

Олімпійська
Академія
України

Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення

Матеріали регіонального
науково - методичного семінару

Тернопіль 2022

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

**ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ**

**ЧЕРНІВЕЦЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ**

**ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
ОЛІМПІЙСЬКОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ**

"Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення"

24-25 лютого 2022 р.

***матеріали регіонального науково-методичного
семінару приуроченого***

***65 річчю факультету фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. Володимира Гнатюка***

***25 річчя з дня заснування Тернопільського та
Чернівецького обласних відділень
Національного олімпійського комітету України***

Тернопіль 2022

ББК 75.1
I -66

Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення // Матеріали регіонального науково - методичного семінару / За заг.ред. Огністого, А.В., Галана Я.П. – Тернопіль: В-во СМТ «ТАЙП», 2022. – 95 с.

Матеріали у збірнику регіонального науково-методичного семінару представлені у авторській редакції. За зміст наукової публікації відповідальність несе автор.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка протокол №4 від 24 лютого 2022 р.

© ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2022

Шановні друзі!

Щиро вітаю учасників науково-методичного семінару «Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодні».

Широка програма науково-методичного семінару включає актуальну проблематику, як для науки, так і для практичної діяльності, що стосується історичних та сучасних аспектів спорту, фізичного виховання різних верств населення, розвитку олімпійського руху й олімпійської освіти.

Олімпійський рух, його історія, фізичне виховання, спорт - надзвичайно важливі питання сьогодні. Вони відіграють особливу роль, адже напряду пов'язані зі здоров'ям людей, розвитком їхньої фізичної активності і здорового способу життя.

Олімпізм - це не лише важливі перемоги на міжнародних чемпіонатах та олімпіадах, але й пропагування здорового способу життя серед молоді, яка завтра перехопить у нас естафету з побудови успішної європейської України.

У цьому контексті проведення подібних форумів, що об'єднують професіоналів у галузі фізичного виховання, олімпійської освіти, є консолідуючим стимулом для вироблення ефективних рішень, спрямованих на зміни у суспільній свідомості про збереження здоров'я, розуміння можливостей професійного та масового спорту

Сподіваюся, що усе найважливіше, викладене науковцями і практиками згодом трансформується у пропозиції та практичні рекомендації. Впевнений, що ті теоретичні та практичні рішення, які напрацюють учасники науково-методичного семінару, будуть використані для позитивних зрушень у всіх сферах суспільного життя.

Від імені Тернопільського відділення олімпійської академії України та від себе особисто бажаю усім наснаги, цікавих дискусій та плідного обміну досвідом.

Нехай ваші дослідження будуть успішними і завжди приносять користь.

Вірю, що тільки разом і щоденною наполегливою працею кожного з нас на своїй ділянці роботи ми приведемо нашу країну до спільної перемоги!

**Голова Тернопільського відділення
Олімпійської академії України, декан факультету фізичного
виховання Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В.Гнатюка
Андрій Огнистий**

ЗМІСТ

Божик М.В., Палічук Ю.І. САННИЙ СПОРТ НА КРЕМЕНЕЧЧИНІ.....	6
Власюк Р. А. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГІМНАСТИКИ НА ТЕРНОПІЛЛІ ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	9
Галан Я. П. «ОЛІМПІЙСЬКА АБЕТКА» ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ.....	12
Галан Я. П. «ОЛІМПІЙСЬКА ЕСТАФЕТА» ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ ДИТИНИ.....	14
Галан Я. П. «ОЛІМПІЙСЬКИЙ КВЕСТ» ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ.....	17
Гуменюк С. В. Рихель В. В. ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ В УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ.....	19
Єднак В. Д. ГЕНДЕРНІ ЗМІНИ НА ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ У ПЕКІНІ 2022.....	25
Клапач О. ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ НОК УКРАЇНИ НА ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ В ПОЗАУРОЧНИЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНИЙ ЧАС.....	27
Клапоушак І. Д. СПОРТИВНЕ ОРІЄНТУВАННЯ ЯК ВИД СПОРТУ І РЕКРЕАЦІЇ ТА ФЕНОМЕН ГЕОПРОСТОРОВОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ Й РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ.....	31
Кругляк О., Кругляк Т., Кругляк Н. ВИТОКИ ФУТБОЛУ НА САМБІРЩИНІ: ПОЛЬСЬКІ ЧАСИ	36
Кузь Ю. С. ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ.....	39
Ладика П. І. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ У ПРОЦЕСІ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ.....	41
Лях-Породько О. О. Дяченко Ж. І. УРОДЖЕНЦІ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ – СПОРТИВНІ «АМБАСАДОРИ» СВІТОВОГО УКРАЇНСТВА.....	44
Маляр Е. І., Маляр Н. С. РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РЕГБІ-7 У МІСТІ ТЕРНОПОЛІ.....	48
Мицкан Т. С. РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ЗИМОВИХ ВИДІВ СПОРТУ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ.....	50
Наумчук В. І. РІВНЯЄМОСЬ НА КРАЩИХ: НАУМЧУК ІВАН ІВАНОВИЧ.....	55
Огнистий А. В., Огниста К. М. З ІСТОРИЇ СТВОРЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛЕННЯ НОК УКРАЇНИ.	57
Палічук Ю. І. Божик М. В. РОЛЬ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	61
Петрица П. М. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	64

Попович С. І. ШАХИ – ОЛІМПІЙСЬКИЙ ВИД СПОРТУ?.....	69
Гриців І. І., Римик Р. В. АНАЛІЗ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ 11-12 РОКІВ, ЩО СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ У СТРИБКОВИХ ДИСЦИПЛІНАХ.....	71
Сапрун С. Т., Корнієнко С. М. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС УЧНІВ 4-Х КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ.....	74
Сопотницька О. В., Сопотницький Р. С. ПЛЯЖНИЙ ВОЛЕЙБОЛ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЩОГО ПОКОЛІННЯ ТА ОЛІМПІЙСЬКИЙ ВИД СПОРТУ.....	77
Шандригось В. І. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІЛЬНОЇ ТА ГРЕКО-РИМСЬКОЇ БОРОТЬБИ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	80
Шандригось Г. А. ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ ГІМНАСТИКИ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТНПУ.....	88
Шпомер О. О. ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ МОЛОДІ.....	90

САННИЙ СПОРТ НА КРЕМЕНЕЧЧИНІ

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, м. Кременець Буковинський державний медичний університет

Анотація. У публікації досліджено розвиток та становлення санного спорту на Кременеччині. Висвітлюються факти про єдину в Україні дерев'яну санну трасу, яка знаходиться у місті Кременець та фактично тримається на ентузіазмі спортсменів, тренерів і керівництва.

Annotation. The publication examines the development and formation of tobogganing in the Kremenets region. The facts about the only wooden toboggan run in Ukraine, which is located in the city of Kremenets and is actually kept on the enthusiasm of athletes and management, are covered.

Санный спорт це зимовий олімпійський вид спорту, в якому спортсмени здійснюють спуск на швидкість спеціально підготовленою трасою на санях. Один або два саночники під час спуску розташовуються на санях горілиць. Управління здійснюється натиском гомілки на полози саней та зміною положення тіла. Спортсмени розвивають швидкість 120-150 км/год.

Санний спорт зародився в курортному місті Сент-Моріц у Швейцарії в другій половині 19 ст. завдяки менеджеру готелю Каспару Бадрутту, котрий пропагував активний зимовий відпочинок, надаючи своїм гостям окрім їжі та напоїв, можливість розважитися. Гості, здебільшого англійці, із задоволенням каталися на санках вулицями міста. Незабаром виробилися кілька різних стилів управління санками: долілиць – з цього зародився скелетон, горілиць – санний спорт, і сидячи – бобслей. Щоб уникнути зіткнень з перехожими на вулицях, Бадрутт побудував приблизно в 1870 році спеціальну трасу, яка існує ще й досі. Вона використовувалася на двох Олімпіадах. Це одна з небагатьох природних трас, що не залежить від штучного охолодження [4, 5].

У маленькому місті Кременець, що за 60 км від Тернополя, котре має велику історію і причаровує туристів своєю неймовірною магією та мальовничою природою є кременецькі гори (такі собі міні-Карпати), руїни древнього замку зі своїми легендами, величні костели, будинок-музей класика польської літератури Юліуша Словацького і єдина в Україні дерев'яна санна траса [1, 3].

На Кременеччині люди каталися на санках для розваг ще на початку 1930-х років. Тоді Західна Україна входила до складу Польщі. У Кременці була облаштована перша земляна траса на 350 метрів. А

сани, як вид спорту, почав розвиватися наприкінці 1960-х років, коли його включили у програму зимових Олімпійських ігор [1, 2].

Зараз площа спортивної бази становить 6 гектарів. Її серце – це ярказ дерев'яна траса. Останній капітальний ремонт проводили на початку 2000-х за кошти міністерства спорту України та міжнародної федерації санного спорту. Планували облаштувати трек на 1157 метрів, але вдалося лише на 1000 метрів [3].

«...Вже три роки з кілометра не катаються. Трасу використовують з 800-700 метрів. Для дітей цього достатньо. Швидкість, яку можна влітку розвинути на треку – 105-112 км/год, тому важливо, щоб траса була безпечною для катання», – пояснює президент федерації санного спорту України Малищик Сергій Анатолійович [3].

Траса дає можливість тренуватися на ній різним віковим групам санкарів. Діти 8-10 років стартують за 400 метрів до фінішу. За 600 метрів починають 15-16-річні спортсмени. Наступний рівень – юніорський (18-20 років). Їхня дистанція – 700 метрів [3].

Санний спорт в країні культивує два регіони – Львівська і Тернопільська області. У складі збірної України зараз перебувають троє представників Кременця: Андрій Мандзій, котрий раніше виступав на іграх у Сочі (Росія) та Пхьончхані (Південна Корея), молода перспективна кременчанка Юліанна Туницька, котра взимку була третьою на чемпіонаті Європи серед молоді до 23 років та Ігор Гой, який тренується у двомісному екіпажі разом зі спортсменом зі Львова. Сьогодні з усіх європейських країн таких, як Чехія, Польща, Словаччина, тільки у Кременці траса залишилася у дерев'яному варіанті. Ще в Росії є такі траси, але їхня основна база зараз у Сочі, яку побудували під Олімпійські ігри [3].

У 2016 році було створено тернопільську ДЮСШ із зимових видів спорту, куди увійшли біатлон, стрибки з трампліна, лижне двоборство, санний спорт і лижні гонки. Школа платить за послуги і на ці кошти траса живе. Тут тренуються діти, а також проводяться різні змагання – чемпіонати України серед юнаків, юніорів, дорослих влітку і взимку, якщо це дозволяють кліматичні умови. У Кременці вже 20 років проводять Кубок Бони на санкороликах, куди приїжджають навіть іноземні санкарі. Даний турнір входить в календар міжнародної федерації санного спорту, тому вона виділяє кошти на нагородження та інші витрати. Також Федерація оплачує під ці змагання придбання спортивних саней, які йдуть у спортивні школи. Найдешевші дитячі спортивні сани коштують 1200-1300 євро. В Україні їх не виготовляють, розповідає президент федерації санного спорту Малищик Сергій Анатолійович [3].

Українські санкарі готувалися до XXIV зимових Олімпійських ігор у Пекіні (Китай) за кордоном – спочатку в латвійській Сігулді, а згодом в Китаї. Держава виділяє кошти спортсменам на іноземні збори. Один спуск на штучній трасі за кордоном коштує 25 євро.

Як стверджує Сергій Анатолійович Малищик в нашій державі санний спорт на 70% тримається на ентузіазмі тренерів та спортсменів.

Зі слів Юліанни Туницької (учасниці XXIV зимових Олімпійських ігор у Пекіні): «...санний спорт, як і будь-який інший, розвивається тоді, коли створена належна інфраструктура. На жаль, в Україні для розвитку санного спорту дуже мало зроблено. Санна траса, де професійні санкарі можуть готуватися до змагань, є лише в Кременці і та не в найкращому стані. Будували її ще у 70-х роках з дерева, яке під впливом погодних умов псується і потребує постійної уваги та ремонту. Санних естакад маємо лише дві на всю країну – у Львові та Кременці. Саме на них спортсмени відпрацьовують стартовий розгін, який у санному спорті має дуже важливе значення. Втім я щиро вірю, що в наших містах з'явиться більше можливостей для тренувань з санного спорту. Це важливо не лише для теперішніх санкарів, але й для популяризації та залучення нових талантів у цей вид спорту. Дуже прикро, що сьогодні про санний спорт мало хто знає. У соціальних мережах та ЗМІ інформація на цю тему з'являється лише тоді, коли спортсмени здобувають призові місця у міжнародних змаганнях» [6].

Попри всі негаразди, у Кременці на санній трасі, котра є колискою санного спорту, було підготовлено ряд спортсменів, які входять до складів збірних команд України. Незважаючи на труднощі спортсмени даної школи приймають участь у Всеукраїнських та міжнародних змаганнях, зокрема у зимових Олімпійських іграх: два спортсмени з Кременеччини представляли Україну на XXIV зимових Олімпійських іграх у Пекіні (Китай), а саме: Андрій Мандзій (це його третя поспіль Олімпіада), котрий посів 27 місце, та зовсім, юна 18-річна Юліанна Туницька, котра завоювала 21 місце, з особистим рекордом [6, 7, 8].

Фактично санна траса у місті Кременці тримається на ентузіазмі спортсменів, тренерів і керівництва, котрі постійно намагаються донести це до можновладців нашої держави. Для того, щоб вона відповідала сучасним умовам і міжнародним стандартам, її потрібно залити бетоном, але ці роботи потребують великих фінансових затрат і без допомоги держави, нажаль з цим впоратися нереально. Тож поки на рівні держави відбуваються кардинальні зміни, поділ сфер відповідальності й фінансування, українські санкарі продовжують тренуватися. А кременецька санна траса, попри всі перепони, продовжує бути місцем для цілорічного тренування спортсменів і проведення змагань міжнародного рівня.

Список літератури:

1. Галевич В. Санний спорт на Кременеччині. Кременець, 2015. 192 с.
2. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення. Матеріали регіонального науково-методичного семінару / За заг. ред. Огнистого А. В. Тернопіль: В-во СМТ «ТАЙП», 2017. 160 с.

3. Репортаж Ірини Коцюпи «Ще рік простоїть, а потім може просто рухнути». Єдина санна траса України побудована з дерева. <https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/nicefootball/2983543.html>

4. <https://uk.wikipedia.org>

5. <https://sport-koda.org/content/sannyi-sport>

6. <https://tmcinfo.com.ua/hender/2021/03/17/tsej-sport-dlya-vsih-sanochnytsya-yuliana-tunyska-pro-dosyahnennya-stereotypy-ta-vyklyky-u-sannomu-sportji/>

7. <https://noc-ukr.org/news/22571/>

8. <https://ukrainer.net/kremenets/>

Власюк Р. А.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГІМНАСТИКИ НА ТЕРНОПІЛЛІ ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка**

В архівних документах дуже мало міститься інформації про гімнастичний рух у ті часи. Може тому, що Тернопілля з його маленькими містечками та селами довгий час було під гнітом як не монголо-татарського іґа, так Австро-Угорської імперії та потім під непосильним тиском панівної Польщі.

Але все ж таки збереглися і деякі документи, і є різні думки, які вказують на те, що гімнастичний рух на Тернопіллі тих давніх часів так само існував, як і в інших містах, краях, державах і що був він в основному доступний багатим і знатним особам. Мало хто, з простого селянина, чи робітничого кола брав участь в різних спортивних розвагах.

І що за основу бралася і застосовувалась в навчанні гімнастикою Німецька, Шведська, а пізніше і Сокольська системи в основному для підготовки воїнів під час воєнних баталій [2].

Діти у віці 7-16 років відвідували школи в основному приватні, де входили і уроки гімнастики. Заняття фізичними вправами проходили на низькому рівні із-за недостатніх умов. Населення Тернопілля в основному займалося сільським господарством, а в маленьких містечках – дрібним ремеслом. Тільки багате панство дозволяло собі займатися різними гімнастичними вправами для розваг, користуючись Німецькою та Шведською системами (біг, стрибки, бої на кулаках, боротьба, вправи на поперечині, верхова їзда, вправи на гімнастичному коні, вправи із гімнастичними лавками і драбинами). Ті заняття і участь в змаганнях носили скоріше всього стихійний, розважальний характер, не було стабільності і цілеспрямованості, хоча гімнастичні вправи і тоді вже використовувались в лікувальних цілях, особливо коли були пошкоджені кінцівки [1].

Після Великої Жовтневої революції, відбулася початок нової епохи в історії людства, визначились і нове напрямки слов'янських держав в розвитку робітничого спортивно-гімнастичного руху, тобто наступив розвиток буржуазного спортивно-гімнастичного руху.

Стали відкриватися спортивні гімнастичні клуби, де займалися без збрядь (біг, ходьба, стрибки, метання, крокування).

Також на Тернопіллі були клуби, які базувалися в приміщеннях багатих людей. Там займалися вправами зі збряддями, а саме: вправи з булавами, прапорцями, кільцями, дерев'яними гирями. Займалися вправами на гімнастичних приладах: перекладині, брусах, дерев'яному коні, гімнастичних драбинах і лавках. Є такі думки і згадки старожилів, що в основному вони були в багатих польських приміщеннях в містах: Тербовлі, Збаражі, Вишнівцях, Почаєві і інших, де існували клуби гімнастики.

В цей період в моду пішли групові гімнастичні піраміди, масові виступи на спортивних майданчиках, різні ігри з м'ячами (футбол, перебивання м'яча через сітку) і т.д.

Зі слів старожилів, колишніх любителів занять фізичними вправами та гімнастикою в м. Тернополі таких спортивних клубів було два. В центрі міста гімнастичний клуб "Польонія", де займалися боротьбою, боєм на кулаках і на гімнастичних приладах, а також другий клуб на окраїні Тернополя, по вул. Підзамчій, де в основному займалися іграми і бігом. Називався цей гімнастичний клуб "Загребелля", потім був перейменований на гімнастичний клуб "Сокіл".

Цими клубами заправляв в цей час магістр Тернополя, поляк, пан Адамовський.

На стільки ці клуби були відомі за межами міста і Тернопільського воєводства, що до Тернополя завітали любителі позмагатись на кулаках, бігу, боротьбі з міст Самбора, Галича, Калуша, Станіслава (нині Івано-Франківськ), Кременця, та польського міста Вроцлава.

Спортивно-гімнастичні клуби набрали великого розмаху, починаючи з 1922 по 1939 рр. На Тернопіллі їх налічувалось більше 10: Тернопіль –2, Кременець –3 (один з них в Почаєві), а також у містах: Чортків, Тербовля, Бережани, Збараж, Вишнівець, Підгайці і ін.

В 1939 році після приєднання Західних земель до України, майже всі клуби були ліквідовані. Вони розпалися із-за нестачі фінансування. З цього періоду почався новий переломний етап по створенню спортивних шкіл, спортивних товариств, будівництво стадіонів, майданчиків, площадок на Тернопіллі. Місто Тернопіль став обласним центром, а значить, фізична культура невід'ємною частиною загальнополітичного, культурного виховання та навчання, оздоровлення мас.

Значне місце на розвиток гімнастики на Тернопіллі мав розвиток її в Українській РСР, особливо та гімнастика, яка почала крокувати повним маршем по центральних та східних містах України.

Переїмалося і все те, що створювалося в свій час в Росії в 60-х роках XIX століття, де вже розгорталася підготовка спеціалістів гімнастики. В перші роки утворення РСР було введено загальне обов'язкове воєнне навчання, яке дістало назву Всеобуч. Перед Всеобучем було поставлено завдання – використання старих спеціалістів по гімнастиці, підготовка вчителів і інструкторів з фізичного виховання, підготовка молодого резерву.

На Україні, Всеобучем гімнастика широко культивувалася в старих буржуазних товариствах, де між ними і спортивними клубами точилася постійна запекла боротьба.

В 1926 році стали відроджуватись секції спортивної гімнастики на Україні, які в подальшому зіграли певну роль в розвитку її на Тернопіллі.

Склалися нові гімнастичні програми, переглядалися старі. Була складена перша програма з фізичного виховання для початкових та середніх шкіл, в якій головне місце відводилось гімнастиці.

На Україні проводяться різні методичні конференції, суддівські семінари з питань розвитку гімнастики, проводяться систематично із року в рік Республіканські змагання серед школярів, студентської молоді, міжвідомчих змагань зі спортивної та художньої гімнастики і акробатики.

Тернопілля розвивалось підхоплюючи ідеї інших міст України. Гімнастичний рух на Харківщині, Донеччині, Запоріжжі, Київщині і в м. Києві стимулював розвиток гімнастики на Тернопільщині.

В ході написання статті було використано матеріали зі спілкування з старожилами міста: відомий професор Тернопільської гімназії Осоковський П. В., Мазуркевич Е. М., Малачинський Ю. М., а також тренерами зі спортивної гімнастики ДЮСШ №2 м. Тернополя.

Список літератури

1. Державний архів Тернопільської області: " Історія Тернопілля" М:- 1934.
2. Огністий А. В., Божик М. В., Власюк Р. А. Теоретико-методичні основи гімнастики. Навчально-методичний посібник. / А. В. Огністий, М. В. Божик, Р. А. Власюк. – Тернопіль: СМП „ТАЙП”, 2016. – 211 с.
3. Булатова М. М. Олімпійська спадщина України: Художній альбом. / М. М. Булатова – К.: Олімп. л-ра, 2016. – Кн. 1. – 128 с.

«ОЛІМПІЙСЬКА АБЕТКА» ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Анотація. У публікації розкривається поняття національно-патріотичного виховання молоді, яке є складною систематичною і цілеспрямованою діяльністю усіх органів державної влади, навчальних закладів та інших громадських і соціальних установ. Тому саме завдяки популяризації основних засад олімпійської освіти в молодого покоління формуються високі патріотичні цінності, почуття любові до своєї держави, турботи про добробут свого народу. Патріотичне виховання молоді дає змогу розвивати ціннісне ставлення особистості до українського народу, держави та нації загалом [2].

На сьогодні актуальними стають інноваційні форми олімпійської освіти, які передбачають розвиток та формування національно-патріотичного виховання, що в свою чергу сприяє становленню української державності, суспільства, його духовної культури, формуванню національної самосвідомості, вихованню любові до рідного краю, інтегруванню української культури в європейський простір, а також здатності зберігати свою національну ідентичність.

Мета дослідження: сформувати у свідомості молодого покоління ідеї патріотизму, що є дієвим засобом виховання покоління, що підрастає; забезпечити не лише фізичний розвиток, а й усестороннє виховання морально-вольових національних якостей молодого сучасного покоління; сформувати основні засади національної культури; стимулювати розвиток загальнолюдських цінностей, високої патріотичної свідомості, любові до своєї Вітчизни, ціннісного ставлення до українського народу, держави і загалом нації.

Результати досліджень. Одним із важливих напрямів патріотичного виховання, на нашу думку, є олімпійська освіта, яка має на меті поширення знань про принципи та ідеали сучасного спорту, значення олімпійських видів спорту в системі виховання та освіти, а також заохочення молоді до занять фізичним вихованням та спортом.

На наш погляд, олімпізм – один із оптимальних методів становлення освітнього процесу, який відбувається через олімпійську освіту. Це сприяє вихованню психічно і фізично здорової людини. Також завдяки впровадженню олімпійської освіти в етапи навчально-виховного процесу формується тип людини-патріота, гуманної й толерантної особи [2].

У зв'язку з тим, що сьогодні тема здоров'я, соціальної поведінки є частиною навчальної програми, аспекти олімпійської освіти були

включені до освітнього процесу з метою виховання в молодого покоління почуття патріотизму, підвищення їхнього інтересу до психофізичного вдосконалення, а що найголовніше – формування фізичного і морального здоров'я сучасного покоління [1].

Упровадження різноманітних інноваційних форм, засобів та методів олімпійської освіти з різними елементами національно-патріотичного виховання відіграє значну роль у підвищенні патріотизму молодого покоління, оскільки таким чином відроджується національна культура, поступово знищується деградація суспільства, пробуджуються такі морально-етичні якості, як гуманність, совість, повага, особиста відповідальність. Наше дослідження проводилось у рамках наукового проекту МОН України «Інноваційна модель реалізації та формування патріотизму дітей засобами олімпійської освіти» на 2020-2022 роки (№ державної реєстрації 0120U101253).

Як відомо, будь-яке навчання розпочинається з вивчення основних базових елементів. Таким чином, і освітній процес дітей бере початок з опанування абетки рідної мови задля подальшого успішного навчання. Вивчення українського алфавіту є одним з основних і обов'язкових показників патріотично свідомої особистості. Ми пропонуємо інноваційний варіант української абетки під назвою «Олімпійська абетка», який дасть змогу молодому поколінню легше та швидше вивчити українську мову, до того ж ознайомитися з різноманітними видами спорту, сформувати певні національні громадянські цінності ще з юного віку, що, можливо, в майбутньому дасть змогу дітям обрати улюблений вид спорту та здобувати хороші результати у ньому на користь держави.

«Олімпійська абетка» здійснена в патріотичному стилі з дотриманням національної символіки, зокрема української синьо-жовтої атрибутики (прапорці, відповідний одяг).

Абетка складається з 33 літер українського алфавіту. Кожна велика друкована літера має свій малий відповідник, завдяки чому діти навчаться розпізнавати та розрізняти їх на письмі. Букви поділені на голосні та приголосні, відповідно жовтогарячий колір позначає голосні літери, а темно-синій – приголосні. Це розмежування дасть змогу дітям легше опанувати і зрозуміти специфіку такого фонетичного поділу в українській мові. Унизу під літерами розміщені слова, які починаються на відповідну букву або ж слова, в яких є одна чи кілька таких букв. Крім цього, абетка містить зображення, які відповідають певній літері і слову під нею. Це дає змогу дітям легше і швидше запам'ятовувати алфавіт, проводячи певні асоціації з видами спорту та відповідними зображеннями до них. Також вздовж усієї абетки розміщені й інші рисунки, які демонструють різні види олімпійських видів спорту, що у свою чергу формує українську патріотичну самосвідомість ще з раннього віку крізь призму інноваційних форм олімпійської освіти.

Яскраві малюнки стимулюють дітей до більш продуктивного навчання та вивчення української мови, а також допомагають сформувати патріотичні цінності та якості завдяки формам олімпійської освіти, фізичної культури та спорту.

На наш погляд, запровадження та розвиток такого роду інноваційних форм олімпійської освіти, а саме «Олімпійської абетки», є вагомим чинником у процесі патріотичного виховання, це дієвий засіб виховання покоління, що підростає, який може бути реалізований методом формування активної громадянської позиції сучасної молоді, що в результаті забезпечить духовну єдність народу з його традиціями, а також стимулюватиме основні патріотичні та гуманні цінності.

Отже, патріотичне виховання крізь призму інноваційних форм олімпійської освіти, фізичної культури та спорту дає змогу здійснити особистісну ідентифікацію зі своєю нацією, усвідомити національні та культурні цінності. Інноваційні форми олімпійської освіти – один з найефективніших елементів патріотичного виховання молодого сучасного покоління, адже він забезпечує не лише фізичний розвиток, а й усестороннє виховання їх морально-вольових національних якостей. Саме вони є засобами відродження національної культури, стимулюють розвиток загальнолюдських цінностей, високої патріотичної свідомості, любові до своєї Вітчизни, ціннісного ставлення до українського народу, держави і загалом нації.

Список літератури.

1. Кожокар М., Васкан І., Галан Я. Олімпійська освіта як складник патріотичного виховання дітей і молоді. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. 2019. Вип. 18 «Теорія і методика виховання». Т.2. С. 180-183.

2. Кожокар М., Галан Я. Олімпійська освіта як стрижень реалізації методів, форм і засобів патріотичного виховання в новій українській школі. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 27. Т. 2. С. 30-303.

Галан Ярослав <https://orcid.org/0000-0002-7024-5690>

«ОЛІМПІЙСЬКА ЕСТАФЕТА» ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ ДИТИНИ

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Анотація. У публікації порушено питання національно-патріотичного виховання молоді, що є складною систематичною і

цілеспрямованою діяльністю усіх органів державної влади, навчальних закладів та інших громадських і соціальних установ. Тому саме завдяки популяризації основних засад олімпійської освіти в молодого покоління формуються високі патріотичні цінності, почуття любові до своєї держави, турботи про добробут свого народу. Патріотичне виховання молоді дає змогу розвивати ціннісне ставлення особистості до українського народу, держави та нації загалом [2].

На сьогодні актуальними стають інноваційні форми олімпійської освіти, які передбачають розвиток та формування національно-патріотичного виховання, що в свою чергу сприяє становленню української державності, суспільства, його духовної культури, формуванню національної самосвідомості, вихованню любові до рідного краю, інтегруванню української культури в європейський простір, а також здатності зберігати свою національну ідентичність [3].

Мета дослідження: забезпечити не лише фізичний розвиток, а й усестороннє виховання морально-вольових національних якостей молодого сучасного покоління; формувати основні засади національної культури; стимулювати розвиток загальнолюдських цінностей, високої патріотичної свідомості, любові до своєї Вітчизни, ціннісного ставлення до українського народу, держави і загалом нації.

Результати досліджень. У зв'язку з тим, що сьогодні тема здоров'я, соціальної поведінки є частиною навчальної програми, аспекти олімпійської освіти були включені до освітнього процесу з метою виховання в молодого покоління почуття патріотизму, підвищення їхнього інтересу до психофізичного вдосконалення, а що найголовніше – формування фізичного і морального здоров'я сучасного покоління [1].

Завдяки поширенню та пропагуванню олімпійської освіти молоде покоління починає усвідомлювати історичну цінність і відповідальність перед державою та її громадянами, з'являється нестримне бажання бути активним учасником олімпійського руху, відстоювати свою державу та сприяти її розвитку, виявляючи мужність та цілеспрямованість у спорті, зосереджувати єдність патріотичного виховання з історією та культурою народу, його традиціями, звичаями і мовою [4].

Упровадження різноманітних інноваційних форм, засобів та методів олімпійської освіти з різними елементами національно-патріотичного виховання відіграє значну роль у підвищенні патріотизму молодого покоління, оскільки таким чином відроджується національна культура, поступово знищується деградація суспільства, пробуджуються такі морально-етичні якості, як гуманність, совість, повага, особиста відповідальність [1,3].

Наше дослідження проводилось у рамках наукового проекту МОН України «Інноваційна модель реалізації та формування патріотизму дітей засобами олімпійської освіти» на 2020-2022 роки (№ державної реєстрації 0120U101253).

Інноваційна гра «Олімпійська естафета» створена з метою національно-патріотичного виховання дітей засобами олімпійської освіти. Граючи в цю гру, діти матимуть змогу не лише поліпшувати свої знання та навички у галузі спорту, а й привчатися до правил гуманізму, а саме любити свою державу, поважно ставитися до нації загалом, виявляти бажання захищати і відстоювати країну, бути свідомим громадянином і справжнім патріотом.

Гра «Олімпійська естафета» розрахована на дітей віком 5-12 років. Вона позитивно впливає на їх розумові та пізнавальні здібності. Ця гра сприяє збагаченню фундаментальних знань дітей, розвиває увагу, уяву та фантазію, прищеплює базові поняття про олімпійську освіту і спорт, а також завдяки цьому формує загальнолюдські патріотичні цінності: любов до Батьківщини, мови, знання української культури і традицій за допомогою олімпійського руху.

У ході гри гравцям слід донести прапор України на найвищу точку – гору Говерлу, долаючи низку перешкод та відповідаючи на певні запитання. Саме завдяки переліку запитань, які є обов'язковими під час гри, у дітей формуються загальнолюдські патріотичні цінності та якості.

На наш погляд, створення та інтеграція цієї гри у навчально-виховний процес дітей матиме позитивний вплив не лише на їхній фізичний розвиток, а й на духовний. До того ж, таким чином відбуватиметься розвиток їхніх розумових здібностей та якостей.

Отже, «Олімпійська естафета» є одним з ефективних і важливих елементів патріотичного виховання молодого сучасного покоління, оскільки дозволяє забезпечити фізичний розвиток дітей разом з усестороннє виховання їх морально-вольових національних якостей. Завдяки такій інноваційній формі олімпійської освіти можна стимулювати відродження національної культури, розвиток загальнолюдських цінностей, високої патріотичної свідомості, любові до своєї Вітчизни, ціннісного ставлення до українського народу, держави і загалом нації ще змалку.

Список літератури.

3. Галан Я.П. (2021). *Теорія та практика олімпійської освіти : навч. посібник / уклад. : Я. П. Галан. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 112 с.*

4. Гакман А.В., Ушенко Ю.О., Галан Я.П., Кожокар М.В. (2019). *Становлення педагогічних основ олімпійської освіти в Україні. Young Scientist. №5 (69), С. 299-303.*

5. Кожокар М., Васкан І., Галан Я. *Олімпійська освіта як складник патріотичного виховання дітей і молоді. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. 2019. Вип. 18 «Теорія і методика виховання». Т.2. С. 180-183.*

6. Кожокар М., Галан Я. *Олімпійська освіта як стрижень реалізації методів, форм і засобів патріотичного виховання в новій*

українській школі. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 27. Т. 2. С. 30-303.

Галан Ярослав <https://orcid.org/0000-0002-7024-5690>

«ОЛІМПІЙСЬКИЙ КВЕСТ» ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Анотація. У публікації розкриваються питання розумового розвитку в дошкільному та шкільному віці, що є основою для інтелектуального становлення особистості у подальших вікових періодах. З цією метою для підтримки та розвитку розумових здібностей дітей, їхніх природних нахилів створюються різноманітні форми.

У зв'язку з цим, постає завдання формування та вдосконалення особистості школяра як у морально-психологічному, так і у фізичному аспекті. Для цього відбувається запровадження різного роду інновацій, які здатні забезпечити високий рівень знань та вмій сучасних дітей, а також сформувати загальнолюдські ідеали, що відповідатимуть національним традиціям виховання [1].

Національно-патріотичне виховання дітей є чи не найактуальнішим питанням у наш час. На формування у них загальнолюдських, гуманістичних духовно-моральних цінностей, значною мірою впливають ідеали олімпізму. За допомогою засобів олімпійської освіти можна сформувати патріотичну свідомість сучасних дітей. До того ж, олімпійська освіта виконує низку завдань, спрямованих на виховання дітей, а саме усвідомлення ними патріотичних цінностей, культурного й історичного минулого України, набуття патріотичного досвіду, виховання почуття поваги, відданості рідній землі, відповідальності за честь держави [2,3].

В умовах сьогодення значної актуальності набувають інноваційні форми олімпійської освіти, мета яких полягає у розвитку та формуванні національно-патріотичного виховання, що ґрунтується на становленні українського суспільства, його духовної культури, формуванні національної самосвідомості, вихованні таких загальнолюдських цінностей як любов до рідного краю, бажання інтегрувати українську культуру в європейський простір, а також здатність зберігати свою національну ідентичність [1].

Мета дослідження полягає у формуванні патріотичних цінностей молодого підрастаючого покоління засобами олімпійської освіти,

фізичному розвитку, вихованні морально-вольових національних якостей, розвитку високої патріотичної свідомості дітей.

Результати досліджень. Упровадження різноманітних інноваційних форм, засобів та методів олімпійської освіти з різними елементами національно-патріотичного виховання відіграє значну роль у підвищенні патріотизму молодого покоління, оскільки таким чином відроджується національна культура, поступово знищується деградація суспільства, пробуджуються такі морально-етичні якості, як гуманність, совість, повага, особиста відповідальність [1].

Наше дослідження проводилось у рамках наукового проекту МОН України «Інноваційна модель реалізації та формування патріотизму дітей засобами олімпійської освіти» на 2020-2022 роки (№ державної реєстрації 0120U101253).

Ми пропонуємо інноваційну гру «Олімпійський квест», яка дасть змогу дітям ознайомитися з різноманітними видами спорту і територією України, сформуванню певних національних громадянських цінностей ще з юного віку, що в майбутньому даватиме можливість дітям обрати улюблений вид спорту та здобувати хороші результати у ньому на користь держави (Додаток 1).

«Олімпійський квест» розроблений у формі гри, яка спрямована на дітей віком 5-12 років. У цій грі мають змогу взяти участь 2-6 гравців. Основна мета квесту полягає у пропагуванні та формуванні патріотичного виховання молодого покоління, яке підростає, засобами олімпійської освіти. Гра-квест прищеплює бажання та любов до здорового способу життя, олімпійського руху, фізичної культури та спорту.

Суть гри полягає в тому, щоб із шестикутних карток, на яких зображені різні олімпійські види спорту (їх шість), обрати лише одну; картки, на яких зображений інвентар, потрібно перемішати і тильною стороною поставити в центр стола; кожен гравець по черзі проти часової стрілки повинен витягнути одну картку з ярмарку та подивитися, чи інвентар збігається з його видом спорту (якщо так, то залишає картку собі, а якщо ні, то ставить її знизу).

На нашу думку, запровадження «Олімпійського квесту» є дієвим засобом виховання дітей, який стимулюватиме в них основні патріотичні та гуманні цінності.

Отже, інноваційні форми олімпійської освіти, зокрема «Олімпійський квест», є одним з найефективніших елементів патріотичного виховання дітей. Такі інноваційні форми забезпечують фізичний розвиток дітей, а також усестороннє виховання їх морально-вольових національних якостей, що сприяють відродженню національної культури, формують високі патріотичні якості, зокрема любов до Батьківщини, гордість за надбання держави і загалом нації, готовність з честю і гідністю виступати за честь країни.

Список літератури.

1. Галан Я.П. (2021). *Теорія та практика олімпійської освіти : навч. посібник / уклад. : Я. П. Галан. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 112 с.*
2. Кожокар М., Васкан І., Галан Я. (2019). *Олімпійська освіта як складник патріотичного виховання дітей і молоді. Інноваційна педагогіка. Вип. 18, Т. 2, С. 180–183.*
3. Кожокар М., Галан Я. (2020). *Олімпійська освіта як стрижень реалізації методів, форм і засобів патріотичного виховання в новій українській школі. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 27, Т. 2, С. 30–303.*

Гуменюк С.В. <https://orcid.org/0000-0003-0872-1470>
Рихель В.В.

ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ В УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім.В. Гнатюка**

Анотація. У публікації розглядаються питання виховання в учнів інтересу до уроків фізичної культури. Подаються результати констатувального експерименту, який проводився способом анкетування учнів 5-9 класів. Пропонуються шляхи виховання в учнів інтересу до занять фізичною культурою.

Annotation. The publication addresses the issues of educating students' interest in physical education lessons. The characteristic of the ascertaining experiment which was carried out by a way of questionnaires of pupils of 5-9 classes is given. The proposed ways of educating students' interest in physical education are characterized.

На сьогоднішній день спостерігається тенденція погіршення здоров'я у школярів, зокрема, спостерігається зниження інтересу учнів до рухової активності, що в свою чергу призводить до розвитку різноманітних захворювань в дітей. Згідно з даних МОЗ в Україні малорухливий спосіб життя притаманний 76% сучасних підлітків. Так, за останні 7 років фізична активність дітей та підлітків знизилася на 17%. Тому перед загальноосвітніми закладами освіти стоїть важливе завдання, а саме урізноманітнення процесу фізичного виховання у школі для залучення учнів до занять фізичною культурою.

Виховання інтересу до фізичної активності сприяє формуванню у школярів почуття відповідальності за власне здоров'я, до систематичності та самовдосконалення своїх досягнень, а найголовніше заняття фізичною культурою сприяє зміцненню здоров'я, яке необхідно підтримувати в умовах корона вірусної ситуації.

Метою нашого дослідження є визначити шляхи виховання в учнів 5-9 класів інтересу до занять фізичною культурою.

Мотивація до фізичної активності – особливий стан особистості, спрямований на досягнення оптимального рівня фізичної підготовки та працездатності. Одним з основних компонентів мотивації є інтерес. Інтерес – це усвідомлене позитивне ставлення до чого-небудь, що спонукає людину проявляти активність до пізнання об'єкта, який її цікавить.

Формування інтересу до занять фізичною культурою та спортом – це не одномоментний, а багатоаспектний процес: від перших елементарних гігієнічних знань та навичок до інтенсивних занять фізичною культурою. Проблема мотивації навчально-фізичної діяльності була предметом дослідження А. Пуні. Автор зазначав, що мотивація до фізичної культури впливає з ряду різних потреб, які він поділив на три групи: потреба у русі; потреба у виконанні обов'язків учня і потреба у спортивній діяльності [2].

Велику роль у вихованні інтересу до уроків фізичної культури відіграє вчитель фізичної культури. Слід пам'ятати, що діти позитивно ставляться до тієї людини, спілкування і взаємодія з якою викликала в них позитивні переживання і принесла радість. За негативних емоцій учні свідомо чи підсвідомо шукають можливості уникнути зустрічі з явищами, процесами, людьми, які колись завдали їм неприємних переживань: не приходять на зустрічі, ухиляються від виконання обов'язків, пропускають заняття [9].

Для перевірки сучасного ставлення до уроків фізичної культури нами був проведений констатувальний експеримент, що проводився способом анкетування учнів 5-9 класів. Питання анкети стосувалися відвідування уроків фізичної культури, ставлення вчителя до учнів та підготовки до уроків, використання вчителем нових способів і методів ведення уроків. Опрацювавши відповіді учнів ми отримали наступні дані.

Відповідаючи на перше питання відвідують уроки фізкультури 84,8% учнів, не відвідують 6,4%, дуже рідко 9,1%. На запитання скільки уроків фізичної культури у вас є в тиждень, 87,9% учнів зазначили 3 уроки, 9,1% вказали на 2 уроки і лише 3% мають 1 урок.

Мотивація учнів відвідувати уроки фізичної культури є наступною: 1) подобається предмет – 69,7%; 2) ходять лише, щоб отримати позитивну оцінку – 18,2 %; 3) змушують батьки – 3%; 4) подобається підхід вчителя – 9,1%. Також ставилися питання на рахунок ставлення учнів до вчителя фізичної культури. Результати виявилися наступні, подобається вчитель 78,8% учнів, не подобається 21,2 % (рис. 1).

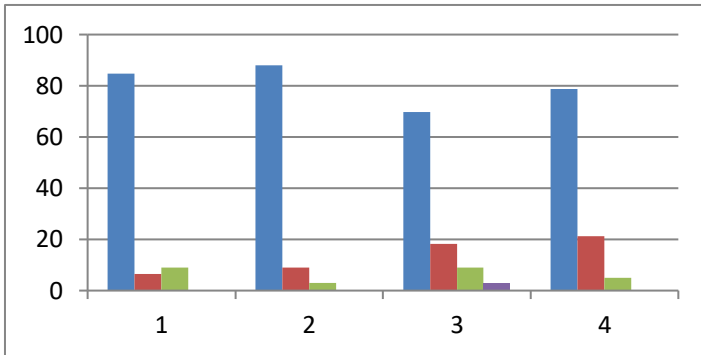

Рис.1.Отримані відповіді на 1 блок питань

Питання анкети, також стосувалися вивчення варіативних модулів, як засвідчили відповіді учнів, найбільше вивчаються волейбол та футбол (87,9%), баскетбол (69,7 %), легка атлетика (39,4 %) та гімнастика (6,1%).

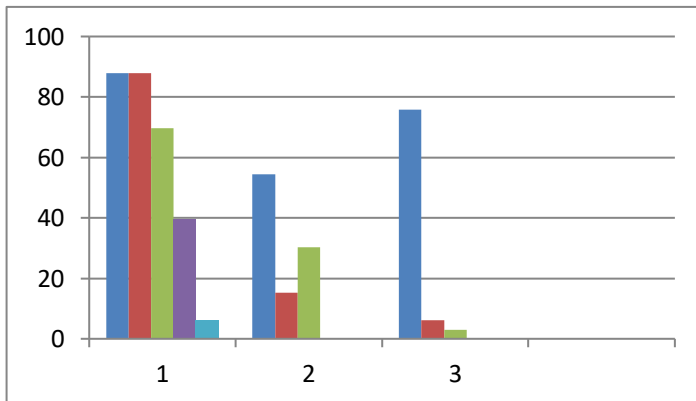

Рис.2.Отримані відповіді на 2 блок питань

Наступне питання, стосувалося використання вчителем нових підходів до проведення уроків фізичної культури, тут учні відповіли наступним чином: 54,5% підтвердили інноваційну діяльність, 15,2% – заперечили та 30,3% не змогли відповісти. Інше запитання ставилося

для з'ясування чи із задоволенням учні відвідують уроки фізичної культури. Відповіді були наступними: так – 75,8%, ні – 6,1% та інколи – 18,2% (рис. 2).

Останнє питання було відкритого типу і звучало так «Що на Вашу думку необхідно змінити, для того, щоб уроки фізичної культури стали цікавішими?». Найбільша кількість відповідей стосувалася впровадження нових модулів з новими видами рухової активності, покращення матеріально-технічної бази, збільшення кількості уроків в окремих класах.

Отже, згідно результатів нашого опитування, учні проявляють інтерес до уроків фізкультури але є ряд факторів, що знижують їх бажання займатися. Передусім це недостатня кількість спортивного інвентарю, підхід вчителя фізичної культури, мала кількість уроків фізичної культури в тиждень, а також відсутні інноваційні підходи у процесі фізичного виховання.

Тому, вчителям слід звернути увагу на вдосконалення змісту уроків фізичної культури, для підвищення інтересу учнів до занять. Для цього необхідно звернутися до методичної літератури з питань сучасних підходів до проведення уроків фізичної культури і запропонувати шляхи вирішення цієї проблеми.

Для покращення процесу фізичного виховання школярів, нами були запропоновані такі шляхи виховання інтересу в учнів до уроків фізичної культури. Зокрема, використання музичного супроводу під час виконання фізичних вправ, використання нестандартного обладнання та інвентарю, залучення технічних засобів навчання, елементів аеробіки та фітнес-технологій, а також оцінювання школярів, як засобу стимулювання інтересу до занять.

Музика – це важливий засіб на заняттях фізичною культурою, вона підвищує бажання виконувати фізичні вправи, з нею вони стають цікавішими. На думку Д. Бермудеса, музика не тільки створює радісний настрій, впливаючи на психоемоційний стан, у тих хто займається, але і активізує рухи, сприяючи їх координації [1]. Вона сприятливо впливає на стан функціональних систем організму, може бути використана для лікування і профілактики порушень фізичного розвитку та захворювань, чинить тонізуючий і заспокійливий впливи. Наприклад, в підготовчій частині використовувати бадьюру музику для підйому емоційного фону, в основний при виконанні різних завдань більш швидко музику для активації максимальних зусиль або високій швидкості, а в заключній – спокійну для приведення психоемоційного стану дітей в початкове положення [4].

Нині все більше вчителів фізичної культури у своїй професійній діяльності починають використовувати технічні засоби навчання та нестандартне обладнання. Воно може бути надзвичайно різноманітне (просте і складне, саморобне і фабричне, природне і штучне): поліетиленові пакети (дихальні вправи), пляшки з водою (обтяжувачі), поліпропіленові труби (легкоатлетичні бар'єри), утеплювачі труб

(координаційна драбина), стаканчики (замінники воланів для бадмінтону), лінолеум (квадрати для перехресних стрибків) [6].

Мультимедійні засоби навчання дозволяють модифікувати навчальний процес і гарантують досягнення високих та ефективних результатів навчання. Також їх використання на уроках фізичної культури істотно збагачує педагогічні засоби навчання школярів. Можливості сучасних комп'ютерних технологій (мультимедійних технологій, глобальної мережі Інтернет тощо) із зберігання, пошуку та передачі інформації дозволяють вирішити наступне завдання: підвищити інформаційну насиченість уроку, вийти далеко за межі шкільних підручників, доповнити і поглибити їхній вміст [10].

Використання елементів аеробіки під час уроку зробить його цікавішим для учнів. Під час уроків з елементами аеробіки вчителю необхідно засвоїти термінологію аеробних кроків, які будуть використовуватися в освітньому процесі. За основу пропонуємо взяти 7 базових кроків, які найчастіше використовуються і є специфічними для аеробіки: підйом коліна (Knee Lift, Knee Up), мах (Kick), стрибок ноги нарізно – ноги разом (Jumping Jack), випад (Lunge); крок (March); біг (Jog), скіп (Skip). Аеробна частина уроку складається з певного числа танцювальних – вісімок, їх кількість та порядок вивчення визначається вчителем. Враховуючи вікові особливості учнів найбільш доступними для роботи з школярами є наступні методи: метод лінійної прогресії, метод «поетапного вивчення» та метод «Піраміди» [5].

На основі педагогічних досліджень щодо застосування різних фітнес-технологій в практиці фізкультурно-оздоровчої роботи визначено, що можна з успіхом їх застосовувати практично на всіх уроках фізичної культури в закладах освіти [8]. Так, на уроках легкоатлетичної та ігрової спрямованості фітнес-технології доцільно включати в підготовчу частину уроку і вирішувати завдання підготовки організму до роботи [3]. Для вирішення завдань основної частини уроку можна застосовувати спеціально розроблені комплекси вправ різних фітнес-технологій, спрямовані на розвиток витривалості, стрибучості, гнучкості та інших рухових здібностей, необхідних для реалізації завдань, поставлених на уроці фізичної культури будь-якої спрямованості.

Ще одним із шляхів виховання інтересу в учнів до занять фізичною культурою є оцінювання досягнень учнів, окрім основного оцінювання за виконання нормативів слід використовувати «бонусне» оцінювання. Для «бонусного» оцінювання на уроках фізкультури враховують особисті досягнення школярів протягом року: участь учнів у спортивних змаганнях всіх рівнів, покращення результатів виконання нормативів, з алучення до занять фізкультурою в позаурочний час, відвідування спортивних секцій, гуртків тощо [7]. Крім вищезазначеного, для бонусного стимулювання школярів на уроках фізкультури пропонуємо впроваджувати такі види робіт: пошуково-дослідну, наставницьку, проектно-групову та творчо-методичну.

Підсумовуючи вищесказане можемо зробити **ВИСНОВКИ**.

Одним із основних компонентів мотивації до фізичної активності є інтерес, як усвідомлене позитивне ставлення до занять фізичною культурою та спортом. Для з'ясування інтересу учнів до занять фізичною культурою проведений констатувальний експеримент, способом анкетування учнів 5-9 класів.

Для покращення інтересу до процесу фізичного виховання школярів, нами запропоновані такі шляхи: використання музичного супроводу під час виконання фізичних вправ, використання нестандартного обладнання та інвентарю, залучення технічних засобів навчання, елементів аеробіки та фітнес-технологій, а також оцінювання школярів, як засобу стимулювання інтересу до занять.

Список літератури.

1. Бартків О., Дмитрів Д. Музика як засіб фізичного виховання молодших школярів. Молодь і ринок. 2017. №3 (146). С.36-40
2. Бойко Оксана Теоретичні аспекти впливу мотиваційних складових на підвищення ефективності занять із фізичної культури. 2013. №1(21). С.94-99.
3. Грудина С. В. Актуальность внедрения фитнес-технологий учебно-воспитательный процесс школьников Теория и практика образования в современном мире: материалы II междунар. науч. конф. СПб. Реноме, 2012. С.70-72.
4. Калініченко О. М. Особливості музичного супроводу на уроках фізичної культури з використанням комплексів аеробіки в школі. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. №3. С.73-75.
5. Кондракова М.А. Использование элементов классической танцевальной аэробики на уроках физической культуры в начальной школе: методические рекомендации. Нижний Новгород. 2012. 10 с.
6. Моїсеєв С. О. Сучасні підходи до проведення уроків фізичної культури в загальноосвітній школі. 2017. №34. С.67-68.
7. Степчук Н. В., Хома Т. В. Специфіка оцінювання досягнень учнів на уроках фізичної культури: матеріали науково-практичної конференції м. Одеса 26-27 березня. 2021. С.49-50.
8. Цвік О. С Фітнес-технології на заняттях фізичної культури :Збірник статей за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. за ред. проф. В. М. Пристинського, Т. М. Пристинської. Слов'янськ, 2021. С.254 – 258.
9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів Частина2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 304 с.
10. Ячнюк І. О., Ячнюк М. Ю, Ячнюк Ю. Б. Застосування інноваційних технологій у формуванні інтересу школярів до систематичних занять фізичною культурою. 2017. №10. С.628-630.

ГЕНДЕРНІ ЗМІНИ НА ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ У ПЕКІНІ 2022

Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка

Анотація. У публікації йде мова про реалізацію МОК рекомендацій програми «Olympic Agenda 2020» щодо гендерної рівності. Перераховані основні гендерні зміни на зимових Олімпійських іграх у Пекіні 2022. Визначено гендерну пропорцію учасників ігор та пов'язані зміни у програмі і розкладі змагань зимових Олімпійських ігор.

Annotation. The publication discusses the implementation of the IOC's Olympic Agenda 2020 recommendations on gender equality. The main gender changes at the Beijing 2022 Winter Olympics are listed. The gender proportion of participants in the Games is determined and related changes in the program and schedule of the Winter Olympics.

Актуальність. Олімпійський спорт є однією з найпотужніших платформ для просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Міжнародний олімпійський комітет (МОК) запустив низку ініціатив, спрямованих на те, щоб міжнародні федерації (МФ), національні олімпійські комітети (НОК) та організаційні комітети збільшили можливості для участі та суддівства змагань більшої кількості жінок. Однією із важливих рекомендацій реалізації програми «Olympic Agenda 2020» є «Гендерна рівність». Виконання цієї рекомендації дозволило збільшити частку жінок у керівних органах МОК, збільшення частки змішаних змагань, включення до складу команд не менше однієї жінки та одного чоловіка на Олімпійських іграх 2020 року у Токіо, прагнення забезпечити рівне представництво статей на іграх. Діяльність МОК, НОК, МФ та оргкомітетів продовжили цю діяльність і на зимових олімпійських іграх у Пекіні 2022. [1,2]

Мета дослідження: дослідити гендерні зміни на зимових Олімпійських іграх у Пекіні 2022.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація існуючих наукових даних.

Результати досліджень. Змагання у Пекін-2022 стали найбільш гендерно збалансованими зимовими Олімпійськими іграми, на долю жінок припадає рекордні 45 відсотків спортсменок.

У Пекіні 2022 року буде найвища загальна кількість жіночих змагань в історії зимових Олімпійських ігор, яка збільшиться з 44 у Пхьончхані 2018 року до 46, з двома новими доповненнями: жіночий монобоб (бобслей) та жіночий фрістайл у дисципліні біг-ейр (чоловіки також були додані до програми заходів на Пекін 2022).

Також у програму було додано чотири нових змагання зі змішаною статтю, що ще більше збільшило загальну кількість жінок-спортсменок на Іграх: змагання з фрістайлу в акробатиці, стрибках на лижах з трампліна та сноуборд-кросі, і змішану естафету в шорт-треку.

Вперше на зимових Олімпійських іграх, після зміни квоти спортсменів у відповідних дисциплінах, було досягнуто повного гендерного балансу у скелетоні, індивідуальному санному спорті, ковзанах, лижному спорті, гірських лижах, фрістайлі та сноуборді. Це було зроблено з метою досягти повного гендерного паритету на наступних зимових Олімпійських іграх 2026 року у Мілані і Кортіна-д'Ампеццо (Італія).

Відбулись певні зміни і у розкладі змагань. Збережена, як у Пхьончхані-2018, гендерна рівність в годинах висвітлення та вручення медалей в останній день ігор, що дало максимальне ознайомлення з жінками-спортсменками у прайм-тайм у вихідні дні для глядачів з усього світу. У Пекіні 2022 два види жіночих змагань були перенесені на останню суботу, щоб збільшити кількість годин жіночого спорту в передостанній день змагань (біатлон і бобслей). Загалом в останню суботу, 19 лютого, буде дев'ять годин трансляції жіночих змагань, що на чотири години більше ніж в той же день чотири роки тому.

Активна позиція МОК щодо гендерної рівності спонукала МСФ і НОК переглянути квоти учасників та види змагань на Олімпійських іграх. Три НОК вперше включили жінок до складу своїх делегацій на зимових Олімпійських іграх: Еквадор, Косово та Малайзія. Понад 65% делегацій скористалися рекомендацією МОК та обрали прапороносцями на церемонії відкриття в Пекіні 2022 року одну жінку та одного чоловіка, щоб підкреслити гендерну рівність на світовій арені. [3]

Загалом, в XXIV зимових Олімпійських іграх взяли участь 2902 спортсмени, які представляли 91 країну. Серед них було 1315 жінок, що становить 45% від загальної кількості учасників. Ці цифри стали рекордними для зимових Олімпійських ігор, що відповідно збільшило до рекордної кількість змагань у яких брали участь жінки.

Не відстала від цієї тенденція і збірна України. У Пекіні 2022 нашу країну представляли 45 учасників серед яких 21 жінка, що становить 47% від загального числа делегованих спортсменів. Вони змагались в 12 видах спорту (в 10 чоловіки і в 9 жінки). [4]

Висновок. За останні роки жіночий спорт досяг величезного прогресу і відіграє вагомую роль у розвитку та популяризації олімпійського спорту. Жінки, займаючись найрізноманітнішими видами спорту, отримують можливість самореалізовуватись і конкурувати з чоловіками в цій галузі. Наступними кроками МОК буде робота з просування гендерної рівності серед тренерів та технічних фахівців.

Список літератури.

1. *Єднак В. Гендерна рівність в олімпійському спорті. / Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матер. 3-ої Міжнар. наук.-*

практ. конференції (8-9 квітня 2021 р., м. Чернівці) / за ред. Я. Б. Зорія. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. – С. 60-63.

2. <https://www.olympic.org/olympic-agenda-2020>

3. <https://olympics.com/ioc/news/women-at-the-olympic-winter-games-beijing-2022-all-you-need-to-know>

4. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%85_2022

Олег Клапач

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ НОК УКРАЇНИ НА ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ В ПОЗАУРОЧНИЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНИЙ ЧАС

Анотація. У статті розкривається важливість впливу проектів Національного олімпійського комітету України на формування гармонійно розвиненої особистості підрастаючого покоління.

Ключові слова. Національний олімпійський комітет, олімпійська освіта, навчально-виховний процес, ідеали та цінності олімпізму, проекти.

Annotation. The article depicts the importance of the impact of the projects of the National Olympic Committee of Ukraine on the formation of a harmoniously developed personality of the younger generation

Key words: National Olympic Committee, olympic education, educational process, ideals and values of olympism, projects.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли наша держава стоїть на шляху розбудови суверенного, незалежного, демократичного і правового суспільства, турбота про виховання підрастаючого покоління, формування особистості, повинна стати вищою соціальною цінністю [4].

Важлива роль у вихованні молодого покоління, розширенні та поглибленні їхніх знань, розвитку творчих здібностей належить спеціально організованій виховній діяльності у позаурочний та позашкільний час [3].

Серед різноманітних напрямів позаурочної та позашкільної роботи гідне місце посідає олімпійська освіта з її численними формами та організація навчально-виховного процесу на основі цінностей та ідеології олімпізму [1].

Саме тому Національний олімпійський комітет України (НОК) та Олімпійська академія України (ОА) беруть активну участь у розробці

проектів, що сприяють вирішенню цієї проблеми на всеукраїнському рівні.

Аналізуючи дані доступної науково-методичної літератури [5] можна стверджувати, що багатогранне співробітництво НОК та ОА України, охоплює скоординовану спільну творчу працю, у популяризації олімпійських ідеалів і фундаментальних принципів олімпізму, розвитку спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи серед молоді через низку проектів, які реалізуються в позаурочний та позашкільний час.

Виклад основного матеріалу.

У ході дослідження ми проаналізували джерела доступної спеціальної літератури та інформацію з мережі Інтернет [2, 5, 6, 7] та визначили основні проекти НОК та ОА, які безпосередньо впливають на навчально-виховний процес підростаючого покоління та спрямовані на формування гармонійно розвиненої особистості через набуття знань, умінь і навичок, розвиток здібностей, інтересів, потреб та ціннісних орієнтацій, що базуються на гуманістичних ідеалах олімпізму.

Давайте згадаємо та проаналізуємо ці проекти. Отож, у 2000 р. було започатковано проведення конкурсу **«Кращий дитячий малюнок»**. Кожного року тематика конкурсу змінюється, але спрямованість залишається постійною: знайомство з олімпійською історією та сьогоденням олімпійського руху, формування у дітей художньої культури та естетичних смаків, розвиток вроджених здібностей і талантів. Конкурси мають тривірневу структуру: перший тур у школі, другий – в області, третій – всеукраїнський.

НОК України та Олімпійська академія впровадила ще один мистецький проект **«Олімпійський спорт і література»**, у якому молоді прозаїки та поети демонструють свої літературні здібності. Роботи переможців національних конкурсів завоювали визнання на фестивалях літературних творів Міжнародного олімпійського комітету.

Великий інтерес у школярів викликає вікторина **«Знавець олімпійського спорту»**, яка стала невід'ємною складовою олімпійської освіти у позаурочний час. Щороку до цього проекту долучаються понад 500 тис. школярів, які демонструють свої знання з історії та сьогодення олімпійського руху.

У 2002 р. з нагоди Міжнародного дня захисту дітей для дитячих спортивних шкіл було започатковано проведення змагань **«Діти – олімпійська надія України»**, а згодом для учнів загальноосвітніх шкіл – **«Малі Олімпійські ігри»**. Свято за проведенням церемоній майже не відрізнялося від справжніх ігор, адже відбувалося підняття олімпійського прапора, проголошення олімпійської клятви та запалення олімпійського вогню.

З 2005 р. стартував унікальний культурно-освітній проект НОК України – **«Олімпійський урок»**, що став невід'ємною складовою шкільного життя. Перший із них за темою *«О, спорт! Ти – мир!»* відбувся 1 вересня 2005 р. Наступний, 2006-го р., олімпійський урок

вийшов за межі шкільних кабінетів і перетворився у Всеукраїнський олімпійський урок – свято спорту, миру, дружби і поваги перемістилося на головні площі і майдани міст, селищ і сіл. Згодом цей проект вийшов за рамки одного дня і перетворився у Всеукраїнський **«Олімпійський тиждень»**.

Для більшої зацікавленості школярів Олімпійська академія України розробила настільні ігри **«Олімпійські перегони»** та **«Олімпійське лото»** для використання у навчальній роботі та під час культурно-освітніх і спортивних заходів у позаурочний час.

У 2010 р. за ініціативи НОК України та активної участі ОА України стартував унікальний проект **«Олімпійська книга»**. Завдяки його реалізації 110 тис. екземплярів різних видань безкоштовно потрапили до навчальних закладів. Кожна з 20 тис. шкіл України отримала добірку видань з олімпійського спорту [5].

Проект дав поштовх до створення у школах України **олімпійських бібліотек**, в яких проводяться олімпійські читання, олімпійські уроки, засідання дискусійних клубів, а олімпійська література стала доступною для педагогів, учнів та їхніх батьків.

У 2011 р. НОК України ініціював ще один проект – Всеукраїнський культурно-спортивний фестиваль **«Олімпійське лелеченя»** для учнів 5-7 класів. Захід спрямований на реалізацію одного із важливих напрямів діяльності Міжнародного олімпійського комітету – надихнути молодих людей усього світу долучитись до спорту, сприйняти його філософію та жити за олімпійськими цінностями. *Фестиваль проводиться у чотири етапи* – від загальношкільного до всеукраїнського (фінал). Програма заходу на всіх етапах включає три складові: спортивну, освітню та культурну частини, до яких входять: презентація команди, комбінована естафета, рухлива гра та культурно-освітня програма.

Щороку у червні спортивна Україна об'єднується з іншими країнами заради утвердження традицій миру, злагоди та олімпійських цінностей. Традиційний всеукраїнський проект Національного олімпійського комітету України – **«Олімпійський день»**. Це широкомасштабний захід до дня заснування Міжнародного Олімпійського Комітету, у якому беруть участь тисячі шанувальників спорту.

2013 р. відзначився новим проектом **«DO like OLYMPIANS»**. Він має різні форми проведення, але обов'язково включає в себе спортивні заходи за участю Олімпійських чемпіонів, призерів Олімпійських ігор, провідних спортсменів, тренерів, фахівців сфери фізичної культури, спорту та олімпійського руху.

У 2016 р. в Україні стартував проект **#Olympic Lab**. Який реалізується спільно з регіональними відділеннями НОК і має **6 модулів** освітньо-спортивного теоретичного і практичного змісту, а саме: історія і розвиток олімпійського руху; пропаганда здорового способу життя через знайомство з видами спорту; розумне

харчування; спілкування з чемпіонами; ментальне тренування; волонтерство.

У 2018 р. Україна отримала право на приєднання до однієї з основних ініціатив ЄС у сфері спорту – **Європейського тижня спорту** під егідою Європейської Комісії та увійшла до переліку країн, які організовуватимуть заходи з його нагоди. У вересні 2019 року Національний олімпійський комітет звернувся до Міністерства молоді та спорту з пропозицією передати НОКу функцію Національного координатора ЄТС в Україні. У відповідь Міністерством було ухвалено позитивне рішення, про що було поінформовано відділ спорту Генерального Директорату з питань освіти молоді, спорту та культури Європейської Комісії.

Підсумовуючи вище сказане, ми можемо зробити наступні висновки:

1 - на сьогодні стійким фундаментом та найбільш значущим фактором суспільного відтворення є турбота про виховання підростаючої молоді. Від цього залежить як якість майбутніх поколінь, так і життєздатність та ефективність розвитку самого українського суспільства;

2 - у вихованні молодого покоління, розширенні та поглибленні їхніх знань, розвитку творчих здібностей гідне місце посідає олімпійська освіта з її численними формами та організація навчально-виховного процесу на основі цінностей та ідеології олімпізму;

3 - вирішенням основних завдань олімпійської освіти та розвитком спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи серед молоді на всеукраїнському рівні займається Національний олімпійський комітет України та Олімпійська академія України через низку проектів, які реалізуються в позаурочний та позашкільний час;

4 - такі проекти НОК України та Олімпійської академії України, як: «Кращий дитячий малюнок», «Олімпійський спорт і література», «Знавець олімпійського спорту», «Олімпійська книга», «Малі Олімпійські ігри», «Олімпійський урок», «Олімпійський день», «Олімпійський тиждень», «Олімпійське лелечення», Європейський тиждень спорту, «DO like OLYMPIANS», #Olympic Lab та інші – дали змогу тисячам українських школярів реалізувати свій творчий потенціал, розвинути вроджені здібності й таланти, сформувати гуманістичні ціннісні орієнтації, культуру міжособистісних стосунків, повагу і шанобливе ставлення до історичної та культурної спадщини українського та міжнародного олімпійського руху.

Список літератури.

1. Єрмолова В. М. *Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів України*. К.: Олімп. літ., 2007. 44 с.

2. *Звіт про діяльність національного олімпійського комітету України (2015-2020 рр)*.

3. Мелентьев О.Б. Теория и методика позашкільної освіти. Умань, 2013. 182 с.
4. Молодь та олімпійський рух: збірник тез доповідей X Міжнародної наукової конференції, 24-25 травня 2017 року – К., 2017 23-25с.
5. 25 років разом. Олімпійська освіта. К.: 2017. 128 с.
6. Міністерство молоді та спорту України: веб-сайт. URL: <http://www.tms.gov.ua>
7. Національний олімпійський комітет України: веб-сайт. URL: <http://www.poc-ukr.org>

Клапоушак І.Д.

СПОРТИВНЕ ОРІЄНТУВАННЯ ЯК ВИД СПОРТУ І РЕКРЕАЦІЇ ТА ФЕНОМЕН ГЕОПРОСТОРОВОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ Й РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

**Тернопільський національний університет
ім. Володимира Гнатюка**

Анотація. У статті розглянуто концепт «спортивне орієнтування» як вид спорту і рекреації та феномен геопросторової інтелектуальної й рухової активності людини.

Abstract. The concept of «sports orientation» as a kind of sport and recreation and the phenomenon of the human geospatial intellectual and motor activity is examined in the article.

Практика орієнтування на місцевості людині потрібна завжди. Це життєво необхідна навичка геопросторової орієнтації, одна з основних життєвих компетенцій особистості. Орієнтуватися на місцевості – це означає вміти визначити своє місцезнаходження відносно сторін горизонту, оточуючих об'єктів, визначити потрібний напрямок руху та вміння дотримуватись цього напрямку на шляху за допомогою різних засобів. Під технікою орієнтування на місцевості розуміють комплекс технічних прийомів і засобів, що забезпечують визначення свого місцезнаходження відносно сторін горизонту та навколишніх об'єктів місцевості, напрямку руху і відстаней. Теоретичні знання, практичні уміння та навички необхідні для опанування технікою орієнтування дає географія, а також такі види спорту як спортивний туризм та спортивне орієнтування.

Спортивне орієнтування – вид спорту, в якому учасники за допомогою карти і компаса повинні якнайшвидше пройти певну кількість контрольних пунктів, розташованих на місцевості, а результати визначаються за часом проходження дистанції (у певних випадках з урахуванням штрафного часу) або за кількістю набраних балів. Це складний багатокомпонентний вид спорту, в якому для

досягнення високого результату необхідно в рівній мірі володіти фізичною, технічною, тактичною, психологічною та інтегральною підготовленістю. Разом з тим, спортивне орієнтування практично не має вікових обмежень. Це вид спорту, яким можуть займатися як діти, так і особи похилого віку, а також люди з ураженнями опорно-рухового апарату. На змаганнях учасники розподіляються за віковими групами і це визначає складність дистанції та її довжину. Крім вікових груп можуть бути ще й групи рівня учасників – визнаних майстрів можуть виділити в окрему групу з дистанцією відповідної складності. Спортивне орієнтування – це завжди щось нове, цікаве та захоплююче. Тут не встановлюються рекорди, а бути кращим можна лише тут і зараз. Хто пройде всю дистанцію й зробить це швидше за інших, той і переміг. Це вид спорту у якому гармонійно поєднуються фізичні, розумові та психологічні якості атлета. Це спорт, який дає можливість бути здоровим, спілкуватися з природою та людьми, розвиватися інтелектуально, духовно та фізично. Спортивне орієнтування – це спорт важкий з фізичної точки зору, але цікавий та інтелектуальний. Його ще називають «гра в шахи під час бігу». Сучасне спортивне орієнтування – це тонкий баланс між тактикою орієнтування та атлетичними можливостями.

Якщо вдасться вирішити проблему видовищності спортивного орієнтування (так як через об'єктивні причини утруднено телевізійний супровід, глядачі не можуть бачити спортсменів під час всієї дистанції, змагання затягнуті в часі), то можливе входження спортивного орієнтування в сім'ю олімпійських видів спорту. І в цьому напрямку є вже значний поступ: на змаганнях високого рангу, для більшої їх видовищності, є вже можливість слідкувати за діями спортсмена за його GPS-треком. Також можуть встановлюватися відеокамери у місцях найбільш ймовірного пробігання атлета. Часто використовують відеопункти чи перегони, коли спортсмени під час долаття дистанції вибігають на арену змагань.

Спортивне орієнтування як вид спорту з'явилося на зламі XIX-XX століть в північноєвропейських країнах (Норвегія, Швеція, Фінляндія). Спочатку це був військово-прикладний вид спорту, але згодом він набув значної популярності й серед цивільної громадськості у всьому світі. Передумови появи цього виду спорту за часом і за місцем мають системний характер. Вони можуть бути розділені на технічні і соціальні. Технічні передумови – це, з одного боку, поява точних великомасштабних карт, які дозволяють проводити змагання в умінні орієнтуватися на місцевості, а з іншого – можливість інтелектуалізувати змагання з бігу на місцевості за рахунок «обміну» між фізичними та розумовими якостями. Соціальні передумови можуть бути розділені на дві групи: задоволення потреби людей в руховій активності (при цьому монотонний біг підтюпцем замінюється «емоційним» бігом на місцевості з картою і компасом); друга група – це доступність для всіх категорій людей у будь-якому віці, що дозволяє реалізувати можливості для

здорового способу життя. Ця система взаємопов'язаних передумов й пояснює закономірність появи спортивного орієнтування.

Змагання зі спортивного орієнтування проводяться у таких видах: за вибором, у заданому напрямку, на маркованій дистанції, трейл-орієнтування.

Змагання із зазначених видів можуть відрізнятись між собою за засобами пересування (бігом, на лижах, на велосипедах, на інвалідних візках тощо), за довжиною дистанції (суперспринт, спринт, короткі, довгі тощо), а також за характером взаємодії спортсменів під час проходження дистанції, порою доби проведення змагань, характером заліку, рівнем та класом змагань.

Найбільш значущі офіційні старты у змаганнях зі спортивного орієнтування – це Чемпіонати Світу, які проводяться літом кожного року. Також проводяться Чемпіонати Континентів та Кубки Світу. Раз на чотири роки, по аналогії з Олімпійськими Іграми, під патронатом Міжнародного Олімпійського Комітету, проводяться Всесвітні Ігри (міжнародні змагання з видів спорту, що визнані МОК, але не входять до переліку олімпійських видів спорту), в програму яких з 2001 року включено спортивне орієнтування. За рішенням МОК від 12.08.2004 р., присутність окремого виду спорту на Всесвітніх іграх є одним із чинників для потенційного його долучення до програми Олімпійських ігор. Окрім того, проводяться Чемпіонати Європи серед юнаків (Ч-16, Ж-16, Ч-18, Ж-18), Чемпіонати Світу серед юніорів (Ч-20, Ж-20) та Чемпіонати Світу серед ветеранів. Лідерами в світовому спортивному орієнтуванні є Скандинавські країни та Швейцарія. В Україні спортивне орієнтування належить до когорти неолімпійських видів спорту, але це не заважає старанням українських спортсменів та тренерів виводити спортивне орієнтування на світовий рівень. Так, Юрій Омельченко виборов медаль найвищого ґатунку і дві срібні чемпіонатів Світу та дві срібні і одну бронзову чемпіонатів Європи. Надія Волинська здобула бронзову медаль Всесвітніх Ігор, срібну медаль Чемпіонату світу та дві срібні медалі чемпіонатів Європи. Олександр Кратов здобув дві бронзові медалі Чемпіонатів Світу, одну з яких – у складі естафети разом з Денисом Щербаковим та Павлом Ушкварком. У 2000 році Україна приймала один з етапів кубка світу зі спортивного орієнтування в Трускавці, а в 2007 році – Чемпіонат світу у Києві.

Не дивлячись на наявність достатньої кількості різноманітних видів спорту, спортивне орієнтування й тепер не втрачає своїх прихильників. Про це свідчить не тільки те, що нині Міжнародна Федерація спортивного орієнтування об'єднує 72 країни світу, у тому числі й Україну, а й те, що спортивне орієнтування ввійшло до програми Всесвітніх ігор та є потенційним претендентом на офіційне включення до програми Олімпійських ігор.

На початку 2000-х років основні засади спортивного орієнтування поширились й на рекреаційну діяльність суспільства. Так зародилось рекреаційне орієнтування. Такий різновид орієнтування – логічний

перехід від спортивного орієнтування до більш урбанізованих та спрямованих на оздоровлення ігор. Якщо в спортивному орієнтуванні всі види діяльності спрямовані на випробування фізичних, психічних, духовних сил людини, удосконалення спортивної майстерності та виконання нормативів спортивних розрядів (домінує спортивна функція), то метою рекреаційного орієнтування – є підтримка організму людини у здоровому фізичному стані, відновлення її фізичних, психічних, духовних сил, пізнання навколишнього світу та самопізнання особистості, активний відпочинок (домінують рекреаційна та пізнавальна функції).

До складових рекреаційного орієнтування можна віднести такі форми змагань, як «міське орієнтування», «геокешинг», «пошук перетинів», «квест» тощо. Все це – незмінні атрибути та основні складові рекреаційного орієнтування, утворені завдяки глобальному поширенню та локальному вдосконаленню ідеї рекреаційних змагань. Будучи молодим напрямком, рекреаційне орієнтування здобуло популярність у всьому світі та продовжує невпинно розвиватися й еволюціонувати в нових та видозмінених формах. Поступово охоплюючи туристичний ринок, рекреаційне орієнтування стає незмінною складовою туристичної пропозиції, збагачуючи тим самим ринок туристичних послуг.

Принципово новим напрямком орієнтування став напрямок рекреації та розвитку міського оздоровчого сектору. Завдяки поєднанню урбанізованої території з основами спортивного орієнтування виокремився такий вид туристичної діяльності, як «міське орієнтування». Міське орієнтування – своєрідний вид змагань, який отримав широке поширення на початку XXI століття. Метою учасників є пошук і досягнення за найкоротший час заданих організаторами контрольних точок. На відміну від класичного спортивного, в міському орієнтуванні використовується кілька способів зображення завдання та контрольних пунктів. Це можуть бути адреси, місцеві назви та орієнтири, притаманні міському ландшафту, умовні схеми та фотографії, комбінований опис та міські загадки. Інші правила вже обговорюються в залежності від самого змагання. Логічним продовженням або ж вдосконаленим продовженням міського орієнтування є квест. Квест – (від англ. quest – пошук пригод) – екстремально-інтелектуальні ігри на вулицях міста вночі і вдень. Сенс гри полягає у виконанні різних завдань, які дозволять перейти до наступного завдання і так до перемоги. Саме ж завдання – певна задача, поставлена перед командою, зашифроване місцерозташування коду в місті. Код намальований фарбою чи маркером, або може видаватися агентом при виконанні певних умов.

Розвиток засобів GPS-навігації обумовив появу таких видів рекреаційного орієнтування як «пошук перетинів» та «геокешинг». Пошук перетинів – проект, що полягає у відвідуванні тих точок земної кулі, де перетинаються географічні паралелі і меридіани, або, інакше

кажучи, місьць, широта і довгота яких виражається цілим числом градусів. Як правило, відвідуються точки, що знаходяться на суші, а в зимовий час – й на льодовій поверхні водою. Геокешинг (geocaching від грец. γεω – земля та англ. cache – схованка) – туристична гра із застосуванням супутникових навігаційних систем, яка полягає у знаходженні тайників, захованих іншими учасниками гри.

Досліджуючи орієнтування як специфічне явище геопросторової активності людей, слід враховувати такий аспект його розвитку, як постійна видозміна та вдосконалення. Це обумовлено плином часу, що веде за собою історичні, економічні, політичні, соціальні, психологічні та інші зміни в суспільстві. Складаючись в довгий ланцюг перетворень, орієнтування має різноманітні напрямки та різновиди – від простої аматорської розваги на дозвіллі, до стратегічно важливого напрямку військової розвідки, виду спорту з якого проводяться світові змагання, окремого сегменту в індустрії рекреації та туризму тощо. Територіальна особливість проведення подібних програм також змінюється – від лісистих ландшафтів орієнтування переходить до урбанізованих територій міст, а також територій сільських поселень, охоплюючи не лише селітебну територію, а й промислові локації, культурні пам'ятки, пам'ятки геології тощо. Рекреаційне орієнтування, в принципі, переходить на територію, видозмінену людиною – це і є головним аспектом складання та впровадження в життя ігрових програм. З плином часу змінюються й засоби пересування локаціями – пішки, бігом, велосипедом, на роликівих ковзанах, скейтах, мото- або авто засобами – це залишається на розсуд організаторів програм.

Розглядаючи інформацію про виникнення та розвиток орієнтування як особливого явища геопросторової активності людей, можна спостерігати його поетапне перетворення від аматорського орієнтування на місцевості до спортивного, від військового спрямування до абсолютно протилежного – туристського, від спортивного до рекреаційного. Зважаючи на зростаючу популярність рекреаційного орієнтування подібна тенденція розвитку такої геопросторової активності людей зберігатиметься й надалі, культивує нові види орієнтування та формуючи, відповідно, окремий сегмент на ринку туристсько-рекреаційних послуг.

Список літератури.

1. <https://recreation.ecotour.com.ua/article/2012-03-07-14-43-13>
2. recreation.ecotour.com.ua
3. gathletics.com.ua
4. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiZkt2ovY72AhWEk4sKHTUxAtkQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Forienteering.org.ua%2F&usq=AOvVaw0zbSpaWTSP66ieFOrXTuen>
5. <https://library.sspu.edu.ua> > uploads > 2018/04
6. <https://orienteering.org.ua>

ВИТОКИ ФУТБОЛУ НА САМБІРЩИНІ: ПОЛЬСЬКІ ЧАСИ ...

¹КЗЛОР «Самбірський фаховий педагогічний коледж ім. І.Филипчака»

²КЗЛОР «Самбірський фаховий медичний коледж»

Анотація. У публікації представлено дослідження витоків розвитку футболу на Самбірщині за часів Польщі.

Annotation. In the article the beginnings of football in Sambir district of Poland are described.

Актуальність дослідження. Історія українського футболу зберігає немало напівзабутих сторінок. Дослідження історії Прикарпатського футболу, зокрема і витоків футболу на Самбірщині здійснювали науковці, письменники, кореспонденти Є. Попов, В. Каспаревич, О. Паук, Т. Пуньків, О. Скоцень, О. Леськів, І. Тиличко [1, 3-6]. Їхні відкриття слугували нам за базис для дослідження щодо історичних витоків зародження футболу у Самбірському краї [2].

Виклад основного матеріалу. Кілька сторіч в історії Самбірщини – це життя людей і війни, неодноразові зміни влади, переходи влади від одного окупанта до іншого, тисячі загиблих і репресованих людей, це кардинальна ломка світогляду людей, економічного устрою, ідеології і духовності, це розбудова, прогрес і занепад.

Рух футболу світом відбувався різними шляхами. На початку ХХ сторіччя у багатьох країнах Європи футбол вже набув популярності. На українських землях, що входили до складу Російської імперії, піонерами гри були іноземці, які працювали на підприємствах Одеси, Харкова, Києва. У Галичині (до 1918 р.) першими познайомились з футболом львів'яни. Перші футбольні клуби Галичини «Чарні» і «Лехія» з'явилися у 1903 році у двох школах Львова. Невдовзі футбольні команди були створені у інших навчальних закладах міста. Потім футбольні осередки виникли у більшості галицьких міст, де були гімназії – Самборі, Тернополі, Перемишлі, Станіславі, Стрию.

На теренах Самбора футбол (копаний м'яч) з'явився восени 1906 року. У межах сучасної Львівщини самбірчанів випередили лише мешканці Львова і Стрия. Якщо взяти ширше, у масштабі країни, то Самбір і тут серед лідерів, залишивши позаду низку великих промислових центрів сходу і півдня України. Першопрохідцями футболу у Самборі були учні Самбірської місцевої гімназії, які створили спортивний клуб (в історію він увійшов під назвою «Корона»), який мав виборне керівництво, бюджет, спортивний інвентар та інші обов'язкові атрибути. Перший офіційний матч в історії самбірського футболу відбувся 8 червня 1908 року [2, 3].

Ми продовжили власні дослідження. Нами поставлено **завдання дослідження** – розкрити витоки розвитку футболу у Самбірському краї за часів Польщі (1918–1939 рр.).

Для розв'язання завдання дослідження використовували такі **методи дослідження**: вивчення і теоретичний аналіз літературних джерел, аналіз і синтез, індукція і дедукція та історико-порівняльний метод.

Польські часи у Самборі – це період життя між двома світовими війнами. У Галичині тривав процес колонізації. Масово скорочувались українські школи, клуби, організації, створювалися польські політичні і громадські організації.

Найбільшим спортивним товариством у Самборі був клуб «Корона» (Korona). Учні місцевої гімназії заснували Студентський спортивний клуб (ССК), який невдовзі змінив назву на «Корона» (Korona), в якому грали у футбол (копаний м'яч) передусім місцеві абсолютні за духом поляки. Після Першої світової війни цей клуб постійно виступав у чемпіонаті Львівського окружного союзу футболу (ЛОСФ). У футбольних сезонах 1937-1938 рр. та 1938-1939 рр. клуб «Корона» брав участь у найвищому Галицькому дивізіоні – в Окружній лізі. Це було найвище досягнення для тогочасного футболу. Слід звернути увагу на те, що на початку тридцятих років до Самбора прибув військовий полк стрільців, який і допоміг коштами для існування футбольної команди. Окрім «Корони», у Самборі були ще організовані клуби, як правило, за національною чи фаховою ознакою. Декілька років існував єврейський клуб «Жидовські Клуб Спортови» ЖКС (ŻKS), який виступав у нижчих класах (лігах) футболу. У Самборі у різні «довоєнні» часи діяли інші польські клуби «Самборія» (Samboria), «Стшелєц» (Strzelec), «Млот» (Młot) та єврейська «Гасмонєя». Місцеві залізничники, об'єднані в організацію Колейове Пшиспосбєне Войскове (КПВ), побудували навіть спортивний футбольний стадіон.

Тридцяті роки пов'язані з виходом польської економіки з кризи, покращенням життя і майнового стану людей, зміною їх світогляду. Фізкультура і спорт, зокрема – футбол, перестали бути справою заможних верств населення. У рядах прихильників фізкультури і спорту все більшу частку почала займати учнівська, робітнича і селянська молодь. Важливу роль у пропаганді здорового способу життя відігравали різноманітні просвітницькі структури, громадські і політичні організації – польські, українські та європейські.

У 1927 році був створений Державний комітет військової підготовки і фізичного виховання. Відповідні структури невдовзі з'явилися у кожному воеводстві, повіті і великому місті. Справжня мета створення нової організації – військова підготовка молоді. З державного польського бюджету виділялись кошти на будівництво нових спортивних об'єктів, підтримку різних спортивних товариств. За кошти польської держави у Самборі був побудований новий футбольний стадіон з тенісними кортами, який був названий на честь лідера Польщі

Юзефа Пілсудського. Цей футбольний стадіон (але без тенісних кортів) «дожив» до 2020 року. Принагідно зазначимо, що на цьому ж місці, у 2021 році, міською владою з підтримки держави побудований новий стадіон, який названий на честь відомого українського футболіста і тренера Лева Броварського.

В економічно нерозвинутих регіонах (тогочасна Галичина належала саме до них) бюджет спортивного клубу (як і будь якої іншої громадської організації) переважно формувався за рахунок внесків його членів. Великих «спонсорів» не було через відсутність потужної промисловості, а дрібний бізнес дозволити собі зайві витрати не міг. Не дивно, що для більшості галицьких спортклубів фінансові проблеми були хронічним явищем. Аби хоча б трохи покращити ситуацію, розумні голови у Варшаві придумали цікавий хід: реорганізувати існуючі клуби або створити нові «під дахом»... війська. Чого-чого, а польських військових гарнізонів на галицьких землях не бракувало [3].

У 1931 році у місті українці організували Українське спортивне товариство (УСТ) «Дністер» та футбольний клуб «Дністер» з українськими футболістами, якими найбільше опікувалися о. В. Івашко та проф. Т. Біленький. Принагідно зазначимо, що в усіх польських і українських навчальних закладах міста молодь з великим задоволенням грала у футбол.

Після поразки Польщі у війні з Німеччиною і встановленням у Самборі окупаційної радянської влади всі клуби були ліквідовані.

Висновки. Наші дослідження доводять, що перші футбольні клуби Галичини з'явилися у 1903 році у школах Львова.

У футбол на теренах Самбора розпочали грати восени 1906 року гімназисти Самбірської місцевої гімназії.

Футбольний клуб «Корона» (Korona) був найбільшим спортивним клубом у Самборі.

У 1931 році у місті було створено Українське спортивне товариство (УСТ) «Дністер» та футбольний клуб «Дністер».

За часів Польщі на Самбірщині діяли польські клуби «Самборія» (Samboria), «Стшелєц» (Strzelec), «Млот» (Młot), Колейове Пшиспособене Войскове (КПВ) та єврейська «Гасмонєя». Декілька років існував єврейський клуб «Жидовскі Клуб Спортови» ЖКС (ŽKS).

Наші дослідження потребують продовження з метою розкриття витоків розвитку Самбірського футболу під час окупації українських земель СРСР.

Список літератури.

1. Каспаревич В. Львівський футбол: люди, факти. 1939-1991. / В. Каспаревич, О. Паук, Т. Пуньків. – Л.: Світ, 2020. – 464 с.

2. Кругляк О. Витоки футболу на Самбірщині: шлях від Австро-Угорщини ... / О. Кругляк, С. Заріцький, Т. Кругляк // Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту студентської молоді:

Матеріали четвертого регіонального наук. – метод. семінару, 18 – 19 грудня 2020 р. – Т : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. – С.89 – 93.

3. Попов Є. Самбір, гол! Літопис Самбірського футболу 1906-2018 рр./ Є. Попов. – Л., 2019. – 318 с.

4. Самбір. Погляд у давнину / І. Губик, С. Кравцов, Р. Могитич. – Л., 2002. – 84 с.

5. Скоцень О. З футболем у світ. Український Пеле або Батяр Леньо з Левандівки / О. Скоцень. – К.: Ярославів Вал, 2012. – 504 с.

6. Kuczera A. Samborszczynna T. I, II. / A. Kuczera. – Sambor, 1935 – 1937.

Кузь Ю.С. <https://orcid.org/0000-0003-3182-6473>

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка**

Анотація. У статті розглянута проблема збільшення рухової активності учнів загальноосвітніх шкіл, яка дотепер залишається актуальною. Урочна форма не забезпечує повністю ні необхідного об'єму рухової активності, ні бажаного тренувального ефекту. Дана проблема може бути вирішена завдяки впровадженню новітніх форм та підходів до рухової активності школярів. Одним з таких підходів до виховання особистості дитини, на нашу думку, є впровадження складових олімпійської освіти в освітній процес.

Ключові слова: олімпійська освіта, рухова активність, школярі.

Annotation. The article considers the problem of increasing the physical activity of secondary school students, which still remains relevant. The lesson form does not fully provide the required amount of motor activity or the desired training effect. This problem can be solved through the introduction of new forms and approaches to physical activity of students. One of such approaches to the education of the child's personality, in our opinion, is the introduction of components of Olympic education in the educational process.

Key words: Olympic education, physical activity, schoolchildren.

В умовах сьогодення, у зв'язку з погіршенням стану здоров'я широких верств населення й особливо учнів шкіл, актуалізується потреба підвищення їх рухової активності.

Аналіз спеціальної науково-методичної літератури показав, що рухова активність є важливою складовою зміцнення здоров'я. Дослідники визначають, що факторами, які сприяють погіршенню здоров'я дітей є навчальне навантаження та надмірне користування

гаджетами. Сьогодні викликають стурбованість дані, які переконливо доводять, що однією з причин різноманітних відхилень у фізичному розвитку та стані здоров'я шкільної молоді є гіпокінезія, яка повсюдиться у школярів з кожним роком навчання. Достатній рівень динамічної активності оздоровчого спрямування притаманний лише кожній п'ятій дитині шкільного віку, що є одним з найнижчих показників у Європі [2; 5]..

Рівень рухової активності в шкільному віці залежить від організації фізичного виховання в школі, участі дітей в спеціально-організованих та самостійних заняттях фізичною культурою у позанавчальний час [4]. Навіть у найсприятливіших умовах на практиці загальноосвітня школа не в змозі забезпечити необхідний об'єм рухової активності, тому фактична спеціально-організована рухова активність обмежується 3 – 4 годинами на тиждень, що є приблизно 30% гігієнічної норми. Урочна форма не забезпечує повністю ні необхідного об'єму рухової активності, ні бажаного тренувального ефекту. Дотепер актуальною залишається проблема збільшення рухової активності учнів загальноосвітніх шкіл [4; 6].

Дана проблема може бути вирішена завдяки впровадженню новітніх форм та підходів до рухової активності школярів. Одним з таких підходів до виховання особистості дитини, на нашу думку, є інтеграція складових олімпійської освіти в освітній процес.

Значення і можливості олімпійської освіти в збереженні і зміцненні здоров'я дітей вивчали Булатова М.М., Єрмолова В.М., Бубка С.Н., Томенко О.А., Передрій В.В. та ін. Дослідники зазначають, що олімпійська ідеологія, заснована на олімпійських цінностях та принципах, сприятиме вихованню гармонійно розвиненої особистості, що дотримується здорового способу життя [1; 3].

Олімпізм і олімпійська філософія виявилися життєздатними для розвитку системи спортивного виховання не тільки в теоретичному аспекті, а й і у руховому. Олімпійська освіта дітей та молоді сьогодні базується на використанні теорії і практики олімпізму, його ідеалів і цінностей, олімпійських змагань, ритуалів, звичаїв і традицій, фактів і документів, творів мистецтва, що стосуються історії олімпійського руху і сучасного олімпізму. Аналіз теоретичних досліджень та практики доводять, що змістовно-процесуальна структура олімпійської освіти дітей та молоді повинна включати: теорію олімпійської освіти в історичному аспекті; рухову активність як основу фізичного розвитку особистості; моральну освіту як загальнолюдську цінність; еколого-валеологічну освіту [1; 3; 5].

Саме раціонально організована рухова активність на основі застосування різноманітних форм олімпійської освіти школярів, таких як олімпійський урок, малі (шкільні) олімпійські ігри, церемонія відкриття та інші є перспективним напрямом підвищення рухової активності. Але рухова діяльність людини не може вважатись самодостатньою без гармонії розумового та духовного розвитку. Тому

поряд із формами олімпійської освіти, що ґрунтуються на руховій діяльності, використовуються й інші – конкурс олімпійського малюнка та поезії, олімпійські вікторини.

Отже, висвітлення цінностей олімпізму сприяє прояву свідомої зацікавленості учнів до рухової активності з елементами олімпійської освіти. Це сприяє, як нам здається, формуванню культурного потенціалу школяра (цілісності його фізичних, інтелектуальних і духовних здібностей); а також удосконаленню способів розвитку його онтогенетичних якостей. [4; 10; 13].

Список літератури.

1. Булатова М. Система олімпійської освіти в Україні та нові форми її впровадження // Олімпійський спорт і спорт для всіх. IX Міжнар. наук. конгрес: Тези доповідей. - К.: Олімпійська література, 2005. - С. 7.
2. Венглярський Г.Б. Рухова активність як стимулятор розвитку організму // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів і студентів України: 36. наук. статей галузі фіз. культ. і спорту. - Суми:СумДПУ.- 2004.- С.178 – 183.
3. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: [навч. посіб.] / В.М. Єрмолова. – Київ: НОК, 2011. – 335 с.
4. Кольцова О.С. Впровадження олімпійських цінностей у компетентісну освіту нової української школи / О.С. Кольцова, К.С. Кострікова // Традиції та інновації у підготовці фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (22-23 березня). - Київ: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2019. – С. 16
5. Олійник Ю. О. Курс лекцій „Олімпійський рух та основи олімпійських знань” / Ю. О. Олійник. - Івано-Франківськ, 2010. – 117 с.
6. Юхимук В. П. Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів загальноосвітніх шкіл України: автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Юхимук Віра Петрівна; Львів держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2007. – 21 с.

Ладика П.І. <https://orcid.org/0000-0003-1721-7196>

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ У ПРОЦЕСІ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка**

Анотація. У статті представлені результати аналізу численних досліджень науково-методичної літератури щодо організації олімпійської освіти та олімпійських термінів.

Ключові слова. Олімпійська освіта, олімпійська термінологія.

Annotation. The article presents the results of the analysis of numerous studies of scientific and methodological literature on the organization of Olympic education and Olympic terms.

Keywords. Olympic education, Olympic terminology.

Сучасний олімпійський рух – найбільш масовий суспільний рух, що перетворився більш ніж за 100-річну історію свого існування в одне з найзначиміших соціальних явищ в житті світового суспільства, вершина якого – Олімпійські ігри. Популярність та життєздатність олімпійського руху обумовлена загальнолюдськими гуманістичними принципами, що покладені в його основу [4].

В сучасному світі освіта набуває все більш вирішального значення для визначення не тільки рівня освіченості і культури конкретної людини, а й суспільства в цілому. Фахівці відзначають, що вивчення історії олімпійського руху, його ідеалів і цінностей, місця в системі явищ сучасного суспільства має велике не лише освітнє, а й виховне значення. Саме тому в умовах організації освітнього процесу особливого значення набуває олімпійська освіта [2].

Реалізація олімпійської освіти в сучасному олімпійському русі сприяє гуманізації суспільства, що підтверджується результатами багатьох наукових досліджень, рішеннями великих міжнародних форумів, в тому числі й Олімпійських конгресів. Значущість олімпійської освіти відображена в змісті основоположних принципів олімпійського спорту, які прописані в основному правовому документі – олімпійській хартії та базуються на ідеях сучасної концепції олімпізму: політичних, гуманістичних, філософсько-педагогічних [3].

Досліджуючи впровадження олімпійської освіти необхідно зазначити, що практично відсутня логічна система побудови олімпійських термінів. При формуванні системного розподілу олімпійських термінів автори керувалися науково-пізнавальним аспектом виникнення та розвитку олімпійського руху в житті суспільства. Засновник відродження Олімпізму сучасності П'єр де Кубертен сформував концепцію олімпійського руху. Олімпійська освіта – поширення знань про олімпійські ігри давнини, їх відродження і сучасний олімпійський рух, що охопило всю планету. Вона повною мірою відповідає вимогам сучасного суспільства, робить значний внесок у розвиток світової цивілізації [2].

Олімпізм – це філософія життя, що підносить і об'єднує в єдине збалансоване ціле достоїнство тіла, волі і розуму. Поєднуючи спорт з культурою та вихованням, олімпізм прагне створення такого способу життя, в основі якого лежать радість, виховна цінність, цінність гарного прикладу і визнання, загальних фундаментальних естетичних засад. Мета олімпійського руху – сприяти побудові мирного та кращого світу, шляхом виховання молоді через заняття спортом без будь-якої дискримінації та в олімпійському дусі, який закликає до взаємного

розуміння, дружби та чесної гри – свідчить другий принцип Олімпійської Хартії. Реалізація цих принципів міжнародним олімпійським комітетом покладається на Національні олімпійські комітети (НОК) та національні та територіальні олімпійські академії. Їхнє головне завдання – популяризація та пропаганда олімпійських ідеалів серед співвітчизників, за допомогою олімпійської освіти. Одне з головних завдань НОК – популяризація та впровадження у повсякденне життя суспільства олімпійських ідей та ідеалів. Це завдання у системі національних олімпійських комітетів виконують національні та регіональні олімпійські академії, які є основним двигуном в організації олімпійської освіти. [1].

Стрімкі зміни у розвитку суспільства, сприяють виникненню нових методів освоєння знань у всіх галузях людської діяльності. Досвід роботи олімпійських академії у формуванні системи в олімпійській освіті дозволив сформулювати нові технологічні та управлінські рішення. Олімпійська освіта як суспільне явище поступово стає реально існуючим і забезпечує вирішення суспільно значущих завдань у всіх країнах світу. Набуваючи світового рівня, ставлячи за мету перетворення олімпійського руху на масове явище сучасності. Незважаючи на пережиті економічні проблеми, ідеї олімпізму знаходять у країні мільйони послідовників. Цим визначається суспільна значимість олімпійських ідей та ідеалів навчання, виховання та розвитку людини в процесі формування олімпійської культури, є відображенням однієї зі сторін загального перебігу цих процесів у житті людини і суспільства. Тому, діяльність у напрямі олімпійської освіти людини невід’ємна від подібних процесів, в інших видах та напрямках освітньо-виховної діяльності, чим і визначається суттєвий вплив олімпійської освіти на перебіг процесів становлення моральності, розумового, психологічного, фізичного та функціонального розвитку та соціалізації особистості.

Аналізуючи історію олімпійського руху від XIX до початку XXI століття, автори численних робіт прийняли єдину думку, що олімпійські ідеали привабливі для сучасного людства. Олімпійська освіта сприяє залученню людей різного віку, різного віросповідання та різних політичних поглядів до Олімпійських ідеалів. В результаті різнобічних аналізів були зроблені висновки, що всі олімпійські терміни, викладені в Олімпійській хартії, треба сформулювати в три групи відповідно до сутності терміну, що відображає олімпійське поняття, визначивши основні олімпійські символи та ритуали [3].

Перша група, що відбиває сутність світової олімпійської освіти – Олімпізм, олімпіада, ігри олімпіад, олімпійські зимові ігри, олімпійський символ, олімпійський рух олімпійський прапор, олімпійський девіз, Олімпія, олімпійські ритуали, олімпійські види спорту, Олімпійський гімн – найважливіший обряд олімпійського руху.

Друга група – міжнародний олімпійський рух міжнародний олімпійський комітет, олімпійська хартія, олімпійська солідарність,

олімпійське визнання, олімпійський день, олімпійський конгрес, олімпійська сесія, олімпійський кубок, олімпійська література, міжнародна олімпійська академія, національні та регіональні олімпійські академії.

Третя група – організація та проведення ігор олімпіад та олімпійських зимових ігор, олімпійське місто, оргкомітет ігор, олімпійський стадіон, олімпійське село, олімпійські арени, національна олімпійська команда, олімпійські церемонії, естафета олімпійського вогню, олімпійський чемпіон, олімпійська преса, олімпійська монета, олімпійські піктограми, олімпійський талісман, олімпійський аташе, олімпійські значки, олімпійський фільм.

Запропонована систематизація олімпійських термінів покликана сприяти більш ефективному засвоєнню знань у процесі олімпійської освіти.

Список літератури.

1. Банников А.М., Банникова Н.А. Олимпийская символика – основополагающий аспект олимпийского образования // Вестник Майкопского государственного технологического университета. 2016. Вып. 2. С. 42-47.

2. Булатова М. М. Система олімпійської освіти в Україні / М. М. Булатова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 1. – С. 40–43.

3. Іваненко ГО. Олімпійська освіта – завдання реалізації. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. 10-ї Міжнар. наук. конф. молодих учених [Інтернет]; 2017 Трав 24-25; Київ. Київ: НУФВСУ; 2017. с. 27-9.

4. Солопчук М. С. Олімпійська освіта: навчально-методичний посібник / М. С. Солопчук, А. О. Боднар. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2013. – 176 с.

Лях-Породько О.О.

Дяченко Ж.І. <https://orcid.org/0000-0003-4165-1646>

УРОДЖЕНЦІ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ – СПОРТИВНІ «АМБАСАДОРИ» СВІТОВОГО УКРАЇНСТВА

Національний університет фізичного виховання та спорту України

Анотація. Досліджено особливості публічної дипломатії і її складової – спортивної. На прикладі проекту Sports Rodovid (Спортивний Родовід) підтверджено, що десятикі відомих спортсменів різних країн мають українське коріння. Завдяки проведенню онлайн інтерв'ю збережено унікальні спогади й історії життя та спорту українців, які проживають у США, Канаді, Австралії, Франції, Німеччині тощо. З'ясовано, що значна частина гостей учасників проекту мають походження саме із Західної України.

Annotation. The peculiarities of public diplomacy and its component - sports diplomacy have been studied. The example of the Sports Rodovid project confirms that dozens of famous athletes from different countries have Ukrainian roots. The online interview preserves unique memories and stories of life and sports of Ukrainians living in the United States, Canada, Australia, France, Germany and more. It was found that a significant part of the guests of the project participants come from Western Ukraine.

Актуальність. Як і кожна держава, так і Україна має презентувати себе у геополітичному просторі. Ми маємо для цього декілька напрямів, які чітко визначені Міністерством закордонних справ України. Це є Стратегія публічної дипломатії на 2021 – 2025 роки і вона має бути рушійною силою у глобальному зміцненні авторитету української держави (цитую уривок): *«Міжнародний імідж і репутація країни – це сукупність факторів, що зумовлюють її сприйняття у світі крізь призму ідеалів і цінностей, реалій політичного устрою, соціально-економічної моделі та позиціювання на міжнародній арені. Формування позитивного сприйняття України вимагає скоординованої державної політики з метою системного та проактивного поширення власних наративів з використанням усіх доступних форматів комунікації»* [3, с. 9].

Основними напрямками публічної дипломатії є культурна, економічна, експертна, кулінарна, науково-освітня, спортивна і цифрова дипломатії. У нашому дослідженні саме спортивна дипломатія є надзвичайно актуальною [1].

Про роль закордонного українства у формуванні світового іміджу України у Стратегії зазначено: «Окремим важливим напрямом роботи є використання потенціалу закордонного українства, зокрема:

- 1) для формування позитивного сприйняття України;
- 2) для системного та проактивного поширення проукраїнських наративів на протидію дезінформації та пропаганді;
- 3) для формування цілісного іміджу України у світі у вимірах «людина-людина», «держава-людина» та «людина-держава»;
- 4) залучення до презентації сучасної України, її науково-інноваційної бази, реформ;
- 5) залучення до підготовки та організації культурних та мистецьких проєктів тощо.

Представники світових українських громад різних поколінь та професій глибоко інтегровані в суспільства країн перебування та є «амбасадорами» України. Громадські організації закордонних українців є активними учасниками громадсько-політичного життя у країнах проживання та представляють інтереси українців та України перед суспільствами країн їхнього проживання, політичними та владними структурами на всіх рівнях. Важливою складовою ознайомлення суспільств іноземних країн з Україною є залучення молодих професійних та інтегрованих у суспільство країни проживання

українців та молоді українського походження, підтримка її інтересу до України та долучення до зусиль з її розвитку.

Українські професіонали належать до мереж молодих лідерів, підприємців, науковців, фахівців у сфері інформаційних технологій, які вже глибоко інтегровані в суспільства країн перебування та є чудовим медіатором у просуванні позитивного іміджу України у світі. Таким чином, співпраця з осередками закордонного українства є ефективним інструментом популяризації України у світі та досягнення цілей публічної дипломатії» [3, с. 23].

Мета дослідження – здійснити аналіз закордонного українства та виявити уродженців Західної України серед відомих спортсменів та діячів олімпійського руху.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури й архівних фондів, описовий метод та інтерв'ю.

Результати дослідження та їх обговорення. У різних країнах світу приблизно нараховується 20 мільйонів громадян українського походження. Така чисельність зумовлена декількома хвилями еміграції. Природно, що українці за роки перебування у різних країнах досягнули успіхів у різних сферах життєдіяльності. Яскравим прикладом й підтвердженням цього є спорт. Тисячі українців, які мають громадянство США, Канади, Австралії, Франції, Німеччини, Аргентини, Польщі тощо є визначними спортсменами.

Тому для збереження історії українського спорту як національної пам'яті. У 2021 році було засновано проєкт Sports Rodovid (Спортивний Родовід) [2]. Обрано глобальну платформу Zoom для запису відео, а для публікації змонтованих відео інтерв'ю створено канал на YouTube - <https://www.youtube.com/channel/UC6nY0RIQoyRQefLB-v8I69Q/featured>.

Вже зроблено та опубліковано 100 відео інтерв'ю. Географія гостей каналу охоплює 13 країн: США, Канада, Австралія, Франція, Ізраїль, Болгарія, Німеччина, Фінляндія, Велика Британія, Польща, Данія, Естонія, Іспанія. Є домовленість про інтерв'ю зі спортсменкою з Аргентини. І це становить 3 континенти світового українства!

Серед гостей проєкту Sports Rodovid (Спортивний Родовід) є значна кількість уродженців Західної України, а саме: США (Яро Дахнівський, Богдан Недільський, Мирон Биц, Лариса Барабаш-Темпл, Ігор Костецький, Степан Коваленко, Володимир Шмотолоха, Леонід Білоус, Василь Тараско, Євген Луців, Рон Карнаух, Олександр Попович, Любомир Пінчук, Анатолій Охрименко, Олег Довгун, Ірєней Ісаїв, Моніка Добош, Олег Колодій, Теодор Боднар, Андрій Сороковський, Юрій Саєвич, Марко Гованський, Юрій Попель, Христина Кош, Зенон Стахів, Микола Скірка, Ярослав Мартинюк, Кен Данейко, Богдан Лалка, Северин Палидович, Олена Паздерська, Тарас Ліськевич, Богдан Завадович, Уляна Кер, Анатолій Попович, Віктор Літкевич, Михайло Томашевський, Роман Гірняк, Антін Перекліта, Брайан Мосієнко, Андрій Гаврилишин, Тарас Галів, Тарас Гуйда), Канада (Всеволод Соколик,

Рената Роман, Роман Єренюк, Петро Стефанюк, Ярослав Савчук, Богдан Липка, Віра Маланчій, Ігор Бокій, Вейн Бабич, Христина Мусієнко, Степан Дзядюк, Любомир Шулякевич, Лорн Савула, Ярема Шулякевич, Андрій Андрухів, Річард Гарейчук, Юлія Андрухів, Іван Чайковський, Орест Станко, Борис Легкар, Петро Манастирський, Крістен Кіт, Максим Коваль), Данія (Василь Гедзь), Велика Британія (Іван Ревко, Степан Лучка, Оксана Літинська), Ізраїль (Олександр Цамалашвілі), Австралія (Павло Пінкевич), Франція (Михайло Тесовський), Іспанія (Василь Васьків, Михайло Петруняк), Польщу (Роман Старих), Німеччину (Віталій Дячун) та інші.

Серед гостей були учасники та чемпіони Олімпійських ігор, тренери чемпіонів та призерів міжнародних змагань, діячі спортивного руху - Президент Української Спортової Централі Америки й Канади, очільники Олімпійської комісії, а згодом Світової Комісії Спорту Світового Конгресу Українців, зірки світового спорту, відомі й успішні тренери збірних національних команд та клубів з різних видів спорту, організатори клубів, команд, товариств тощо.

Висновок. Україна має гарні спортивні традиції й чудові успіхи. Разом з тим українці, які проживають у різних країнах світу своєю діяльністю створюють позитивний імідж для країни. Навіть не зважаючи, що вони є громадянами інших держав. Вони ні коли не забувають свій родовід – український!

Тисячі спортсменів США, Канади, Аргентини, Австралії, європейських країн або ж країн Азії мають українське коріння. Водночас значна частина їх мають свій родовід саме із Західної України.

Завдяки проекту Sports Rodovid (Спортивний Родовід) все більше людей дізнається про історію свого краю, свого роду, історію себе й історію спортивного життя.

Список літератури.

1. Лях-Породько Олексій. Український пріоритет XXI століття – спортивна дипломатія (на прикладі онлайн проекту Sports Rodovid) // Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи (у циклі Анохінських читань): матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної онлайнконференції. 10 грудня, 2021 р., Київ / Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. – К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2021. – С. 228 – 231.

2. Лях-Породько О. О. Сучасні інформаційно-комунікаційні підходи до вивчення історії спорту (на прикладі радіо передач та он-лайн інтерв'ю) // Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Харків : ХДАФК, 2021. Випуск 5. – С. 101 – 105.

3. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021 – 2025 роки. Упорядники Дмитро Кулеба, Еміне Джапарова, Марія Липяцька, Ольга Червак, Ярослав Турбіль, Марина

Дадінова, Алла Польова, Ірина Боровець, Софія Джуринська, Євгеній Дробот, 2021. – 32 с.

Маляр Е.І. <https://orcid.org/0000-0002-5913-5642>

Маляр Н.С. <https://orcid.org/0000-0003-0274-601X>

РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РЕГБІ-7 У МІСТІ ТЕРНОПІЛІ

Західноукраїнський національний університет

Анотація. У публікації наведено історію розвитку олімпійського виду спорту - жіночого регбі-7 у м. Тернополі, проаналізовано перспективність розвитку цього виду спорту.

Ключові слова: регбі-7, олімпійський вид, історія розвитку, гра, студентки ЗУНУ.

Annotation. The article presents the history of the development of the Olympic sport - women's rugby-7 in Ternopil, analyzes the prospects of the development of this sport.

Keywords: rugby-7, Olympic sport, history of development, game, ZUNU students.

Історія розвитку жіночого регбі-7 у Тернополі розпочалася у 2011 році, коли на базі Тернопільського національного економічного університету за сприянням ректора Андрія Ігоровича Крисоватого була створена команда «Універ-ТНЕУ» (тренер Ю.І. Мазуренко). Спочатку було складно, тому що вперше, але згодом команда зміцніла, набралася досвіду і в 2013 році стала срібним призером Чемпіонату України (вища ліга). У 2015 році в команді «Універ-ТНЕУ» з'явилися нові гравці, які з розумінням поставилися до нових вимог тренера Маляра Е.І. у плані зміни методики побудови навчально-тренувального процесу: збільшилися навантаження, підвищився рівень техніко-тактичної та психологічної підготовленості наших регбісток. Це дало свій результат.

У 2016 році команда «Універ-ТНЕУ» стала бронзовим призером Чемпіонату України (вища ліга), у 2017 році – срібним. Найбільший успіх прийшов у 2018 році – наша команда стає Чемпіоном України (вища ліга). На Універсіаді України у 2017 році студентки ТНЕУ вибороли бронзові нагороди. Також у 2017 та 2018 роках команда «Універ-ТНЕУ» здобула бронзові нагороди у Чемпіонаті України U-21. Протягом останніх трьох років 22 спортсменки ЗУНУ отримали спортивні звання Кандидатів у Майстри спорту України. Крім того, 8 наших регбісток були учасниками Чемпіонатів Європи U-18 в Андоррі, Франції та Польщі у складі національних молодіжних збірних команд України.

У 2019 році студентки ТНЕУ здобули срібні нагороди Універсіади України. Дві наші студентки у листопаді 2019 року були запрошені до

складу національної збірної команди України на навчально-тренувальні збори у м. Одесу. У 2019 році команда «Універ-ТНЕУ» виступала у суперлізі Чемпіонату України серед найсильніших жіночих команд, де зайняла 5-е місце.

Наступний 2020 рік команда «Універ-ЗУНУ» грала у вищій лізі Чемпіонату України і виборола перше місце. За підсумками сезону-2020 Федерацією регбі України були визначені кращі гравці та тренери України: кращий гравець Чемпіонату України (вища ліга) – студентка ЗУНУ Блашків Христина, кращий захисник Чемпіонату України (вища ліга) – студентка ЗУНУ Вовк Марія, прорив року у Чемпіонаті України (вища ліга) – студентка ЗУНУ Горошко Юлія, кращий тренер Чемпіонату України 2020 року (вища ліга) – Едуард Маляр. За результатами змагань дві гравчині команди «Універ-ЗУНУ» запрошені до складу національної молодіжної збірної команди України U-18 для участі у Чемпіонаті Європи в Чехії.

У 2021 році відбулася зміна поколінь у команді «Універ-ЗУНУ», склад команди оновився на 80 %, проте, незважаючи на певні проблеми студентки ЗУНУ вибороли бронзові нагороди у Чемпіонаті України (вища ліга).

У подальшому плануємо зробити якісний відбір серед дівчат міста Тернополя, зацікавити їх цією грою та здобувати нові перемоги на всеукраїнських та міжнародних змаганнях. Деякі поодинокі спроби створення своєї жіночої команди були у керівництва факультету фізичного виховання ТНПУ імені В. Гнатюка у 2019 році, але на даний час у цьому навчальному закладі команди немає.

Перспективність розвитку олімпійського виду спорту регбі-7 як серед дівчат так і серед хлопців не визиває сумніву. Втім, поки що серед спортивного керівництва міста Тернополя немає зацікавленості та достатнього розуміння щодо перспектив розвитку цього олімпійського виду спорту: відкрито тільки одне відділення з регбі для хлопців (тренер В.Ю. Крутовський) у Комунальній установі Тернопільської обласної ради ДЮСШ з літніх видів спорту (директор О.Ю. Куриляк), на нашу думку, необхідно відкрити таке саме відділення і для дівчат.

Це новий вид спорту, в якому добре підготовлені фізично спортсмени, при умові оволодіння техніко-тактичними прийомами, можуть досягти високих результатів [4]. Про те, молоді фахівці, які в майбутньому почнуть тренерську роботу у цій галузі, повинні запобігати помилок та знати основні принципи гри у регбі-7. Для більшого розуміння гри регбі-7 цікавим є досвід відомого тренера Wayne Smitha [3], на його думку, все зав'язано на володінню м'ячом (основне завдання виграти м'яч та зберегти його в атаці) та новозеландського тренера Petera Thorburna, який зробив практично революційні зміни у тактиці гри, основані на граничному збільшенні швидкості [2]. Також важливими є практичні напрацювання українського тренера з регбі-7 Кірсанова Д.В. [1], які дають нам

уявлення про регбі-7, основні принципи ефективної побудови цієї гри.
Висновок. Перспективність розвитку олімпійського виду спорту - жіночої регбі-7 у м. Тернополі підтверджують результати виступів жіночої команди «Універ-ЗУНУ» на всеукраїнських та міжнародних змаганнях протягом 2013-2021 рр. (призери та Чемпіони першості України та Універсиади України).

Для ефективного розвитку цієї гри необхідно розуміння керівництва спортивних організацій міста Тернополя та області щодо перспективності створення відділень з регбі-7 у ДЮСШ.

Перспектива подальших досліджень. Проведені дослідження не вичерпують всіх аспектів розглянутої проблеми та передбачають подальший науково-педагогічний пошук у напрямку вивчення та докладного опису цільових показників ефективності гри у регбі-7.

Список літератури.

1. Кірсанов Д.В. Програма підготовки регбістів Федерації регбі Одеської області / Д.В. Кірсанов. Одеса: ТОВ «Спортдрук», 2013. 26 с.
2. Thoburn P. Taking Rugby with «Thorbs», Noth Shore's / P. Thoburn. New York, 2016. P. 4.
3. Wayne S. Smith Wayne re join All Blacks coaching staff for 2015 / S. Wayne. Wellington, 2015. P. 3-5.
4. Маляр Е.І. Основні особливості та принципи побудови ефективної гри у регбі / Е.І. Маляр, Н.С. Маляр // Вісник прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. Вип. 29. Івано-Франківськ, 2018. С. 44-48.

Мицкан Т.С. <https://orcid.org/0000-0002-4164-2961>

РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ЗИМОВИХ ВИДІВ СПОРТУ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Анотація. В статті розглядаються досягнення спортсменів західноукраїнських областей України на зимових Олімпіадах в першій половині ХХ століття. Відзначено, що в силу певних суспільно-політичних обставин українські спортсмени вимушені були виступати у складі команд країн, які на той час мали під своїм протекторатом західноукраїнські землі. Відзначено, що українські спортсмени успішно виступали на всіх довоєнних зимових Олімпіадах.

Ключові слова: зимові Олімпіади, українські спортсмени.

Annotacion. The article considers the achievements of athletes from the western regions of Ukraine at the Winter Olympics in the first half of the twentieth century. It is noted that due to certain socio-political

circumstances, Ukrainian athletes were forced to play in the teams of countries that at that time had under their protectorate the western Ukrainian lands. It is noted that Ukrainian athletes successfully performed at all pre-war Winter Olympics.

Key words: Winter Olympics, Ukrainian athletes.

Вступ. Всі ми стали свідками XXIV зимової Олімпіади в Пекіні, в якій прийняли участь більше 4 тис спортсменів з 91 країни. Не дивлячись на значні обмеження, обумовлених пандемією Covid – 19, спортсмени змогли прийняти участь в 15-ти видах спорту, розіграти 109 комплектів медалей і продемонструвати високий рівень спортивної майстерності. Україну на зимових Олімпійських іграх представляли 45 спортсменів у 12-ти видах спорту: біатлоні, бобслеї, гірськолижному спорті, лижному двоборстві, лижних гонках, санному спорті, скелетоні, сноубордингу, стрибках на лижах з трампліну, фігурному катанні. Серед них і 13 спортсменів з західних областей України (Антон Дукач, Ігор Стахів, Андрій Лисецький, Олена Стецків - санний спорт; Євген Марусяк, Антон Корчук, Віталій Калініченко – стрибки з трампліна; Дмитро Мазурчук – лижне двоборство; Лідія Гунько – бобслей; Іван Ковбаснюк, Анастасія Шепіленко – гірськолижний спорт; Дмитро Підручний, Анастасія Меркушина – біатлон). Ці успіхи сучасних українських спортсменів мають свої історичні передумови.

Розвиток зимових видів спорту в Галичині має давні традиції [6,7,8] і свідченням цього є створення інфраструктури для занять хокеєм, ковзанярським, санним і лижним спортом на початку ХХ століття у населених пунктах Станіславської (Ворохта), Львівської (Славськ), Тернопільської (Кременець) областей, а відтак і чисельних секцій лещетарства, хокею, стрибків з трампліна тощо. Принагідно зазначимо, що 19.02.22 Ворохтянська громада відзначила 100 – річчя з дня відкриття трамплінів для стрибків на лижах.

Як нам видається, погляд в минуле дозволяє краще осмислити все те, що необхідно здійснити для подальшого розвитку зимових видів спорту як в регіоні, так і в Україні загалом.

Мета дослідження – дати характеристику досягнень спортсменів Галичини, Буковини і Закарпаття на зимових Олімпіадах.

Результати дослідження. Першими українцями, учасниками І Зимових Олімпійських ігор 1924 року (м. Шамоні, Франція) були Степан Вітковський (львів'янин, виступав у складі збірної Польщі), який пробіг лижний марафон 50 км і посів 21 місце, а також Степан Гевак (народився в м. Мукачево, виступав у склад збірну Чехії), який на дистанції 18 км зайняв 17-те місце (фото 1). На цих же Іграх виступав американець українського походження Валентин Білас, що посів шосте місце на дистанції 5000 метрів з швидкісного бігу на ковзанах.

На II Олімпіаді в Сент-Моріц (Швейцарія) виступило 3 спортсмени українського походження: Валентин Білас (США) в бігу на ковзанах посів: 1500 м і 5000 м – 6 місце, 10000 м – 5 місце і 500 м – 17 місце.

Францішек Кава, народився у Львові, представляв Польщу в лижних перегонах на 50 км посів 27 місце. Кава закінчив Львівську політехніку і був інженером систем вентиляції та нагрівання. Улітку він бігав середні легкоатлетичні дистанції, а взимку — на лижах. Володимир Крігер (народився у Дніпропетровську) представляв Польщу у грі в хокей – 8 місце.

На III Олімпіаді в Лейк-Плесіді (США) виступило четверо українців з Польщі. Вони представляли Польщу у хокеї на льоду: Адам Ковальський (народився в Івано-Франківську), Володимир Крігер (народився у Дніпропетровську), Роман Сабинський (народився у Львові), Казимир Соколовський (народився у Львові). Їх команда посіла 4 місце. А також Валентин Білас: 5-е в бігу на ковзанах на дистанції 10000 м.

Фото 1. Степан Гевак стартує на Олімпійських іграх у Шамоні (Франція, 1924 рік).

На IV Зимових Олімпійських іграх вихідці з України виступали за Польщу: Адам Ковальський, Казимир Соколовський, Едмунд Зелінський (народився в Києві), Роман Ступницький та Владислав Лемішко (Львів) у складі хокейної команди посіли 9 місце.

Студент юридичного факультету Чернівецького університету Роман Турушанко був учасником зимової Олімпіади 1936 р., представляючи Румунію в змаганнях з фігурного катання, ставши при цьому першим українцем, що брав участь в Олімпійських змаганнях в цьому виді спорту. Роман Турушанко – вихованець Українського спортивного

клубу «Довбуш», який діяв у Чернівцях в 1920-40 рр. Крім Романа Турушанка Румунію на цій Олімпіаді захищали ще двоє представників Буковини – Альфред Айзенбайсер-Ферару та Ірина Тімчич, які зайняли 13-е місце серед пар у змаганнях з фігурного катання. До Другої Світової війни українці брали участь у всіх зимових Олімпійських іграх у складах олімпійських збірних Польщі, США, Румунії та інших країн, проте не здобули нагород.

Підкарпаття і Закарпаття), а також Кременець як у післявоєнний період, так і сьогодні є одними з небагатьох центрів по підготовці висококваліфікованих спортсменів із зимових видів спорту в Україні. Наведу декілька прикладів, а саме: Олександр (ХІУ) і Дмитро (ХІУ і ХУІІ) Просвірніни – бронзовий призер Чемпіонату світу(1984), учасники зимових Олімпіад, Василь Грибович – учасник ХУІІ зимової Олімпіади, Олександр Лазарович – учасник ХХІ зимової Олімпіади (тренер Григорій Тисячний), готується до участі в ХХІІІ зимовій Олімпіаді (Пекін, 2022), Євген Марусяк (Польща, Закопане, 16-17.01.2016 р., виконав стрибок довжиною 111 м на трампліні К-120, тренер Василь Прокопенко); Володимир Бошук - дворазовий учасник зимових Олімпіад (Словенія, Планіца, 2009 р., Кубок світу, стрибок на 189,5 метра); Віталій Калініченко (Словенія, Планіца, Чемпіонат світу, 10.12.2020, встановив рекорд України в польотах на лижах стрибнувши на 195,5 метра). Підрастають талановиті молоді спортсмени. Так, в 2020 році троє представників Івано-Франківської області (Антон Корчук, Юрій Янюк – стрибки з трампліна, тренери Василь та Віталій Прокопюки; Тарас Філяк – гірськолижний спорт, тренер Андрій Поляк) взяли участь ІІІ зимових Юнацьких Олімпійських іграх. Зі створенням гірськолижного курорту Буковель інтенсивно став розвиватися гірськолижний спорт. Серед відомих гірськолижників фрістайлістки: Юлія Ключова, Олена Юнчик – учасниці ХVІІІ зимових Олімпійських ігор, Нагано, 1998 р., Японія; Надія Діденко учасниця 19, 20 та 21 зимових Олімпійських ігор, Богдана Мацьоцька, слалом - учасниця 21 (Ванкувер, 2010) і 22 (Сочі, 2014) зимових Олімпійських ігор, тренер Олег Мацьоцький. Найвідомішими лижниками Підкарпаття Галичини є Микола Попович- учасник ХVІІІ зимової Олімпіади та Роман Любюк – учасник 19, 20, 21 зимових Олімпійських ігор, Михайло Гуменяк – учасник ХХ зимової Олімпіади.

Найтитулованішою Галичанкою в ковзанярському спорті і до цього часу залишається Віра Бриндзей - абсолютна чемпіонка світу з класичного багатоборства (Кістаун, США, 1977), учасниця зимової Олімпіади в Лейк-Плесіді (1980).

На сьогодні Підкарпаття має талановитих юних фрістайлісток і фрістайлістів (гірськолижний курорт «Красія», Закарпатська область, чемпіонат України з фрістайлу, загальнокомандне друге місце - Надія Мохнацька - перше, Оксана Яцюк третє, Микола Пуздерко - друге місце, тренер Діденко Н.В.).

Велику плеяду представників зимових видів спорту у післявоєнний період підготували тренери Львівщини. Серед них учасники зимових Олімпіад: Володимир Глипка, Коган Любомир – стрибки на лижах; Книш Ольга, Логінова Ольга, Мицак Дмитро – гірськолижний спорт. Особливо багата Львівщина на представників санного спорту, Тернопільщина біатлону, санного спорту, лижного двоборства [3].

Одним з дієвих центрів підготовки, санкарів, стрибунів і лижних двоборців є м. Кременець (Тернопільська обл.). Вихованець Кременецької школи стрибків на лижах був учасником зимової Олімпіади в Кореї (2018) – Віктор Пасічник, а Дмитро Мазурчак увійшов у ТОП-30 на змаганнях Континентального Кубка з лижного двоборства (Словенія, Планиця, 2020). Принагідно відзначимо, що в Кременці діє єдина в Україні дерев'яна санна траса, яка вимагає серйозної реконструкції (є сподівання, що це увійде в державний план великого будівництва).

Відомо, що прогрес у розвитку будь-якого виду спорту в значній мірі залежить від матеріально-технічного забезпечення. Не зважаючи на те, що в довоєнний і післявоєнний період в Галичині багато було облаштовано споруд як для проведення дозвілля, так і для занять зимовими видами спорту (трампліни, ковзанки, гірськолижні осередки тощо) сьогодні інфраструктура для зимового спорту є в занедбаному стані. Особливо це стосується трамплінів (наприклад, Ворохта десятиліттями чекає на реконструкцію трамплінів). Із-за небезпеки багато батьків не пускають дітей для занять на аварійному трампліні.

Похвальним є те, що інтенсивно розвивається гірськолижний курорт «Буковель» де завершується будівництво і облаштування біатлонної траси. Це дає підстави сподіватися, що гірськолижний спорт, біатлон невдовзі знайдуть своїх прихильників серед сучасних дітей і молоді і ми будемо свідками значних успіхів спортсменів Івано-Франківщини. Настала пора подумати про будівництво на цьому зимовому курорті сучасних трас для занять санним спортом і бобслеєм (рекреаційна санна траса вже функціонує), а у Ворохті (урочище П'ятихатки) облаштувати сучасні лижні траси як для проведення змагань, так і активного зимового дозвілля. В Польщі в останні роки популярним стає проведення дозвілля на бігових лижах (бігівках). Для багатьох гірськолижний спорт не по «кишені» і «бігівки» стали б альтернативою активного зимового відпочинку.

Водночас, як свідчить ретроспективний аналіз розвитку зимових видів спорту в Галичині, громади піклувалися не тільки про спорт, а й про активний зимовий відпочинок [1, 2, 4, 5, 6, 7, 8]. Так, клімат змінився, і в природних умовах облаштувати місця для дозвілля на ковзанах, лижах, санах стало проблематичним. Але сучасні технології дозволяють облаштовувати наприклад, відкриті штучні ковзанки, горки. Подекуди щось в цьому плані робиться (одна ковзанка на Івано-Франківську громаду), але цього вкрай мало. В ідеалі треба подбати,

щоб кожен мікрорайон, населений пункт в зимовий період мала облаштовані штучні ковзанки.

Висновок. Представники західноукраїнського етносу досягли вагомих спортивних результатів і були учасниками перших зимових Олімпіад (I-IV), виступаючи за команди Польщі, Румунії, Канади, а в післявоєнний період за команду СРСР.

Список літератури

1. Вацеба О. *Карпатський лещетарський клуб як символ розвитку спортивного руху галичини (з нагоди 90-ліття від дня утворення). Наш спорт. Львів. 2015. С. 32–35.*
2. Вацеба О. *Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні. Івано-Франківськ: Лілея, 1997. 232 с.*
3. Галевич В. *Стрибки на лижах із трампліна та лижне двоборство в Україні. Кременець, 2017. 400 с.*
4. Гоменюк І. *Жага перемоги: українці на зимових Олімпіадах 1920-30-х рр. Блог. 22.02.2018.*
5. *Зимовий спорт у Львові*
//<http://lviv.travel/ua/index/2022olympics/wintergames>
6. Нога О. *Світ львівського спорту 1900-1939. Львів: НВФ «Українські технології», 2004. 784 с.*
7. *Zaborniak S. Skoki narciarskie w Polsce w latach 1907–1939. Rzeszow- Krosno, 2013. 532 s.*
8. *Wacek R., Dręgievicz T., Kobiak M., Polakiewicz S. Księga Pamiątkowa Lwowskiego Klubu Sportowego „Pogoń” 1904–1939. Lwów 1939. 269 s.*

Наумчук В. І. <https://orcid.org/0000-0002-2919-0720>

РІВНЯЄМОСЬ НА КРАЩИХ: НАУМЧУК ІВАН ІВАНОВИЧ

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Анотація. У публікації подано життєвий опис одного із подвижників фізкультурного та олімпійського руху України – Наумчука Івана Івановича, який суттєво збагатив науковий, навчально-методичний та управлінський аспекти професійної діяльності в галузі педагогіки, фізичної культури і спорту.

Abstract. The publication provides a life description of one of the devotees of the physical culture and Olympic movement of Ukraine - Naumchuk Ivan Ivanovich, who significantly enriched the scientific, educational, methodological, and managerial aspects of professional activity in the field of pedagogy, physical culture and sports.

Наумчук Іван Іванович (30.06.1946 – 24.05.2000 рр.) – один із провідних фахівців факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

У 1968 році Наумчук І. І. закінчив з відзнакою Київський державний інститут фізичної культури і був направлений на роботу в Ужгородський державний університет, де працював на посаді викладача кафедри фізичного виховання наступні п'ять років. У 1973 році його обрано Головою Закарпатського ДСТ «Спартак», яке очолював по 1979 рік.

Науковими дослідженнями в галузі фізичного виховання і спорту в колишньому СРСР та за кордоном, розвитку олімпійського руху в країнах Європи та світу, зарубіжної педагогіки, психології та філософії Іван Іванович почав займатися ще у студентські роки. У 1966 році на II Всесоюзному конкурсі студентських наукових робіт з проблем Африки та Азії він був нагороджений Почесним дипломом Інституту Африки Академії наук СРСР і Радянським комітетом солідарності країн Азії та Африки за найкращу наукову студентську роботу на тему «Проблеми формування ефіопської нації».

У 1977 році в Науково-дослідному інституті педагогіки УРСР захистив кандидатську дисертацію на тему «Розвиток теорії і практики фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл у Чехословаччині».

У 1979 році був запрошений на роботу в Тернопільський державний педагогічний інститут ім. Я. Галана на посаду завідувача кафедри спортивних ігор, яку очолював упродовж 17 років (з 1979 по 1996 р.).

Наумчук І. І. був автором більше 70 наукових праць з проблем становлення та розвитку олімпійського руху в Закарпатті, Галичині, країнах Східної Європи, зокрема, Угорщині, Чехословаччині, Югославії, розвитку фізичної культури і спорту на теренах колишнього СРСР і незалежної України. Завдяки Івану Івановичу відбулося становлення тенісу в м. Тернопіль та у Тернопільській області. Під його управлінням здійснювалося навчально-методичне та наукове забезпечення розвитку цієї спортивної гри в області, розроблялася необхідна документація та проводилось будівництво тенісних кортів, які функціонують й сьогодні.

Упродовж багатьох років Наумчук І. І. був Головою науково-методичної ради з питань спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи при Тернопільській облпрофраді. Тривалий час працював з різними збірними студентськими командами з футболу, був начальником команди збірної Уккради ДСТ «Буревісник», яка успішно виступала на Спартакіадах УССР.

Наумчук І. І. вільно володів шістьма мовами, що дозволяло брати активну участь у науково-практичних конференціях, семінарах, інших заходах, як в Україні, так і за кордоном. Разом з тим, це допомагало йому ефективно керувати студентськими науковими групами, наукові інтереси яких були пов'язані з інтеграційними процесами теорії і

практики вітчизняної та зарубіжної освіти, педагогіки, культури, спорту.

Любов до професії Іван Іванович прищепив і рідному синові – Володимирі Івановичу Наумчуку, який обіймає посаду завідувача кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира і Євгенія Гнатюка і є продовжувачем справи батька.

Список літератури:

1. Наумчук В. Євро – 2012: історія українського футболу в контексті європейського виміру. Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. 9. 99-105. 2012. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2012_9_13
2. Наумчук И. И. Программы педагогических институтов. «Спортивные сооружения». Москва: Просвещение, 1984. 32 с.
3. Шандригось В. І., Авраменко В. Г., Кічук С. Ф., Лящук Р. П., Наумчук В. І., Корнієнко С. М., Скалій Т. В., Шандригось Г. А., Власюк Р. А., Ференчук І. М., Сопотницька О. В. Кафедра гімнастики і спортивних ігор: Минуле та сучасне. Тернопіль: ТНПУ, 2007. 60 с.

Огнистий А.В.¹ <https://orcid.org/0000-0002-4748-1900>

Огніста К.М.² <https://orcid.org/0000-0001-8636-6027>

З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛЕННЯ НОК УКРАЇНИ

**¹Голова Тернопільського обласного відділення
Олімпійської академії України**

**²Тернопільський національний педагогічний університет ім.
Володимира Гнатюка**

З метою розвитку олімпізму у серпні 1993 року створений Комітет сприяння розвитку Олімпійському руху на Тернопільщині. Комітет став самостійним громадським органом, який поставив за мету всебічне сприяння у підготовці до Олімпійських ігор тернопільських спортсменів та пошук і надання допомоги молодим талантам олімпійського резерву. До складу Комітету увійшли провідні фахівці галузі фізичної культури і спорту, а головою було обрано тодішнього голову Тернопільської міської ради В'ячеслава Андроновича Негоду.

Тернопільське обласне відділення Національного олімпійського комітету України утворене 11 грудня 1997 р на загальних зборах фізкультурно-спортивної громадськості області, 26 грудня 1997 р. затверджено Національним олімпійським комітетом України, і зареєстроване в управлінні юстиції 27 лютого 1998 р. Відділення є

місцевим осередком всеукраїнської громадської організації – Національного олімпійського комітету України.

Метою діяльності Відділення є розвиток, зміцнення та захист олімпійського руху області, сприяння духовному взаємозбагаченню людей, поширення обміну цінностями національної культури під знаком ідей і принципів олімпізму у співробітництві з державними, громадськими та іншими організаціями на засадах незалежності та доброї волі в інтересах спорту і олімпійського руху та захист інтересів своїх членів. Відділення забезпечує реалізацію завдань НОК України щодо комплексного розвитку Олімпійського руху в Тернопільській області.

До складу Тернопільського обласного відділення НОК України входять представники обласних федерацій з видів спорту, територіальних (районних) фізкультурних організацій, спортивних товариств, а також особи, діяльність яких сприяє розвитку олімпізму на території області. 25 квітня 2007 року на звітно-виборчих зборах Тернопільського обласного відділення НОК України було обрано нового голову відділення – ректора Тернопільського національного економічного університету, професора Юрія Сергія Ілліча та обрано новий постійно діючий керівний орган – Виконавчий комітет.

Для виконання поточних завдань, вирішення питань матеріально-технічного та інформаційного забезпечення основної діяльності утворена Виконавча дирекція відділення, керівником якої було призначено Зайця Михайла Івановича.

Планування роботи Тернопільського обласного відділення НОК України здійснюється за напрямками: планування спортивно-масових заходів; планування роботи Виконавчого комітету та комісій відділення.

Щорічно більше ста спортивно-масових заходів в області проходять під патронатом Тернопільського обласного відділення НОК України, у яких беруть участь загалом понад 35000 спортсменів всіх вікових груп. Сьогодні Тернопільське обласне відділення Національного олімпійського комітету України активізує роботу спортивних організацій області щодо підготовки нового покоління спортсменів до виступів на майбутніх Олімпійських іграх.

З метою пропаганди спорту як предмету виховання підростаючого покоління на гуманістичних цінностях олімпійського руху, формування у молоді навичок і культури здорового способу життя, залучення до активних занять фізичною культурою і спортом населення всіх вікових категорій, сприяння підвищенню ролі фізичної культури і спорту у всебічному розвитку особистості на території Тернопільської області створюються місцеві осередки (федерації, асоціації, спілки тощо) всеукраїнських спортивних федерацій. Найбільш активно місцеві осередки (федерації, асоціації, спілки тощо) всеукраїнських спортивних федерацій залучаються до проведення ініційованих Національним олімпійським комітетом «Всеукраїнського олімпійського

уроку», «Олімпійського дня бігу» та «Олімпійського тижня». Традиційно на високому організаційному рівні проходять міжнародні змагання: «Кубок Бони» з санного спорту, велогонки пам'яті майстра спорту України В.Філіпенка, турніри пам'яті О.Короля, Н. Бойка, І.Сцібайла та «Тернове поле» з вільної боротьби, першість з оздоровчого бігу «Тернопільська озера», змагання зі стрибків на лижах з трампліна пам'яті Ю. Словацького, М.Малопінського, комплексні змагання під девізом «Хто ти, майбутній олімпієць?» та інші спортивно-масові, про які відомо не тільки в Україні, але й у Європі.

Тернопільським обласним відділенням НОК України в області щорічно проводяться традиційні спортивно-видовищні заходи, ініціатором та засновником яких є Національний олімпійський комітет України. Ці заходи направлені на розвиток олімпійського руху в Україні та поширення ідей олімпізму серед громадян.

Двадцять третього червня кожного року на центральних частинах міст, сіл, селищ, стадіонах, спортивних майданчиках таборів, шкіл, вищих навчальних закладів проводиться святкування Міжнародного Олімпійського дня. На території області в цьому заході, присвяченому дню заснування Міжнародного олімпійського комітету, беруть участь більше 7 тисяч людей різних вікових категорій. Програма заходу обов'язково включає пробіг, а також різноманітні конкурси та вікторини на олімпійську тематику.

У 2005 році Національним олімпійським комітетом України, Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерством освіти і науки України розроблені спільні проекти – «Всеукраїнський олімпійський урок» та «Олімпійський тиждень», основною метою яких є виховання учнів на гуманістичних цінностях олімпійського руху, формування у них навичок і культури здорового способу життя, залучення їх до активних занять фізичною культурою і спортом. Зазначені заходи на Тернопільщині за участю олімпійців, провідних спортсменів області, фахівців сфери фізичного виховання та спорту стали відправною точкою олімпійської освіти, одним із дієвих засобів пропаганди олімпійського руху серед всіх верств населення.

В структурі Національного олімпійського комітету України, як окремий підрозділ функціонує Олімпійська академія України. Тернопільське обласне відділення очолює декан факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, Заслужений працівник з фізичної культури і спорту України, доцент Андрій Володимирович Огністий.

Олімпійська академія – інтелектуальна частка Міжнародного олімпійського руху, який став одним із найпопулярніших явищ сучасності. Головна мета Міжнародної олімпійської академії (МОА) – збереження й поширення олімпійського духу, вивчення й реалізація суспільних і виховних принципів Олімпійських ігор, наукової

консолідації навколо олімпійської ідеї. Практичною реалізацією олімпійської освіти займаються національні академії [3].

Олімпійська академія України (ОАУ), функціонує з 20 вересня 1991 р. під егідою НОК України. Останнім часом її робота стала особливо ефективною. ОАУ проводить свою діяльність через обласні відділення [3].

У розвитку й удосконаленні діяльності Олімпійської академії України важливу роль відіграють регіональні відділення та їх досвід, обмін ідеями з концептуальних засад діяльності, наукові та освітні проекти. Актуальність таких досліджень, на наш погляд, цілком зрозуміла, вони повинні дати значні практичні результати [1, 2, 4, 5].

Навчально-методичною базою для формування олімпійської освіти Тернопільського обласного відділення стали численні матеріали видавництва "Олімпійська література" [1].

Ефективність цієї роботи пов'язана з масовим тиражуванням плакатів, що особливо важливо для навчальних закладів, від дошкільних до університетів. Використання методичних рекомендацій, які готуються ОАУ, на наш погляд, повинно супроводжуватись залученням місцевих інформаційних, статистичних, історичних дослідницьких матеріалів, періодики тощо. Для популяризації досягнень олімпійського спорту України також важливе значення може мати дослідження досягнень видатних спортсменів регіону. Ці дослідження варто проводити на базі університетів, академій та інститутів. У цьому аспекті великим потенціалом олімпійської освіти є собою студентська наука.

Неабияке значення для масової олімпійської освіти відіграє співробітництво і взаємодія обласного відділення Академії з різними структурами, які займаються проблемами фізичного виховання підростаючого покоління [2, 4, 5, 6, 7].

Тернопільське обласне відділення ОАУ співпрацює з обласним управлінням з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки. Ця структура має добре відпрацьовану систему управління фізичним вихованням, проводить багато масових заходів серед дітей і молоді, починаючи з дошкільних закладів і до вузів усіх рівнів і відомств. Не треба доводити, що воно не може бути не зацікавлено у олімпійській освіті і її пропаганді, вихованні в дусі олімпізму. Науково – методичні розробки Академії, організація масових заходів з олімпійською тематикою, безумовно, цікавить цю державну структуру. Результати спільної діяльності регулярно висвітлюються на сайті управління.

Поширення олімпійської освіти насамперед пов'язано з доведенням олімпійських знань до фахівців фізичної культури і спорту на місцях. Тому, представники Тернопільського обласного відділення ОАУ приймали участь в обласних семінарах методичних об'єднань вчителів, циклових комісій, кафедр фізичного виховання і спорту області. Головна тема виступів інформування колег про наукові досягнення в

дослідженнях з історії олімпійського спорту регіону, проблеми впровадження олімпійської освіти, формування здорового способу життя молоді.

З 2014 року Тернопільське обласне відділення НОК України очолює Олімпійська чемпіонка з біатлону Олена Михайлівна Підгрушна (Білосюк). Першим заступником призначено Віталія Михайловича Ігнатенка, відповідальним секретарем Валерія Володимировича Кравчука.

Список літератури.

1. Булатова М. М. Твій олімпійський путівник / М. М. Булатова. – К.: 2017. – 120 с.
2. Булатова М. М. Олімпійська освіта: Метод. рекомендації / Булатова М. М. – К.: Олімпійська література, 2002. – С. 8.
3. Булатова М. Олимпийская академия Украины: приоритетные направления деятельности / Булатова М. // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 5 – 12.
4. Булатова М.М., Єрмолова В.М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх Навчальних Закладів України. / М.М.Булатова, В. М.Єрмолова. - К .: Олімпійська література. - 2007. - 44 с.
5. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика / В.М. Єрмолова. – К. : Олімпійська література / - 2011. – 335 с.
6. Огнистий А. В. Олімпійська освіта у професійній підготовці вчителів-предметників / А. В. Огнистий // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова, серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт» Випуск 13. – 2011. - С. 431-435.
7. Огнистий А.В. Олімпійська освіта у професійній підготовці фахівців дошкільної та початкової освіти / А.В. Огнистий // Матеріали регіонального науково-методичного семінару «Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодні» за заг.ред. Огнистого А.В. – Тернопіль: В-во СМТ «ТАЙП», 2015. – С. 102 – 105.

Палічук Ю.І. <http://orcid.org/0000-0001-6616-1649>

Божик М. В., <https://0000-0001-6037-6032>

РОЛЬ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

**Буковинський державний медичний університет
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія імені Тараса Шевченка, м. Кременець**

Анотація. У статті висвітлено набуття студентами досвіду організації олімпійської освіти школярів під час педагогічної практики,

виокремлено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти школярів, а саме: створення освітнього середовища, спрямованого на формування позитивної мотивації до оволодіння знаннями й уміннями щодо олімпійської освіти школярів.

Annotation. The article highlights the students' experience in organizing Olympic education of schoolchildren during pedagogical practice, highlights the pedagogical conditions for the formation of readiness of future physical education teachers for Olympic education of schoolchildren, namely: creating an educational environment aimed at creating positive motivation to acquire knowledge and skills.

На шляху свого реформування перебуває українська освіта, тому постає низка питань перед педагогічною громадськістю щодо виховання покоління, яке підростає. Погіршення успішності навчання, вияв агресії та зростання кількості правопорушень серед неповнолітніх, стрімке поширення хронічних і застудних захворювань, помітна низька рухова активність школярів спонукають фахівців до пошуку оптимальних шляхів удосконалення сучасної освітньої системи. Ідеї та принципи олімпізму, що реалізуються через систему олімпійської освіти є одним із перспективних напрямів розв'язання зазначеної проблеми й модернізації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Перед ЗВО, що готують майбутніх учителів фізичної культури, постають завдання цілеспрямованого розвитку найважливіших властивостей педагога, його залучення до активних способів освоєння соціального, наукового і культурологічного досвіду з метою його подальшого використання у навчально-виховній діяльності з учнями.

Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів у рамках освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» в Державному стандарті початкової загальної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. №462) передбачають оволодіння учнями питань олімпійської тематики. Проаналізувавши інші державні документи, а саме навчальні програми для учнів I-IV та VI-XI кл., ми відзначили, що питання з олімпійської освіти внесені до розділу «Теоретико-методичні знання» із предмета «Фізична культура», а для учнів I-IV кл. у програму внесено тестові завдання для оцінювання теоретичних знань, які обов'язково містять питання з олімпійської тематики. Інформацію для вчителя фізичної культури має також програма про олімпійську освіту.

Як стверджують науковці (В. Абрамова, В. Сергеев, В. Столяров, М. Булатова, С. Бубка, О. Вацеба, В. Ермолова та ін.), нині є проблема недостатньої кількості фахівців, які володіють відповідними знаннями, вміннями і навичками в галузі олімпійської освіти школярів.

У цій ситуації виходить на передній план проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти школярів.

З метою з'ясування: сучасних психолого-педагогічних поглядів на підготовку майбутніх учителів до адаптації у швидкоплинних умовах сучасного ринку освітніх послуг з його високими вимогами до особистості педагога і його підготовленості до формування творчої особистості учня; сучасного стану підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до олімпійської освіти з учнями загальноосвітніх навчальних закладів; структури та рівнів готовності майбутнього вчителя до олімпійської освіти школярів; теоретичного обґрунтування змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти школярів в процесі фахової підготовки ця проблема є актуальною і потребує подальших досліджень.

Зауважимо, що олімпійська освіта посідає важливе місце у системі професійної підготовки вчителів фізичної культури, а її зміст, засоби і форми організації на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях сприяють становленню професійних якостей сучасного педагога.

На підставі аналізу посадових обов'язків бакалавра, розроблених в освітньо-професійній програмі, та з урахуванням об'єктів або предмета його праці визначають типові завдання його педагогічної діяльності, напрями педагогічної діяльності, на основі яких формуються певні види діяльності, встановлюються функції діяльності фахівця та завдання, що йому необхідно розв'язувати.

Враховуючи те, що олімпійська освіта знайшла своє відображення в Державних стандартах початкової, базової та повної загальної освіти та в навчальних програмах з фізичної культури ЗНЗ, необхідно звернути увагу на основні проблеми її реалізації, а саме – на підготовку майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти школярів.

Викладені вище положення зумовлюють необхідність удосконалення системи педагогічної освіти, що, в свою чергу, вимагає створення відповідної технології підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до олімпійської освіти школярів.

Список літератури:

1. Васильчук А.Г. Олімпійська освіта в засобах масової інформації. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення: матеріали регіонального науково-методичного семінару / За заг. ред. Огністого А.В./ – Тернопіль: В-во СМТ «ТАЙП», 2015. –132 с. С.109-112
2. Палічук Ю.І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення: матеріали третього регіонального науково-методичного семінару / За заг. ред. Огністого А.В./ – Тернопіль: В-во СМТ «ТАЙП», 2019. – С.62-66
3. Палічук Ю.І. Філософія олімпізму як основа олімпійської освіти. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення:

Петрица П. М. <https://orcid.org/0000-0002-7164-1900>

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

Анотація. У публікації відображено історія кафедри фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка від початку створення, а саме офіційним часом заснування кафедри можна вважати серпень 1949 р. і по сьогодні.

Annotation. The publication reflects the history of the Department of Physical Education of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk from the beginning of its creation, namely the official time of the department's foundation can be considered August 1949 and to this day.

Історія кафедри. Сьогодні на кафедрі працює 8 викладачів, з них 4 доцента, кандидати наук: К. М. Огниста, Л. В. Мосійчук, Г. З. Лаврін – кандидати наук з фізичного виховання і спорту; Середа І. О. – кандидати педагогічних наук; П. М. Петрица – доцент кафедри, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, виконує обов'язки завідувача кафедри; 3 асистенти, магістри з фізичного виховання і спорту: Н. Б. Осип, О. В. Хома, Т. І. Судомир.

Офіційним часом заснування кафедри можна вважати серпень 1949 р., коли наказом по Кременецькому учительському інституту на посаду завідуючого кафедри фізичного виховання було призначено Зоріна Євгена Іллча, а датою створення кафедри фізичного виховання можна вважати 20 жовтня 1949 р., коли наказом Міністерства освіти УРСР завідувача кафедрою було офіційно затверджено на цій посаді. На той час на кафедрі працювало два викладачі та лаборант.

З 1952 по серпень 1953 року обов'язки завідуючого кафедри виконував Воловиків Гаврило Гаврилович, йому на зміну прийшов Бурбан Флавіян Михайлович, який пропрацював на цій посаді по січень 1955 року. З січня по вересень 1955 року функції завідувача кафедри виконував Ганіткевич Юрій Іванович.

У 1965 р. на посаду завідуючого призначено Герца Миколу Івановича. З 1973 по 1980 р. кафедру очолювала Єфімова Неля Григорівна. У 1980 р. на посаді завідувача був затверджений Шпитальний Віктор Борисович, який в цьому ж році був переведений на посаду завідувача кафедри легкої атлетики. На місце завідувача призначено Кічука Степана Федоровича. Під час роботи на цій посаді,

Степан Федорович успішно захистив дисертацію на ступінь кандидата педагогічних наук та отримав звання доцента.

У 1988 р. на посаду завідувача кафедри фізичного виховання повторно було призначено Шпитального Віктора Борисовича, кандидата педагогічних наук, доцента. З 1994 по 2000 рр. завідувачем кафедрою призначено кандидата педагогічних наук, доцента Мехоношина Сергія Олександровича.

Упродовж 2000 р. обов'язки завідувача кафедри виконував магістр з фізичного виховання і спорту, майстер спорту з веслування Левковський Дмитро Михайлович.

З 2000 р. по 2021 рр. кафедру очолював доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, Відмінник освіти України, Майстер спорту України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України - Огністий Андрій Володимирович. Варто зазначити, що за період перебування на посаді, завідувача кафедри фізичного виховання, Огністий А. В. доклав чи не мало зусиль за для формування достойної кафедри науковців, однодумців та тих працівників, які мають авторитет не тільки на факультеті фізичного виховання, у виші, а й за їх межами.

Огністий А. В. працює у ТНПУ ім. В. Гнатюка з 1992 р. «Майстер спорту зі спортивної гімнастики» (1987 р.), Чемпіон України та неодноразовий призер змагань зі спортивної гімнастики. Заняття спортом та отримані знання і уміння під час навчання на факультеті фізичного виховання дозволили Андрію Володимировичу досягнути високих результатів у тренерській діяльності, за яку був відзначений подякою Тернопільського державного педагогічного інституту (1994 р.). Як викладач, доцент кафедри фізичного виховання, А. В. Огністий не лише постійно удосконалює свою педагогічну майстерність, працює над підвищенням ефективності навчання, створенням нових методичних розробок, які безпосередньо стосуються фізичного виховання і спорту, а й є організатором численних форм позааудиторної роботи не лише зі студентами, але і з учнями закладів середньої освіти та спеціалізованих спортивних шкіл. Неодноразово виконував обов'язки голови журі міського та обласного конкурсів «Вчитель року – вчитель фізичної культури», обласного етапу учнівської олімпіади з фізичної культури, головного судді змагань. У своїй діяльності вміє знайти індивідуальний підхід до кожного студента, виявити його творчі здібності та залучити до фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи. Пріоритетне місце у житті Андрія Володимировича займає наукова діяльність. Керівник творчої наукової лабораторії з фізичного виховання, спорту та олімпійської освіти «СОКРАТ» (спорт, освіта, культура, розвиток, активність, творчість) ТНПУ ім. В. Гнатюка. Відповідальний виконавець наукових тем та науково-технічних проєктів.

А. В. Огністий успішно готує висококваліфіковані кадри, він керівник дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з

фізичного виховання і спорту, кандидата педагогічних наук, магістерських, дипломних та курсових робіт. Автор більше 200 наукових та навчально-методичних праць, у тому числі: статей у провідних фахових наукових виданнях, більше 15 навчальних посібників та методичних рекомендацій; учасник більше 80 наукових конференцій, з'їздів і симпозіумів з проблем фізичної культури і спорту. Ефективно здійснює редакційно-рецензійну діяльність. Головний редактор збірників наукових праць «Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення», «Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту студентської молоді». Починаючи з 2009 р., А. В. Огнистий бере активну участь в організації та проведенні щорічних регіональних науково-методичних та науково-практичних семінарів, участь в яких беруть провідні вчені в галузі фізичного виховання і спорту України, Білорусії, Англії, Польщі.

Важливе місце у житті А. В. Огнистого займає участь у громадській роботі. На даний час – заступник голови Тернопільського обласного відділення НОК України, голова Тернопільського обласного відділення Олімпійської академії України. Щорічно організовує регіональні науково методичні семінари з питань фізичного виховання і спорту. У 2016 р. Огнистого Андрія Володимировича визнано переможцем в номінації «Прагнемо до олімпізму» програми «Герої спортивного року Тернопільщини – 2015».

За успіхи у навчальній і науковій роботі відзначений Подякою Тернопільського державного педагогічного інституту (1994 р.), Почесними Грамотами Міністерства освіти і науки України (2005 р., 2007 р.), Нагрудним знаком МОН України «Відмінник освіти України» (2007 р.), Грамотою ТНПУ ім. В. Гнатюка (2011 р.), Почесними грамотами Комітету з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України (2012 р., 2018 р.), Подякою Національного олімпійського комітету України (2012 р.), Подякою міського голови м. Тернопіль (2015 р.), Подякою Олімпійської академії України (2016 р.), Грамотою Тернопільської міської ради (2017 р.), Нагрудним знаком МОН України «Василь Сухомлинський» (2017 р.), Грамотою Тернопільської обласної ради (2018 р.), Почесною грамотою Національного олімпійського комітету України (2018 р.), Залужений працівник фізичної культури і спорту України (2019), відзначений «Нагородним знаком міського голови м. Тернополя (2019).

З 2021 р. і по сьогодні обов'язки завідувача кафедри виконує кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри П. М. Петрица.

Кафедра фізичного виховання стала професійною та науковою школою для багатьох викладачів. Так, у різні роки на кафедрі працювали Бурбан Ф. М., Герц М. І., Єфімова Н. Г., Кічук С. Ф., Омеляненко В. Г., Огнистий А. В., – декани факультету фізичного виховання; Трохим'як Б. Є – майстер спорту з легкої атлетики, автор підручників, посібників з історії фізичного виховання і спорту,

професор, доктор історичних наук, Шпитальний В. Б. – професор Краснодарського державного університету, (Російська федерація), Гуменюк С. В. – доктор педагогічних наук, в минулому Шандригось В. І. – завідувач кафедри гімнастики і спортивних ігор, Боднар Я. Б. – завідувач кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання, заступник декана.

Викладачі кафедри забезпечують викладання дисциплін гуманітарного блоку: фізичне виховання для студентів неспеціалізованих факультетів, викладання спеціальних дисциплін, пов'язаних з методикою підготовки фахівців на факультеті фізичного виховання та факультеті педагогіки та психології.

Щорічно викладачі кафедри організують та проводять літній табірний збір зі студентами першого курсу факультету фізичного виховання, де студенти здобувають вміння та навички зі спортивно-педагогічних дисциплін.

Навчально-методична робота на кафедрі здійснюється за такими напрямками: проведення практичних занять з фізичного виховання в основній групі, групах спортивного відділення (волейбол (жінки), баскетбол, настільний теніс, оздоровча аеробіка, армспорт, бадмінтон, оздоровчий фітнес, шахи) та групі фізичної реабілітації; підготовка вчителя-предметника до роботи з фізичного виховання учнів загальноосвітнього навчального закладу (для студентів за напрямком початкова та дошкільна освіта); викладання професійно-зорієнтованих дисциплін для підготовки фахівців (освітній рівень бакалавр, магістр). Здійснення керівництва педагогічною практикою студентів за освітньою програмою початкова та дошкільна освіта.

При кафедрі функціонує спортивний клуб університету «Педагог» – голова спортивного клубу – кандидат наук з фізичного виховання і спорту П. М. Петрица.

Викладачами кафедри проводиться щорічна спартакіада серед студентів університету з восьми видів спорту, змагання серед працівників університету. Викладачі кафедри беруть активну участь у змаганнях першостей університету з різних видів спорту, в обласній спартакіаді серед закладів вищої освіти.

Окремі студенти неспеціалізованих факультетів університету брали та беруть участь у змаганнях різного рангу, захищають честь України. Так, Вікторія Галатович – неодноразова учасниця чемпіонатів Європи зі сноубордингу, Ольга Маслівець (хіміко-біологічний факультет) – учасниця трьох Олімпійських ігор (вінсерфінг), Олена Кривицька (факультет іноземних мов) – чемпіонка всесвітньої універсиади, учасниця Олімпійських ігор.

Під керівництвом викладачів кафедри здобували науковий ступінь чотири аспіранти: А. В. Степанко – захистила дисертацію на тему: «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до фізичного виховання учнів», Р. А. Власюк – тема дисертаційної роботи «Організаційно-методичні основи підготовки майбутнього вчителя

фізичної культури до викладання гімнастики», П. М. Петрица – захистив дисертацію на тему: «Формування фізичної культури особистості студента засобами фізичного виховання»; Н. Б. Осіп – тема дисертації: «Підготовка майбутнього вихователя до фізичного виховання дітей дошкільного віку».

До кафедри були прикріплені наукові пошукачі для підготовки дисертацій. Так, успішно захистили дисертації – М. В. Божик на тему «Підготовка майбутніх учителів до розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи», О. М. Мартинів на тему «Формування культури здоров'я збереження студентів економічних спеціальностей на засадах міждисциплінарної інтеграції».

Кафедра працює над науковою проблемою «Підготовка вчителя-предметника до роботи з фізичного виховання школярів».

Результатом є видання навчальних посібників, методичних рекомендацій, серій друківаних тез, статей, виступи на наукових конференціях різного рангу, впровадження наукових досліджень у практику фізичного виховання і спорту.

За останні роки за напрямом дослідження опубліковано більше 160 науково-методичних публікацій. З них 8 навчальних посібників, 9 методичних розробок та рекомендацій, 15 зошитів для практичних та самостійних занять з фізичного виховання для студентів, термінологічний довідник, атлас загально розвиваючих вправ, статті у фахових виданнях та виданнях, що включені у міжнародні наукометричні бази.

Щорічно проводяться регіональні науково-методичні семінари «Інноваційні підходи до фізичного виховання студентської молоді», «Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сучасне», участь у котрих беруть науковці не лише із закладів вищої освіти України, але і з-закордону.

Для більш якісної реалізації завдань фізичного виховання при кафедрі фізичного виховання створено творчу наукову лабораторію фізичного виховання, спорту та олімпійської освіти «Сократ». На кафедрі працюють студентські проблемні наукові групи. Під керівництвом викладачів студенти публікують наукові доробки у збірниках наукових праць, захищають магістерські роботи. Студенти наукових груп беруть участь у всеукраїнській олімпіаді з оздоровчого фітнесу та конкурсів творчих наукових робіт.

Список літератури.

1. Сайт Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Кафедра фізичного виховання.

Режим доступу:
https://tnpu.edu.ua/faculty/fizvych/Kafedra_fizychnoho_vykhovannia.ph
р.

ШАХИ – ОЛІМПІЙСЬКИЙ ВИД СПОРТУ?

Львівський національний університет імені Івана Франка

Анотація. У публікації розглянуто проблематику включення шахів до олімпійських видів спорту. Зокрема висвітлено перспективу здобуття додаткових медалей в загальному заліку для збірної України.

Annotation. The publication considers the issue of including chess in Olympic sports. In particular, the prospect of winning additional medals in the overall standings for the national team of Ukraine is highlighted.

Як відомо, шахи не належать до спортивних дисциплін, які входять у програму літніх чи зимових олімпіад [1-2]. Проте останнім часом на розгляд шахової громадськості все частіше виносять питання: чи є потреба в приєднанні до загального олімпійського руху, чи залишити ситуацію так як є, тобто проводити шахові олімпіади окремо від інших видів спорту. Свою думку повинні сформуувати і шахісти України. Для того, щоб шахістам легше було визначитись, у цій роботі буде описано сучасний стан справ.

Історичний аспект. Перша шахова олімпіада була проведена у Лондоні у 1927 році і була першим турніром організованим під патронатом недавно створеної (1924 р.) міжнародної шахової федерації ФІДЕ (FIDE – Fédération Internationale des Échecs (французька)). Шахові олімпіади проводили з інтервалом 1-2 роки до Другої світової війни. За цей період було проведено 8 олімпіад, остання у 1939 році в Буенос-Айресі, безпосередньо під час якої і відбувся напад Німеччини на Польщу. Традиція шахових олімпіад була відновлена у 1950 році в тодішній Югославії (м. Дубровник, нині Хорватія). З того часу шахові олімпіади проводились кожні два роки до 2018 року включно. У 2020 році, у зв'язку з коронавірусною хворобою COVID-19 олімпіаду було скасовано. Діючими олімпійськими чемпіонами є збірна КНР (Батумі, 2018).

Перспективи збірних України. Оскільки олімпійські нагороди є найпрестижнішим показником успіху як спортсмена, так і країни, необхідно оцінити шанси українських шахістів на потенційних олімпійських іграх. У випадку введення шахів у олімпійських дисциплінах буде розіграватись не менше 2 комплектів нагород (чоловіча та жіноча командні змагання в класичні шахи). Але зважаючи на інтенсивний розвиток «швидких» шахів (15 хвилин на партію + 10 секунд на кожний хід) та змагань з бліцу (3 хвилини на партію + 2 секунди на хід) в командних змаганнях може розігравати і 6 комплектів. Крім того не виключено індивідуальні змагання в «швидкі» шахи та бліц, тобто ще 4 комплекти. Збірні України з шахів часто проявляють «олімпійський» характер, підтвердженням чого є те, що

наша чоловіча збірна є діючим чемпіоном Європи, хоча виступала на цих змаганнях не в найсильнішому складі, а за рейтингом не була навіть серед десяти перших. Щодо шахових олімпіад, то загалом за часи незалежності чоловіча збірна двічі була чемпіоном (у 2004 та 2010 роках), ще двічі була срібним призером та тричі бронзовим. Жіноча збірна – олімпійський чемпіон 2006 року, тричі срібний та тричі бронзовий призер. За кількістю олімпійських нагород за всю історію проведення шахових олімпіад серед існуючих команд і чоловіча і жіноча збірні – 5 в світі, тобто належать до когорти фаворитів.

Адміністративна складова. Міжнародна шахова федерація ФІДЕ була створена саме під час проведення Олімпійських ігор 1924 року у Парижі, а її штаб-квартира розташована у знаковому для олімпійського руху місті – Афінах. За весь час існування ФІДЕ мала лише 7 президентів. З 1995 року очолюють ФІДЕ лише представники РФ (Кірсан Ілюмжинов 1995 – 2018, президент Калмикії; з 2018 по сьогодні – Аркадій Дворковіч – колишній високопоставлений російський урядовець, член «Єдиної Росії», заступник голови уряду РФ 2012 – 2018, голова ради директорів ВАТ РЖД 2015 – 2018). Тому не дивно, що діяльність ФІДЕ регулярно супроводжують корупційні скандали, зокрема при обранні керівних органів, що може стати перешкодою для офіційного вступу ФІДЕ до складу Міжнародного Олімпійського Комітету. 13 чемпіон світу Г.К. Каспаров неодноразово вказував, що основною причиною цього є те, що діє принцип «одна національна шахова федерація – один голос», незалежно від кількості висококваліфікованих шахістів в цій федерації. Тому часто «малі» федерації голосують з невідомих мотивів, а не в інтересах розвитку шахів. Проте слід відзначити, що ФІДЕ тісно співпрацює з Міжнародним Олімпійським Комітетом та у повному обсязі виконує його приписи. Зокрема це стосується заборони російським спортсменам виступати під національним прапором на міжнародних змаганнях. На матчі на першість світу з шахів у 2021 році між Магнусом Карлсеном (чемпіон, Норвегія) та Яном Непомнящим (претендент, РФ), останній виступав під прапором шахової федерації РФ, а не під національним прапором; аналогічна ситуація стосувалась усіх російських шахістів та шахісток на Кубку Світу (Варшава, 2021).

Існує ще низка проблем, щодо включення шахів до олімпійських видів спорту. Високопосадовці ФІДЕ виступають проти перевірок шахістів міжнародним антидопінговим агентством WADA на заборонені препарати. На думку ФІДЕ, не доведено вплив цих препаратів, які можуть потрапити до організму з лікарськими засобами, на силу гри шахіста. Водночас WADA не хоче допускати прецедент виключення цих препаратів для окремого виду спорту. Ще одним аргументом проти є ймовірна невисока престижність одержаних титулів в шаховому світі, аналогічно як це є серед прихильників футболу. Однак, на відміну від футболу, розіграші першості світу, як індивідуально, так і командно в шахах відбуваються з періодичністю в два роки. Оскільки олімпіади

відбуваються раз на чотири роки, то олімпійські нагороди, принаймні командні, можуть котуватися навіть вище ніж на першостях Європи та Світу.

На мою думку, Україна повинна бути зацікавленою у включенні шахів до програми олімпійських ігор, зважаючи на високу ймовірність здобуття олімпійських нагород, в тому числі найвищого ґатунку.

Список літератури.

1. <https://olympics.com/>
2. <https://www.fide.com/>

Гриців І.І.

Римик Р.В. <https://orcid.org/0000-0003-4180-6636>

**АНАЛІЗ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ 11-12 РОКІВ, ЩО
СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ У СТРИБКОВИХ ДИСЦИПЛІНАХ**

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

Анотація. У статті визначено фізичний розвиток і функціональні можливості організму юних спортсменів-стрибунів. Рівень розвитку рухових здібностей із більшості показників оцінюється як середній, а рівень швидкісних здібностей є на низькому рівні, що не дає можливість подальшого вагомого прогресу у зростанні спортивних результатах.

Оцінивши рівень фізичного розвитку та оцінки рівня рухових здібностей ми виявили, що 36,1 % обстежених юних легкоатлетів-стрибунів є здібними і обдарованими.

Annotation. The article defines physical development and functionality the body of young athletes-jumpers. The level of development of motor skills from most indicators is estimated as average, and the level of speed abilities is at a low level which does not allow for further significant progress in the growth of sports results.

Assessing the level of physical development and assessments of the level of motor skills we found, that 36.1% of surveyed young athletes-jumpers are capable and gifted.

Актуальність теми. Успіхи та здобутки високих спортивних результатів залежить від ступеня фізичного розвитку та фізичних і психічних здібностей людини, що передбачає можливість відбору осіб з найбільш високим рівнем розвитку важливих для даного виду спорту якостей (В.М. Волков, 2002, В.П. Губа, 1989, Л.П. Сергієнко, 2010) [2].

Для теперішнього спорту характерно стабільне підвищення вимог до всебічної підготовленості спортсменів. Понад усе актуально правильно формувати здібності до спортивної діяльності у дітей 11-12

років, через те що саме в цьому віці вони переважно залучаються до спеціальних занять з більшою кількістю видів спорту [1].

Людський організм розвивається під впливом таких факторів як спадковість та вплив навколишнього середовища. Успіхи у найвищих спортивних результатах залежить також від таланту і потенційних здібностей до занять відповідним видом спорту (Б.Н. Шустін, 1984; Н.Г. Огієнко, С.М. Воропай, 2001).

Природний відбір не дає право вирішити проблему підготовки, так як поряд з непридатними дітьми відсіваються і здібні діти (не досить підготовлені за спеціальними якостями, але мають високі потенційні можливості), по відношенню до яких іноді допускається хибний методичний підхід (М.М. Булатова, 1997; Л.П. Сергієнко, 2001) [1, 4].

В.Н. Селуянов та М.П. Шестаков (2000) рекомендують під час відбору обдарованих і талановитих стрибунів орієнтуватись на деякі визначені показники і нормативні оцінки морфологічних показників і рухових здібностей стрибунів, що рекомендовані для системи спортивного відбору.

П.З. Сирис, П.М. Гайдарська, К.И. Рачев (1983) пропонують визначати здібних, обдарованих та талановитих спортсменів виявляючи розвиток рухових здібностей стрибунів на II-IV етапах спортивного відбору за критеріями: довжина тіла, маса тіла, ОГК, динамометрії кистей рук, ЖЕЛ, Індекс Кетле, Життєвий індекс, а також стрибок у довжину з розбігу, біг на 20 м з ходу, стрибок у довжину з місця та стрибок вгору з місця, потрійний стрибок, тестування сили м'язів розгиначів спини. Дані положення і актуалізують наше дослідження [4].

Метою дослідження: є вивчення особливостей фізичного розвитку, функціонального стану та оцінка рівня рухових здібностей юних спортсменів-стрибунів, які займаються легкою атлетикою у спортивних школах для виявлення здібних і обдарованих.

Методи досліджень: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, фізіометричні дослідження, педагогічне тестування, методи математичної статистики. Дослідження проводилося на базі відділення легкої атлетики *Коломийської* КДЮСШ та фізкультурно-спортивного диспансеру м. Коломия. Аналіз даних проводився у віковій групі хлопців 11-12 років (n=21)

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для визначення фізичного розвитку нами вимірювалися такі показники: ріст у довжину, маса тіла, обвід грудної клітки, динамометрія правої та лівої кисті та життєва ємність легень, а також розраховувалися вагово-ростовий та життєвий індекси [3].

Аналіз показників свідчить про те, що ріст юних спортсменів 11-12 років становить $151,54 \pm 3,01$ см, що відповідає середньому значенню показників фізичного розвитку хлопців 11-12 років за «Критеріями оцінки фізичного розвитку дітей шкільного віку» [5] і середньому рівню фізичного розвитку за Сергієнком, 2009 р. [4].

Маса тіла тих самих хлопчиків становить $41,24 \pm 2,37$ кг, що має незначне перевищення середнього значення даного показника у хлопців 11-12 років за «Критеріями оцінки фізичного розвитку дітей шкільного віку» і відповідає також середньому рівню фізичного розвитку [5]. Індекс Кетле також знаходить на середньому рівні ($271,43 \pm 18,28$ г/см) співвідношення довжини і маси тіла.

За показниками обводу грудної клітки юні стрибуні мали показник $70,84 \pm 2,19$ см, що також відповідає середнім значенням даного показника у хлопців 11-12 років за «Критеріями оцінки фізичного розвитку дітей шкільного віку».

Показники динамометрії кистей рук засвідчує, що у хлопців 11-12 років сила правої та лівої кисті становила $20,24 \pm 2,12$ кг та відповідно $19,04 \pm 2,07$ кг, що також відповідає середнім значенням даного показника у за «Критеріями оцінки фізичного розвитку дітей шкільного віку», але низькому рівню розвитку за Сергієнком, 2009 р.

Життєва ємність легень (ЖЄЛ) знаходиться у межах $2702,8 \pm 161,5$ мл, і відповідає середньому рівню фізичного розвитку за цим показником по критерію Сергієнком, 2009 р. Це свідчить, що і життєвий індекс є середнього рівня розвитку ($65,44 \pm 3,12$ мл/кг), який характеризує функціональні можливості дихальної системи.

За результатами проведеного дослідження за показниками фізичного розвитку юних легкоатлетів ми виявили недостатній фізичний розвиток і функціональні можливості організму юних спортсменів-стрибунів, що не дає їм можливість досить динамічно підвищувати свою спортивної майстерності.

Структура і змістом тренувального процесу на всіх етапах становлення спортивної майстерності визначаються цільовими завданнями окремого конкретного етапу, які проявляються у прогноті результатів. Водночас однією з необхідних умов ефективної побудови спортивної підготовки та управління цим процесом є знання фізичної підготовленості підопічних [1, 3].

Незважаючи на позитивний вплив занять легкою атлетикою на фізичний розвиток юних спортсменів, існують деякі особливості неспецифічної адаптації організму до фізичного тренування.

З виявлених даних дослідження, спостерігаємо, що рівень розвитку рухових здібностей юних спортсменів-стрибунів 11-12 років із більшості показників оцінюється як середній, а от рівень швидкісних здібностей є досить низьким.

Тестування для оцінки рівня розвитку рухових здібностей за тестом «Стрибок у довжину з розбігу» юними стрибуніми 11-12 років був показаний середній результат $324 \pm 4,12$ см, що відповідає середньому рівню розвитку даної рухової здібності.

Із швидкісних якостей юних стрибунів за тестом в бігу на 20 м з ходу результат становить $3,39 \pm 0,09$ с, що відповідає низькому рівню розвитку даної якості.

За результатами таких тестів, як стрибок у довжину з місця

(202,86±5,08 см) юні стрибунки показали середній рівень розвитку швидкісно-силових якостей, зі стрибка вгору з місця (40,28 ± 0,69 см) результат виявився також на середньому рівні розвитку рухових здібностей.

У тестуванні із потрійного стрибка юні стрибунки показали результат 6,27±0,07 м, що відповідає високому рівню розвитку даної рухової здібності.

Результати із тестування сили м'язів розгиначів спини свідчать, що юні стрибунки 11-12 річного віку показали також середній рівень розвитку даних здібностей який становить 4,84±0,11 кг.

Висновки. Виявлений фізичний розвиток і функціональні можливості організму юних спортсменів-стрибунів знаходяться на недостатньому середньому рівні, що не дає можливість подальшого вагомого прогресу у спортивних результатах. Також їх рівень розвитку рухових здібностей із більшості показників оцінюється як середній, а рівень швидкісних здібностей є на низькому рівні.

Після наших обстежень рівня фізичного розвитку та оцінки рівня рухових здібностей ми виявили, що тільки 36,1 % обстежених юних легкоатлетів є здібними і обдарованими на яких тренерам необхідно звертати більше уваги.

Список літератури.

1. Булгакова Н.Ж. Значение и виды модельных характеристик в проблеме выявления спортивной одаренности. *Wychowanie Fizyczne I Sport*. 2002. Vol. 46. No 1. P. 315.

2. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. К.: Олимпийская литература, 2002. 296с.

3. Науменко В., Воропай С. Критерії оцінювання розвитку рухових якостей та морфофункціонального статусу 9-11 річних спортсменів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: 36, наукових праць. Луцьк, 2002. Том 2. С. 177-180

4. Сергієнко Л.П. Спортивний відбір: теорія і практика. У 2 кн. – Книга 1. Теоретичні основи спортивного відбору: підручник. – Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2009. – 672 с

5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1694-13#Text>

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС УЧНІВ 4-Х КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Тернопільський національний педагогічний університет ім.
В.Гнатюка

Анотація. У публікації розкрито основні аспекти щодо впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів. Завдяки проведенню низки експериментальних досліджень було сформовано належну оцінку навчально-виховного процесу школи та, відповідним чином, обрано оптимальні шляхи для удосконалення та гармонійного розвитку підрастаючого покоління.

Annotation. The publication reveals the main aspects of the introduction of Olympic education in the educational process of 4th grade students. Due to a number of experimental studies, a proper assessment of the educational process of the school was formed and, accordingly, the best ways to improve and harmonious development of the younger generation were selected.

Сьогодні ідеї олімпійської освіти в Україні висвітлюються та поширюються серед учнів початкових класів лише в деяких окремих випадках та школах Всеукраїнської мережі олімпійської освіти. Поширення ідей олімпізму серед учнів початкових класів повинно охоплювати не лише окремі класи та школи регіонів, а отримати належну матеріально-технічну, методичну та інформаційно-правову базу. Завдяки експериментальній реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів» в початкових класах Тернопільської області нам вдалося розробити методичні рекомендації для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл України, які також можуть використовуватися батьками школярів.

Відсутність інноваційних розробок у процесі вивчення предмету фізична культура спонукає до пошуку дієвих способів кардинального вдосконалення навчально-виховного процесу і саме застосування нових форм освітньої діяльності повинні забезпечити належну рухову активність, високий рівень фізичного розвитку школярів, доступність освіти. Широкий спектр урочних форм реалізації олімпійської освіти здатен забезпечити активне залучення дітей до систематичних занять фізичними вправами та спортом, розвиток творчих здібностей, етичних та моральних принципів особистості, покращення рівня успішності навчання у школі, зменшення захворюваності та ін.

Для реалізації олімпійської освіти у позаурочних формах використовувався широкий різновид заходів, які сприяють вивченню окремих предметів, вдосконаленню фізичних якостей, залученню до систематично заняття спортом, формуванню активного, здорового і гармонійно розвиненого підростаючого покоління.

Особливу зацікавленість серед школярів викликають позаурочні заходи на основі олімпійської освіти, адже проводяться вони не стандартно, не за регламентованим розпорядком, як уроки в школі та здатні сприяти розвитку етичних, вольових, моральних, духовних і гуманістичних цінностей у школярів.

Після проведеного експериментального впровадження олімпійської освіти нами розроблено та рекомендовано тематику батьківських лекторіїв, які проводилися протягом навчального року: «Історичні аспекти розвитку олімпійського руху», «Популяризація олімпійських ідеалів та цінностей», «Особливості раціонального харчування та рухової активності», «Основи здорового способу життя».

Поєднання та варіативність у використанні всіх організаційних форм олімпійської освіти дозволяють ефективно урізноманітнити навчально-виховний процес учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл. І саме організаційні та методичні напрацювання на основі ідей та принципів олімпізму здатні забезпечити не тільки належною теоретичною інформацією (моральні та гуманістичні якості особистості, гармонійний розвиток, рухова активність, основи гігієни тощо), але й сприяти фізичному розвитку школярів (фізична підготовленість, здоров'я, зменшення захворюваності тощо).

У процесі експерименту для реалізації олімпійської освіти серед учнів 4-х класів у школах Тернопільської області було визначено методичні аспекти для вдосконалення навчально-виховного процесу учнів початкових класів:

- створення в навчальному закладі відповідного середовища для реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів»;
- визначення та реалізація адекватних форм олімпійської освіти відповідно до вікових особливостей учнів (урочні, позаурочні, позашкільні);
- використання можливостей театрального мистецтва;
- діяльність учнівського самоврядування у школі (класах, паралелях);
- дослідна робота колективу школи (створення кабінетів, музеїв та куточків олімпійської освіти);
- залучення старшокласників до волонтерства з поширення ідей олімпізму серед молодших школярів;
- залучення батьків та громадськості до реалізації проекту;
- створення умов підвищення теоретико-методичної підготовки педагогічних працівників;
- навчально-методичне забезпечення реалізації проекту.

Обґрунтувавши організаційно-методичні основи олімпійської освіти для учнів початкових класів ми рекомендуємо орієнтовний алгоритм впровадження у навчально-виховний процес учнів 4-х класів, зокрема: на першому етапі повідомляються нововведення педагогічним працівникам школи, вивчається рівень оволодіння методичними прийомами та методами роботи вчителів, відбувається планування та розробка методичних рекомендацій, формування теоретичного та практичного забезпечення для реалізації олімпійської освіти у школі, конкретизуються зміст, методи, засоби та форми для проведення практичної діяльності з школярами. На другому етапі відбувається безпосередня реалізація нововведень згідно розроблених рекомендацій та документів планування, проводиться систематизація та облік даних про здійснену практичну діяльність у школі та аналізується впровадження олімпійської освіти протягом навчального року серед певних вікових груп школярів.

Список літератури.

1. Булатова М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів України / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова. — К.: Олімп. л-ра. — 2007. — 44 с.
2. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб./ В.М. Єрмолова. — К., 2011. 335с.
3. Олімпійська освіта в гімназії "Потенціал" (з досвіду роботи): [навч. посіб.] / за ред. А. П. Малішевської, С. П. Зубик. - К.: Четверта хвиля, 2012. - 167 с.
4. Твій перший олімпійський путівник / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова, Д. В. Белокурів та ін. // за заг. ред. М. М. Булатової. - 3-тє вид., доп. - К.: Олімпійська література, 2010. - 108 с.
5. Томенко О. А. Виховання школярів на основі цінностей олімпізму: Методичні рекомендації для педагогів-організаторів і вчителів / [укл. О. А. Томенко]. - Суми: Видавництво Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. - 36 с.

ПЛЯЖНИЙ ВОЛЕЙБОЛ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЩОГО ПОКОЛІННЯ ТА ОЛІМПІЙСЬКИЙ ВИД СПОРТУ

¹Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В. Гнатюка

²Тернопільська загальноосвітня школа №27
ім. Віктора Гурняка

Анотація. У публікації висвітлюється історія розвитку пляжного волейболу як в світі так і в Україні, зазначено досягнення українських та спортсменів Тернопільщини, проаналізовано перспективність розвитку цього виду спорту.

Annotation. The publication highlights the history of the development of beach volleyball both in the world and in Ukraine, notes the achievements of Ukrainian and Ternopil athletes, analyzed the prospects for the development of this sport.

Пляжний волейбол – один з найбільш захоплюючих і масових видів спорту, що отримав всенародне визнання і популярність. Цей вид спорту – хороший засіб підвищення рухової активності населення, росту фізичної підготовленості та оздоровлення, активного відпочинку та додаткового засобу спілкування [1]. Цікава, захоплююча за напруженням боротьби спортивна гра двох команд, які складаються виключно з двох гравців, на розділеному сіткою піщаному майданчику. Пляжний волейбол відрізняється багатим і різноманітним руховим змістом, включає технічні прийоми, тактичні дії, те, що сприяє формуванню життєво-важливих рухових умінь і навичок, що нерозривно пов'язано з розвитком фізичних якостей. Заняття пляжним волейболом сприяють формуванню морально-вольових якостей, таких як: цілеспрямованість, колективізм, дисциплінованість, витримка, взаємодопомога, взаємопідтримка тощо, що є надважливим у сучасному світі.

Згідно історичних даних, батьківщиною пляжного волейболу являється Каліфорнія (США), на пляжах якої на початку двадцятих років минулого століття з'явилися перші ігрові майданчики, та команди, які склалися з шести чоловік. Згодом ігри проходили чотири на чотири, а пізніше два на два. В 1930 році в Санта-Моніці пройшов перший матч з пляжного волейболу між командами з двох гравців. З того часу центр розвитку пляжного волейболу перемістився на побережжя Санта – Моніка в «Пляжний штат» - сучасний центр проведення змагань. В програму Олімпійських ігор 1992році в Барселоні в якості показового виду, входить пляжний волейбол. 24

вересня 1993 року на 101 сесії МОК в Монте-Карло пляжний волейбол був визнано Олімпійським видом спорту [1].

Останнім часом пляжний волейбол набув широкої популярності як в світі, так і в Україні. На початку 1996 року в Україні було створено комісію з пляжного волейболу, а згодом і Асоціацію. У 2001 та 2002 роках у м. Києві було проведено три офіційні «Челенджери» FIVB. Вперше в 2002 році в Україні було проведено Єврокубок з пляжного волейболу серед юнаків і дівчат в м.Чорноморську Одеської області.

Історія пляжного волейболу України має чимало переможних сторінок. Так українська команда Сергій Попов та Валерій Самодай чемпіони Європи віком до 18 років (2008рік, Лоутраки, Греція), чемпіони світу до 19 років (2009 рік, Аланія, Турція), срібні призери Чемпіонату Європи до 20 років (2010 рік, Катанія,Італія), бронзові призери Всесвітньої Універсіади (2011 рік, Шень-Жень, Китай),чемпіони світу до 21 року (2011рік, Галіфакс, Канада), 2012 рік чемпіони Європи серед спортсменів до 23 років. На Чемпіонаті Європи 2015 року серед юнаків у віковій групі U 20 команда в складі рівнянина Іллі Ковальова та харків'янина Олега Плотницького посіла третє місце. Команда з м.Харків у складі Полуяна Тимофея та Вієцького Дмитра стали другими в Чемпіонаті Європи серед юнаків до 18 років.

В грудні 2021 року українські спортсменки Ангеліна Хміль та Тетяна Лазаренко виграли золоту медаль на рівні чемпіонату світу з пляжного волейболу серед спортсменів до 21року. До цього українки, які представляють Запорізьку область, вигравали титул чемпіонок Європи-2020 (U18), а також в 2021 році стали бронзовими призерами чемпіонату світу з пляжного волейболу серед спортсменів до 19 років.

Бурхливий розвиток пляжного волейболу в Україні почався з південної частини нашої країни. Досить популярний пляжний волейбол в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Запорізькій та Сумській областях. Маштабно цей вид волейболу розвивається на півдні країни, оскільки сприяють погодні умови для розвитку і підготовки спортсменів. А саме головне - мінімальні фінансові витрати на будівництво і спорудження волейбольних майданчиків. Згодом пляжний волейбол набув популярності на Західній Україні, а саме в Закарпатській, Львівській, Рівненській областях. В Тернопільській області є райони в яких споруджені майданчики для пляжного волейболу – це Кременецький, Підволочиський, Тернопільський, Чортківський. На жаль, в Тернопільських дитячо-юнацьких школах не культивується такий вид спорту як пляжний волейбол. В місті немає жодного професійного майданчика для підготовки і проведення змагань як на обласному так і на всеукраїнському рівні.

Хочеться відмітити, що в м.Тернополі пляжний волейбол успішно розвивають в ДЮСШІ «Інваспорт». Вихованки тренера-викладача з волейболу, заслуженого тренера України Петра Ніколюка неоднаразово ставали чемпіонами і призерами Чемпіонату України з

пляжного волейболу серед осіб з порушеннями слуху. Студентка факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка Антонюк Вікторія в 2020 році виборола друге місце на Чемпіонаті України з пляжного волейболу серед осіб з порушеннями слуху, а в 2021 році здобула бронзу. Її напарниця – член національної збірної України, майстер спорту України міжнародного класу Яцькова Софія стала срібною призеркою чемпіонату світу з пляжного волейболу серед осіб з порушеннями слуху. Є успіхи і досягнення в пляжному волейболі серед чоловічих команд. Студент факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка Гладир Дмитро (тренер Олена Сопотницька) - бронзовий призер Чемпіонату України 2021 серед юніорів віком до 21 року, срібний призер Чемпіонату Світу з пляжного волейболу серед школярів у 2019 році.

Оскільки головна мета фізичного виховання – ефективне оздоровлення й вирішення найважливіших завдань всебічного розвитку особистості, тому доцільно розвивати, популяризувати пляжний волейбол в м.Тернополі та області з метою зміцнення здоров'я підрастаючого покоління, формування навичок здорового способу життя та позитивного ставлення до фізичної культури та спорту, забезпечення високої працездатності протягом життя, прагнення до активної рухової діяльності та залучення учнів до самостійних занять фізичною культурою й занять у спортивних секціях.

Список літератури.

1. Варіативний модуль «Пляжний волейбол» : навч.-метод. посіб. / Ю.В. Зайцева, І.В. Тараненко; за редакцією Ю.В. Зайцевої. – Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2018. 66 с.

2. Методичні рекомендації до самостійного вивчення навчальної дисципліни «Фізичне виховання» за темою «Волейбол» для студентів спортивних секцій та груп спортивного вдосконалення з волейболу / О.П.Підгурська, Л.А.Петрук, А.М.Пасевич – Рівне: НУВГП, 2017. 31с.

Шандригось В.І., <https://orcid.org/0000-0002-1511-4559>

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІЛЬНОЇ ТА ГРЕКО-РИМСЬКОЇ БОРОТЬБИ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка**

Анотації. У статті аналізується історія розвитку спортивних видів боротьби на факультеті фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Наведені результати виступів студентів студентів-спортсменів в особистому і

командному заліку на змаганнях різного рангу. Окреслено перспективи подальшого розвитку спортивної боротьби в університеті.

Annotation. The article analyzes the history of the development of wrestling at the Faculty of Physical Education, Ternopil National Pedagogical University. V. Hnatyuk. The results of performances of student-athlete students in individual and team competitions at competitions of various ranks are given. Prospects for further development of wrestling at the university are outlined.

Спортивна підготовленість є складовою професійної педагогічної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту. За час існування факультету фізичного виховання створилась певна система і традиції підвищення спортивної майстерності студентів, підготовки команд і спортсменів до участі в змаганнях різного рівня з окремих видів спорту. У цьому напрямку організовані заняття груп спортивно-педагогічного вдосконалення (раніше підвищення спортивної майстерності) студентів з видів спорту.

Цими заняттями охоплені понад 200 студентів факультету фізичного виховання. Навчально-тренувальні заняття проводять досвідчені викладачі. Факультет тісно співпрацює зі спортивними школами, товариствами і клубами міста та області. Чимало студентів високої спортивної кваліфікації тренується у спортивних клубах міста, які створюють їм усі умови для росту спортивних результатів і участі в змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівнів. Поряд з навчально-тренувальними заняттями студенти факультету беруть участь у численних університетських спортивно-масових заходах. Більшість з них є традиційними [1, 3, 8, 9].

Починаючи із 70-х рр. на базі вузу формувались збірні команди Тернопільської області з вільної і греко-римської боротьби.

У командному заліку збірна команда **з класичної боротьби** була чемпіоном першості педвузів УРСР 1977-1978 рр., а у 1980 р. – чемпіоном спортивних клубів ВНЗ УРСР. У 1981 р. – призери першості педвузів УРСР. В 1984 р. команда борців класичного стилю виборола III місце, а у 1985 р. – II місце у республіканських вузівських змаганнях [3, 9].

У 1996 р. команда з вільної боротьби здобула бронзові нагороди чемпіонату України серед студентської молоді (у складі команди боролись: Лобас Ігор, Сисак Володимир, Омелянчук Руслан, Шандригось Віктор, Козир Олександр, Трач Борис; тренери: Руденко В.І., Ігнатенко В.М.).

Збірна команда з греко-римської боротьби (тренер доц. Корнієнко С.М.) була призером VII Всеукраїнської літньої універсиади у командній першості (м. Черкаси, 2005), неодноразовим призером всеукраїнських та міжнародних турнірів.

У 2007 році студенти Лозинський Іван та Гречук Оксана стали призерами VIII літньої Універсиади України з вільної боротьби [3].

На Чемпіонат України серед студентів 2008 р. збірна команда університету з вільної боротьби посіла II місце серед ВНЗ України. В особистому залку відзначились Березовський Ярослав (II м.), Шкрибайло Назар (II м.), Гречук Оксана (II м.), Кривий Дмитро (III м.), Кривий Микола (III м.), Воротнюк Руслан (III м.).

На змаганнях XI літньої Універсиади України з вільної та греко-римської боротьби команда ТНПУ посіла 6 місце в загальному заліку і 2 місце серед ВНЗ II групи. В особистому заліку призером став Сергій Басюк.

На змаганнях XIII літньої Універсиади України з греко-римської боротьби 2017 р. відзначився студент факультету фізичного виховання Адамшин Віталій, який завоював бронзову нагороду у ваговій категорій до 130 кг. Ще один студент Богдан Бевх у впертій боротьбі поступився у бронзовому фіналі, посівши 5-те місце у ваговій категорії до 74 кг.

За результатами командної боротьби збірна університету посіла 2-ге місце серед факультетів фізичного виховання педагогічних ВНЗ. У командному заліку серед областей збірна команда Тернопільської області укомплектована студентами Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка і спортсменами з Тернопільського національного економічного університету посіла третю сходинку п'єдесталу, поступившись сильним командам господарів змагань та Харків'янам, проте, випередивши не менш сильні команди з Києва і Запоріжжя.

Серед найвідоміших вихованців боротьби випускники факультету [2, 3, 4]:

Новохатько Володимир – МСМК СРСР (1967); чемпіон Європи (1968); чемпіон СРСР (1967); 4-разовий чемпіон України; багаторазовий переможець міжнародних турнірів з греко-римської боротьби. Заслужений тренер України (1999). Підготував 6 майстрів спорту міжнародного класу, понад 20 майстрів спорту України;

Дем'яний Василь – МС СРСР (1966); срібний призер чемпіонату СРСР (1969); 6-разовий чемпіон України; переможець міжнародного турніру;

Каратаєв Володимир – МСМК СРСР (1974); 4-разовий чемпіон України; бронзовий призер VII Спартакіади народів СРСР (1979); срібний призер чемпіонату СРСР (1978); переможець юніорської першості СРСР (1975); срібний призер юніорської першості Європи; багаторазовий переможець міжнародних турнірів; бронзовий призер чемпіонату світу серед ветеранів з греко-римської боротьби;

Лосев Анатолій – МС СРСР; призер V та VI Спартакіади народів СРСР (1971, 1975); 7-разовий чемпіон України; володар Кубка Європейських чемпіонів (1972); багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів з греко-римської боротьби. Заслужений тренер України (2003). Перший тренер дворазового призера чемпіонатів Європи (2003, 2007), МСУМК Сурена Геворкяна;

Міхеєв Анатолій – МСМК СРСР (1977); 3-разовий чемпіон України; срібний призер чемпіонату СРСР (1977); багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів з греко-римської боротьби;

Ельчанінов Анатолій – МСМК СРСР (1981); чемпіон СРСР (1979); володар Кубку світу (1981); багаторазовий чемпіон України;

Губ'як Анатолій – МС СРСР; срібний призер юнацької першості СРСР (1975-1976); переможець юніорської першості СРСР (1979); неодноразовий чемпіон ЦР ДСТ «Спартак»; багаторазовий призер чемпіонатів України; переможець міжнародного юніорського турніру;

Варибрус Юрій – МС СРСР (1978); 4 м. чемпіонату СРСР (1984); чемпіон і неодноразовий призер чемпіонатів України; срібний призер міжнародного турніру;

Баламутов Олег – МСМК СРСР (1988); переможець молодіжної першості світу (1988); чемпіон СНД, володар кубку СРСР (1991); багаторазовий чемпіон і призер чемпіонатів України; 5 місце на чемпіонаті Європи (1993); багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів з греко-римської боротьби. Підготував призера першості світу серед молоді, понад 20 майстрів спорту України;

Комендант Олег – МСУМК; володар Кубку світу (1994); 5-разовий чемпіон України; срібний призер юніорської першості СРСР (1990); багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів з греко-римської боротьби; учасник Олімпійських ігор в Атланті (1996);

Балабанов Володимир – МС СРСР; 3-разовий чемпіон України; призер чемпіонату СРСР; багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів з греко-римської боротьби;

Боровков Михайло – МС СРСР; 6-разовий чемпіон України; багаторазовий переможець і призер всеукраїнських і міжнародних турнірів з вільної боротьби;

Баришев Володимир – МС СРСР (1962); 5-разовий призер чемпіонатів України, 8-разовий чемпіон ЦР ДСТ «Спартак» з вільної боротьби;

Хом'яченко Віктор – МСУМК (2004); багаторазовий призер чемпіонатів України; призер першості світу; багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів; чемпіон Універсиади України з греко-римської боротьби;

Михно Петро – МС України (1992); учасник першостей світу і Європи; переможець першості СНД серед юніорів (1992); переможець I молодіжних ігор України (1994); срібний призер першості СРСР серед юнаків (1990); переможець і призер міжнародних турнірів з вільної боротьби;

Шафранський Олександр – МС України (1996); срібний призер першості світу серед юнаків (1993); багаторазовий переможець першостей України; багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів з вільної боротьби;

Король Євген – МС України (1999); бронзовий призер першості світу серед юнаків (1999); бронзовий призер V літньої Універсиади України (2001); переможець і призер міжнародних турнірів з вільної боротьби;

Міхеєв Олександр – МС України (1995); багаторазовий переможець та призер першостей і чемпіонатів України; призер Кубку України; призер першості світу серед юнаків; багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів; чемпіон IV, V літньої Універсиади України з греко-римської боротьби;

Глушков Михайло – МС України (1997); багаторазовий переможець і призер першостей України; багаторазовий переможець і призер міжнародних турнірів; чемпіон IV, V літньої Універсиади України з греко-римської боротьби.

Ісрафілов Руслан – МС України, срібний призер Кубку Європи з греко-римської боротьби (2016).

Адамішин Віталій – МС України, срібний призер чемпіонату Європи з панкратіону (2016).

Белоцький Олександр – МС України, неодноразовий переможець і призер чемпіонатів України і міжнародних турнірів з греко-римської боротьби, учасник Кубку світу (2018).

Коржан Максим – МС України, двічі бронзовий призер чемпіонату Європи з вільної боротьби серед юніорів.

Дзігасов Зелімхан – МС України, бронзовий призер чемпіонату світу серед військовослужбовців, неодноразовий переможець і призер чемпіонатів України і міжнародних турнірів з греко-римської боротьби.

Коляденко Ірина – ЗМС України, бронзова призерка Олімпійських ігор у Токіо з вільної боротьби, чемпіонка Європи (2021), срібна призерка чемпіонату світу (2019).

Кучмій Микола – МСУМК, бронзовий призер чемпіонату світу (2020), бронзовий призер чемпіонату Європи (2020) і Європейських ігор (2019), багаторазовий чемпіон України і міжнародних турнірів з греко-римської боротьби.

На факультеті у різні роки також навчались МСМК з греко-римської боротьби: Мазур Олексій, Короленко Артем, Ліщинський Віталій; МС з вільної і греко-римської боротьби: Амерханов Ахметхан, Вдовін Вадим (МС з греко-римської боротьби і футболу), Голос Ілля, Шкарупа Леонід, Хельбін Валерій, Ракаєв Володимир, Назарчук Віталій, Ігнатенко Віталій, Наумов Сергій, Ігнатенко Василь, Іванов Сергій, Січка А., Цимбал Сергій, Вербицький Михайло, Шулько Петро, Гудзь В., Галі-Оглу Ігор, Грицик Ігор, Жученя Іван, Скумін Сергій, Голєв Олександр, Перепросов Сергій, Федорів Богдан, Корнієнко Сергій, Цись Володимир, Лобас Ігор, Омелянчук Руслан, Нестор Микола, Мельник Олексій, Бобовський Олексій, Харчук Андрій, Шандригось Віктор, Побуринний Андрій, Тріль Олег, Козир Олександр, Петров Євген, Ігнатіш Юрій, Кравчук Ігор, Кобилянський Віталій, Прилипко Валентин, Левадний Віталій, Кривих Павло та інші, які були переможцями і

призерами першостей, чемпіонатів України, всеукраїнських та міжнародних турнірів.

Заслуженими тренерами України стали: Новохатько Володимир, Лосєв Анатолій, Телебан Андрій, Баламутов Олег (всі греко-римська боротьба), Назарчук Віталій (вільна боротьба). Окрім того, Назарчук Віталій, Цимбал Сергій, Собчук Олег та Приймак Володимир обслуговували змагання різного рангу з вільної і греко-римської боротьби в якості **суддів міжнародної категорії**.

Лише за останні роки переможцями та призерами всеукраїнських змагань були, **майстри спорту з вільної боротьби**: Лозинський Іван, Павлюк Сергій, Огородник Тетяна (перша в Тернопільській області МСУ серед жінок з вільної боротьби), Березовський Ярослав, Букай Руслан, Воротнюк Руслан, Кривий Дмитро, Кривий Микола, Воробець Олександр, Онищук Василь, Рибін Валерій, Рибін Володимир; **кандидати в майстри спорту**: Дмитришин Дмитро, Гречук Оксана, Сивик Ростислав, Чайківський Володимир, Стрижак Андрій, Бетлей Микола, Тивонюк Степан, Черноусов Василь, Басистий Богдан, Стецишин Назар, Ничка Юрій, Михайловський Володимир, Михайловський Роман, Андрійчук Сергій, Вовк Каріна, Малищик Богдана, Антонюк Андрій, Пшеничний Ігор, Жирій Святослав, Щур Олег, Гук Олег, Качура Сергій та інші (тренер доц. Шандригось В.І.). З 2005 року збірна команда ТНПУ з вільної боротьби незмінний чемпіон обласних універсіад серед ВНЗ III-IV р.а.

З греко-римської боротьби майстри спорту: Липка Костянтин, Соколовський Ігор, Гуджабідзе Георгій, Гуджабідзе Костянтин, Лучанко Володимир, Вар'ян Сергій, Ізіланов Андрій, Савків Борис; **кандидати в майстри спорту**: Басюк Сергій, Михащук Ігор, Боршош Едуард, Бєвх Богдан, Онисько Ігор, Ковальчук Сергій, Паласюк Алекс, Крицький Роман, Адамішин Віталій, Ротов Владислав та інші є багаторазовими переможцями та призерами чемпіонатів України, всеукраїнських і міжнародних турнірів.

З боротьби дзюдо майстрами спорту стали Штогрин Ігор (підготував понад 20 майстрів спорту з самбо і дзюдо); Сорока Олександра; Рахмани Горан і Владімір; Гузар Людмила та інші.

Поряд із популярними олімпійськими видами спорту на факультеті починають розвиватись сучасні нетрадиційні види спорту – **суміжні види єдиноборств**, для яких спортивні види боротьби стали базовими у подальших спортивних успіхах і здобутках наших студентів та випускників.

Зокрема, випускник факультету фізичного виховання Міхеєв Олександр став призером чемпіонату України з **боротьби сумо**, виконавши норматив майстра спорту. Вовк Каріна до вступу в університет успішно займалась вільною боротьбою і виконала норматив КМСУ, згодом стала чемпіонкою з кікбоксингу WTKA серед дівчат, юніорок і студенток. Проте, найбільших успіхів вона добилася в боксі ставши кількаразовою призеркою і чемпіонкою серед жінок,

виконала норму МСУ [5]. З греко-римської боротьби у панкратіон і греплінг перейшов уже згадуваний Адамішин Віталій.

Однак, значних успіхів наші студенти добилися перейшовши з вільної і греко-римської боротьби в універсальний бій. Неодноразовими чемпіонами і призерами чемпіонатів та кубків України з цього нового військово-прикладного виду спорту ставали: Чайківський Володимир, Адамішин Віталій, Пшеничний Ігор, Щур Олег, Качура Сергій, Дереш Любов, Качура (Малищик) Богдана. Двоє останніх найбільші здобутки привезли у 2021 р. з чемпіонату світу в турецькій Анталії, де вибороли чемпіонські пояси, тим самим виконавши норму МСУМК, а Качура Сергій здобув бронзову нагороду. [7].

Тішили своїми успіхами на всеукраїнській і міжнародній арені окремі наші студенти (Харчук Антон, Петришин Микола та інші) у різних видах єдиноборств, таких, як: кіокушин-карате, боротьба на поясах «Алиш», українська боротьба на поясах, фрі-файт, ММА, різновиди змішаних єдиноборств тощо.

Заняття видами спортивної боротьби популярні серед студентів-спортсменів з інвалідністю. Зараз четверо вихованців **центру з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт»** навчаються і удосконалюють свою спортивну майстерність на факультеті фізичного виховання. Серед них:

Блоха Віктор, КМС України з вільної і греко-римської боротьби, член національної збірної команди України серед осіб з вадами слуху, бронзовий призер чемпіонату Європи з вільної боротьби серед юнаків (2020), багаторазовий чемпіон і призер чемпіонатів України з вільної і греко-римської боротьби серед осіб з вадами слуху;

Василик Микола, КМС України з вільної і греко-римської боротьби, член національної збірної команди України серед спортсменів з вадами слуху, срібний призер чемпіонату України, срібний призер Кубка України, чемпіон України серед юніорів;

Воляннюк Софія, новоспечений МС України з дзюдо [6], членкиня національної збірної команди України серед осіб з вадами слуху, багаторазова чемпіонка і призерка чемпіонатів України, 5 м. на чемпіонаті світу з дзюдо серед осіб з вадами слуху;

Костенко Іван, МС України з дзюдо, член національної збірної команди України серед осіб з вадами слуху, срібний призер Дефлімпійських ігор (2017), бронзовий призер чемпіонату Європи, багаторазовий чемпіон і призер чемпіонатів України з дзюдо серед осіб з вадами слуху, кандидат на участь у Дефлімпійських іграх 2022 року.

Щорічно на базі університету регулярно **проводяться всеукраїнські і міжнародні турніри**, різі заходи з вільної та греко-римської боротьби, включені до всеукраїнського спортивного календаря, де студенти беруть участь в якості спортсменів та суддів, що свідчить про продовження борцівських традицій, престиж і популяризацію нашого вишу в Україні і за її межами. Серед таких змагань варто назвати: «Учнівські канікули в ТНПУ», товариська

матчева зустріч і майстер-класи між учнями КДЮСШ № 1 і КУТОР «ТОДЮСШ з ЛВС» з вільної боротьби; майстер-класи відомих випускників факультету фізичного виховання; «Гостини в ТНПУ», показові виступи і майстер-класи студентів з вільної боротьби, боксу і армспорту; відкритий чемпіонат Тернопільської області з грепплінгу; Всеукраїнський турнір з вільної боротьби серед молодших юнаків і дівчат, пам'яті майстрів спорту Михайла Боровкова та Валерія Геращенко; відкритий Всеукраїнський турнір з вільної боротьби серед кадетів та молодших кадетів «Кубок міського голови м. Тернополя»; відкритий Всеукраїнський турнір з вільної боротьби серед чоловіків «Тернове поле»; Всеукраїнський турнір з греко-римської боротьби серед юнаків «Орлятко»; Всеукраїнський турнір з греко-римської боротьби серед юнаків пам'яті майстра спорту Василя Дем'яного тощо.

Група спортивно-педагогічного вдосконалення зі спортивної боротьби тісно **співпрацює** з Асоціацією спортивної боротьби України, Асоціацією вільної боротьби України, Федерацією вільної боротьби Тернопільської області. Налагоджена тісна співпраця в плані консультування, організації змагань, матчевих зустрічей і суддівства змагань та залучення здібних спортсменів до навчання в ТНПУ з такими закладами: КДЮСШ № 1 м. Тернополя, КДЮСШ з греко-римської боротьби, ДЮСШ м. Збаража, м. Борщева, м. Теревовлі, м. Шумська.

Особливо плідною є співпраця з Тернопільською обласною ДЮСШ з літніх видів спорту. Ось уже п'ятий рік поспіль спортивна школа співпрацює з університетом і за цей час, за підтримки ректора університету професора Б.Б. Буяка, юні борці мають змогу займатись у залі боротьби університету, проведено чимало цікавих навчальних та навчально-тренувальних занять з вільної боротьби, низка змагань, товариських матчевих зустрічей та інших позашкільних заходів. Студенти у свою чергу допомагають школі в організації і суддівстві змагань, проведенні виховних заходів, проходять тренерську практику з вихованцями спортивної школи.

Висновки.

1. За останнє десятиріччя зі стін університету вийшло понад два десятки майстрів спорту України з вільної і греко-римської боротьби, котрі працюють тренерами, провідними фахівцями, керівниками у галузі фізичної культури і спорту не лише в області, а й за її межами. З приватного на офіційний рівень виходить співпраця між університетом і місцевими федераціями з боротьби та Асоціацією спортивної боротьби України. На сьогоднішній день співпраця з Асоціацією відбувається не лише в навчально-тренувальному напрямку, але й у науково-методичному.

2. У порівнянні з попереднім роком спостерігається якісне і **кількісне покращення** спортивних результатів, оскільки у 2020 році більшість занять проходили он-лайн (інформація висвітлювалась у соцмережах та на сайті ТНПУ). Кількісний і якісний склад групи покращився завдяки вдало проведеній профорієнтаційній роботі.

спортивні результати регулярно висвітлюються на сайті ТНПУ, сайті управління молоді, спорту та іміджевих проєктів Тернопільської ОДА, сторінках у соцмережах та спортивних федерацій, газеті «Вільне життя» (<http://vilne.org.ua/>).

3. Накопичений досвід спортивної роботи показує, що заняття видами спортивної боротьби дозволяє досягти помітних результатів у підвищенні потенціалу кожного студента, що займається цими видами спорту в університеті: значно поліпшити його статуру, уникнути негативного впливу гіподинамічного синдрому, істотно підвищити рівень фізичної і розумової працездатності. А найголовніше популяризувати як університет в цілому, так і факультет фізичного виховання зокрема в Україні і далеко за її межами, що є потужним профорієнтаційним засобом.

Список літератури.

1. Гурфінкель А.І. Розвиток факультету фізичного виховання ТДПІ за 30 років. Розвиток педагогічної освіти і науки в західних областях України: Тези доповідей наукової науково-практичної конференції. Ч. 2. Тернопіль, 1990. С. 24.
2. Ігнатенко В., Гунтік Г. Спортивні постаті Тернопілля. Тернопіль: Лілея, 2003. 100 с.
3. Кафедра гімнастики і спортивних ігор: Минуле та сучасне / Авторський колектив: за заг. ред. В.І. Шандригося. Тернопіль, 2007. 60 с.
4. Козацькому роду нема переводу. З нагоди 30-річчя спортивної школи олімпійського резерву з греко-римської боротьби. Тернопіль, 1999. 36 с.
5. Про присвоєння спортивного звання «Майстер спорту України». Наказ Міністерства молоді та спорту України від 10.11.2021 р. № 4342 URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-prisvoyennya-sportivnogo-zvannya-majster-sportu-ukrayini-86>
6. Про присвоєння спортивного звання «Майстер спорту України». Наказ Міністерства молоді та спорту України від 22.12.2021 р. № 4910 URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-prisvoyennya-sportivnogo-zvannya-majster-sportu-ukrayini-101>
7. Про присвоєння спортивного звання «Майстер спорту України». Наказ Міністерства молоді та спорту України від 02.02.2022 р. № 408 URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-prisvoyennya-sportivnogo-zvannya-majster-sportu-ukrayini-mizhnarodnogo-klasu-45>
8. Факультет фізичного виховання – 40 років. Свобода. 22 травня 1997.
9. Шандригось В.І., Кічук С.Ф. З історії розвитку кафедри гімнастики і спортивних ігор. Актуальні проблеми розвитку руху «Спорт для всіх»: досвід, досягнення, тенденції: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ТНПУ, 2007. Т. 2. С. 197-200.

ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ ГІМНАСТИКИ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТНПУ

Тернопільська загальноосвітня школа I-III ступенів № 28

Спортивна підготовленість є складовою професійної педагогічної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту. За час існування факультету фізичного виховання створилась певна система і традиції підвищення спортивної майстерності студентів, підготовки команд і спортсменів до участі в змаганнях різного рівня з окремих видів спорту. У цьому напрямку організовані заняття груп спортивно-педагогічного вдосконалення (раніше підвищення спортивної майстерності) студентів з видів спорту.

Цими заняттями охоплені понад 200 студентів факультету фізичного виховання. Навчально-тренувальні заняття проводять досвідчені викладачі. Факультет тісно співпрацює зі спортивними школами, товариствами і клубами міста та області. Чимало студентів високої спортивної кваліфікації тренується у спортивних клубах міста, які створюють їм усі умови для росту спортивних результатів і участі в змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівнів.

Поряд з навчально-тренувальними заняттями студенти факультету беруть участь у численних університетських спортивно-масових заходах. Більшість з них є традиційними.

Збірна команда **зі спортивної гімнастики** призер Спартакіади педагогічних ВУЗів України. У 1990 році команда посіла II місце на Універсіаді України, поступившись лише Київському державному інституту фізичної культури.

Абсолютною чемпіонкою Універсіади України 1990 року у багатоборстві стала Валентина Гоцалюк, призерами стали Андрєєва Наталія (II м. на колоді); Дергоусова Наталія (I м. в опорному стрибку); Гоцалюк Валентина (I м. бруси; II м. вільні вправи; III м. колода). Команда представляла збірну в Універсіаді-90 СРСР, де посіла V місце. Золотою медаллю за перемогу у багатоборстві (категорія «В») нагороджена Петрів Оксана (тренер Лящук Р.П.).

Серед студентів, що спеціалізувались зі спортивної гімнастики були чемпіони і призери педвузів, ДСТ «Буревісник», спартакіади і кубка України, універсіади СРСР різних років: Яковлева Зінаїда, Данілова Людмила, Безугла Валентина, Мельничук Ірина, Турчин Володимир; майстри спорту: Брюховецька Неля, Червінська Оксана, Харій Оксана, Осіпова Тетяна, Севастьянова-Геращенко Тетяна, Потельницький Костянтин, Свинарєнко Микола, Жидик Галина, Ониськів Ігор,

Староверов Микола, Рихлюк Сергій, Воробець Ігор, Просторов Микола, Чабанов Юрій, Огнистий Андрій, Похилий Ігор, Матуляк Віталій, Оліяр Валерій, Миронов Олександр, Ференчук Ігор, Ференська Оксана, Лавренчук Оксана, Краснопольська Наталія, Дергоусова Наталія, Гоцалюк Валентина, Боровець Світлана, Кацеміра Наталія, Петрів Оксана, Андрєєва Наталія, Качуровська Галина, Обаранчук Тетяна, Тріль Людмила, Крушельницька Ірина та інші (тренери: Лящук Р.П., Парфанович Р.М.).

Севастьянова-Геращенко Тетяна, Турчин Володимир та Тріль (Ярема) Людмила стали Заслуженими тренерами України зі спортивної гімнастики. Геращенко Т. підготувала майстра спорту міжнародного класу, призера чемпіонату Європи Інгу Шкарупу та понад 15 майстрів спорту України. Тріль (Ярема) Людмила була першим тренером ЗМСУ, чемпіонки Європи в командній першості, чемпіонки Європейських ігор у вільних вправах, дворазової бронзової призерки Юнацьких Олімпійських ігор.

Список літератури.

10. Гурфінкель А.І. Розвиток факультету фізичного виховання ТДПІ за 30 років // Розвиток педагогічної освіти і науки в західних областях України: Тези доповідей наукової науково-практичної конференції. – Ч. 2. – Тернопіль, 1990. – С. 24.

11. Ігнатенко В., Гунтік Г. Спортивні постаті Тернопілля. – Тернопіль: Лілея, 2003. – 100 с.

12. Кафедра гімнастики і спортивних ігор: Минуле та сучасне / Авторський колектив: за заг. ред. В.І. Шандригося. – Тернопіль, 2007. – 60 с.

13. Козацькому роду нема переводу. З нагоди 30-річчя спортивної школи олімпійського резерву з греко-римської боротьби. – Тернопіль, 1999. – 36 с.

14. Факультет фізичного виховання – 40 років // Свобода. – 1997. – 22 травня.

Джерельна база дослідження

- Музей спортивної слави факультету фізичного виховання;
- фотодокументи; особисті речі викладачів (нагороди, грамоти, привітання, запрошення, дипломи про здобуття наукових ступенів);
- відзнаки досягнень в спортивній роботі (грамоти, дипломи, вимпели);
- біографічні дані викладачів;
- спогади працівників факультету фізичного виховання.

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ МОЛОДІ

Центр асоціації здоров'я Мініакро
Навчальний центр педагогів Когнітус (м. Варшава)

Анотація. Автор робить спробу розкрити тему значення та ролі олімпійської освіти для дітей та молоді, а також впливу її на розвиток олімпійського руху в державі та майбутнє української нації. У публікації автор звертається до питань організації та проведення олімпійських ігор древності, проводячи паралелі з сьогоденням питань підготовки і виховання дітей та молоді. У публікації автор звертає увагу на античні традиції, наголошуючи на головну мету олімпійських ігор, а також зазначає про важливу роль діяльності спортивних товариств на заході України.

Annotation. The author tries to reveal the importance and role of Olympic education for children and youth, as well as its impact on the development of the Olympic movement in the country and the future of the Ukrainian nation. In the publication, the author addresses the organization and holding of the Olympic Games of antiquity, drawing parallels with the present on the preparation and education of children and youth. In the publication, the author draws attention to the life of ancient traditions, emphasizing the main purpose of the Olympic Games, as well as emphasizes the important role of sports clubs in western Ukraine.

Українська Олімпійська освіта — в нашому розумінні, це така освіта зі своїми античними традиціями і принципами, добре продуманими і націленими для гармонійного виховання і розвитку дітей та молоді. Це все є поштовхом для динамічного і ритмічного їх фізичного і психоемоційного розвитку. Саме така освіта має задовольняти природну потреби у русі, та водночас, загартовувати характер та тіло до ведення здорового способу життя, готовності до оборони своєї країни, патріотичності, участі в професійному і рекреаційному спорті. Олімпійська освітня діяльність дозволяє зберегти індивідуальність дитини, виховувати вміння співпрацювати в колективі, дотримуючись певних рамок законів, моралі, власної совісті. Такі якості фізичного і морального виховання є дуже цінними для громадянина будь якої країни.

Чудовий картину спортивних ігор передають нам вірші Гомера «Іліада». У творі йдеться про спортивні змагання, що відбувалися між другою половиною IX століття та першою половиною VIII століття до нашої ери. У творі описується життя військових і спортивних звичаїв

племен Ахаямі, котрі прибули до Греції приблизно 1900 року до н.е. з півночі і осіли в Греції.

Археологічні знахідками документів того часу, що збереглися до сьогодні, вміщують опис подій, які започаткували розбрат і непорозуміння між людьми, що призвело до бунтів, місцевих війн. Всі ці події впливали на спосіб виховання молоді. В роботах давньогрецького філософа Платона "Тімей" і "Критій" вміщені приклади впливу такого виховання на здоров'я і красу людини. Ідеалом виховання людини для Атенців та Спартанців вважали **калокагатію**, що походить від грецьких слів калос — гарний і агатос — добрий. Освіта в цілому була спрямована на виховання гарних та добрих людей.

Поняття доброго пов'язувалося із особистими моральними якостями людини. Добрим вважався той, чиї вчинки відповідали прийнятим правилам поведінки, хто відзначався високою морально культурою та розумом. Така система виховання забезпечувала належну підготовку, передусім молоді, до громадського життя.

В ефебіях, палестрах (спортивна школа, спортивна зала) молодь займалася військовою муштрою, їздила верхи, плавала, вчилася обслуговувати зброю. Велику увагу присвячували фізичному розвитку молоді через, так званий пятибій (пентатлон), в котрий входили такі дисципліни, як біг, стрибки, метання диску, кидок ощепом і боротьба.

Таким чином отримали розвиток дисципліни спорту, що наближені до сучасних Олімпійських Ігор, які пов'язані із прізвиськом П'єра де Кубертена. Завдяки якому, Олімпійські Ігри сьогодні проводяться під гаслом «Citius, altius, fortius - communis», що в перекладі з латинської означає «Швидше, вище, сильніше — **разом**». Ідеологія яких є — свято зближення, примирення всіх держав світу, з дотриманням правил (fair play) Чистої гри .

Заслуговує на увагу діяльність такого спортивного товариства, як Сокіл, котре здійснювало свою діяльність на території Галіції, в Тернополі (Тернополі) в 1894-1939рр. Метою товариства «Сокіл» було виховання народі єдності, народної сили й почуття честі шляхом плекання фізичної культури, а разом з тим витривалості, рухливості, підприємності, розуміння праці у спільному гурті, дисципліни. Гімнастика, в цьому товаристві була, одним із джерел громадського і військового виховання.

Статут товариства Сокіл передбачав обов'язок для учасників не брати участь у будь-якій партійній політиці, не торкаючись свободи їх політичних переконань, бути правдивими громадянами. Хоча є свідчення, що учасники товариства Сокіл брали участь у повстаннях і боротьбі з більшовиками.

Проведене дослідження спортивної освітньої діяльності дозволяє зробити певні висновки. Вважаємо, що особливості спортивної освіти молоді, що були характерні для Древньої Греції, можуть бути застосовані сьогодні. Саме така освіта має надати навички

задоволення природної потреби людини у русі, та водночас, загартовувати характер та тіло до ведення здорового способу життя, підготувати до оборони країни та гідної репрезентації країни на Олімпійських Іграх.

Список літератури.

1. Ryszard Wroczyński. *Powszechne dzieje Wychowania fizycznego i sportu*. Wydawnictwo Wrocław 2003. s. 28, s.42., s.272.,s.282.
2. Maciej Śliż. *Praca doktorska. Towarzystwo gimnastyczne „Sokół” w VI okregu Tarnopolskim w latach 1885-1939*. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Socjologiczno-historyczny, Instytut Historii. 2013. s.4, s.132.
3. Інтернет ресурси <https://uk.wikipedia.org/wiki/олімпійськіігри>.
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/калокаратія>.

**ББК 75.1
I -66**

**«ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ НА ТЕРЕНАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ –
МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ»**

***Матеріали регіонального науково-методичного семінару
24-лютого 2022 року***

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету фізичного
виховання Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
протокол № 4 від 24 лютого 2022 р.*

за загальною редакцією Огнистого А.В., Галан Я.П.
верстка та макетування Огнистий А.В.

Здано до друку 24.02.2015. Формат 60x90 1/32
Папір друкарський. Гарнітура Verdana – 9
Ум.друк.арк. 6 Наклад 100

Видруковано у видавничо-поліграфічній відділі СМТ «Тайп»
Україна, м.Тернопіль, вул.Чернівецька, 44 б (035) 52-75-00

© ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2022